

AASTARAAMAT 2024

EESTI

RAHVUSVAHELINE KONKURENTSIVÕIME

Eesti konkurentsivõime 67 riigi võrdluses ning olulised
konkurentsivõimeindikaatorid Euroopa Liidu
ja Läänemere riikidega võrreldes

Rahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime 2024

AASTARAAMAT

Eesti konkurentsivõime 67 riigi võrdluses
ning olulised konkurentsivõime indikaatorid
Euroopa Liidu ja Läänemere riikidega võrreldes

Tallinn 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED.....	4
2. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES	9
2.1. Majanduse seisund	10
2.2. Valitsuse töö tõhusus.....	12
2.3. Äritegevuse efektiivsus	13
2.4. Infrastruktuur.....	15
3. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES	17
3.1. Majanduse seisund	17
3.2. Valitsuse töö tõhusus.....	27
3.3. Äritegevuse efektiivsus	37
3.4. Infrastruktuur.....	47
4. EESTI MAJANDUSARENGUT TAKISTAVAD TEGURID	57
5. EESTI POSITSIOON RAHVUSVAHELISTES REITINGUTES	60

Väljaande koostasid: Bruno Pulver, Ülo Mattheus, Elmar Orro, Kiira Martens, Aet Vanamölder,
Kelly Tänav, Maris Viileberg, Albert Hansa

Andmetöötlus: Ingrid Niklus, Viivika Savina

Kujundus: Mati Reiman

Informatsioon: Peeter Raudsepp (EKI direktor)

tel 5617 3135

e-post eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale.

SISSEJUHATUS

Käesolev aastaraamat on järjekorras kahekümne neljas ja tugineb nagu varasemadki Lausanne'i Rahvusvahelise Juhtimise Arendamise Instituudi (IMD) väljaandele „*World Competitiveness Yearbook*”. Väljaanne kannab aastanumbrit 2024 ja IMD jaoks on see järjekorras kolmekümne kuues. Eesti Konjunkturiinstituut osaleb aastaraamatu väljaandmises alates 2001. aastast.

Aastaraamat annab Eesti lugejatele ülevaate IMD projektis osalevate riikide (2024. aastal 67 riiki) konkurentsivõimest, tuues ära nende kohad edetabelis ja konkurentsivõime indeksid esikohal oleva riigi suhtes. Aastaraamatu I peatükis tutvustatakse osalevate riikide paremusjärjestust konkurentsivõime faktorite lõikes. II peatükk on pühendatud Eesti ja teiste Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide konkurentsivõime iseloomustamisele. Kaaluka osa aastaraamatust moodustab III peatükk, kus tuuakse ära Eesti majandust ja selle konkurentsivõimet iseloomustavad põhilised näitajad võrdluses teiste Läänemere riikidega. IV peatükis analüüsitakse Eesti majandusarengut takistavaid probleeme.

Kõik seni ilmunud aastaraamatud on rõhutanud riigi kõrge konkurentsivõime olulisust tänapäeva avatud maailmas ja näidanud, et tihedas rahvusvahelises konkurentsisis on riikide käsutuses palju erinevaid võimalusi edu saavutamiseks. Kõige vahetum tee edule on kaupade ja teenuste ekspordi suurendamine. Ettevõtted peavad tegema kõik endast oleneva, et muuta oma tooted rahvusvahelistel turgudel nõutavamaks. Riigil tuleks aga ettevõtete tegevust ekspordi arendamisel igakülselt toetada, seda nii teadusuuringute rahastamise, riigi arenguprogrammide väljatöötamise kui ka riikidevaheliste raamlepete sõlmimisega. Riigi panuseks on ka kõrgemat lisandväärtust loovate majandusharude eelisarendamine ning uutele turgudele sisenemisel ettevõtete koondamine ühiseks eksporditegevuseks. Olulist kohta riigi ja ettevõtete konkurentsivõime tõstmisel omab samuti innovatsioon ja digitaliseerimine. Et sellealased kulutused tooksid maksimaalselt kasu, ei tohiks need olla ühekülselt teadus- ja tehnoloogiapõhised, vaid need peaksid olema orienteeritud ka ettevõtlusele ja rahvusvaheliste turgude nõudlusele.

IMD poolt arendatud metoodika riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks on leidnud laialdast rahvusvahelist tunnustust. Metoodika tugevuseks on riikide konkurentsivõime laiapõhjaline hindamine. 2024. aastal võeti konkurentsivõime reitingu arvutamisel arvesse 256 kriteeriumit, millest 164 olid statistilised (kvantitatiivsed) ja 92 hinnangulised näitajad, mille aluseks olid ettevõttejuhide küsitluse tulemused. Kogu informatsioon töödeldi, kasutades selleks variatsioonianalüüsi meetodit.

Antud aastaraamatu rahastajaks on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), kes soovib sellega kaasa aidata Eesti ettevõtete arengule.

1. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED

Juunis avaldas Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituut (*International Institute for Management Development, IMD*) järjekordse¹ riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise tulemused. 2024. aastal osales projektis 67 riiki ehk kolm riiki rohkem kui aasta varem (lisandusid Ghana, Nigeeria ja Puerto Rico). Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamine tugineb peamiselt 2023. aasta statistilistele andmetele (osaliselt ka 2022. aasta või vanemad andmed) ja 2024. aasta alguses läbi viidud ettevõtetejuhtide küsitluse tulemustele. Eesti osas on IMD partneriks Eesti Konjunktuuriinstituut.

Alljärgnevalt on ära toodud projektis osalenud 67 riigi kohad üldedetabelis ning neljas alamedetabelis.

Tabel 1.1. IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime edetabel 2024. aastal

Riik	%	Koht üldjärjes- tuses	Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
			Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infra- struktuur
Singapur	100,00	1	3	2	2	4
Šveits	97,55	2	12	1	5	1
Taani	97,07	3	22	5	1	2
Iirimaa	91,86	4	10	6	3	17
Hongkong	91,49	5	11	3	7	9
Rootsi	90,30	6	23	10	4	3
AÜE	89,75	7	2	4	10	25
Taiwan	88,50	8	26	8	6	10
Holland	86,94	9	9	14	8	8
Norra	86,22	10	30	9	9	5
Katar	85,33	11	4	7	11	33
USA	83,48	12	1	34	19	7
Austraalia	81,86	13	7	13	22	18
Hiina	81,04	14	6	27	15	15
Soome	80,26	15	50	16	18	6
Saudi Araabia	79,83	16	15	12	12	34
Island	78,93	17	53	17	13	12
Belgia	77,87	18	17	35	17	19
Kanada	77,69	19	14	19	27	16
Korea Vabariik	75,92	20	16	39	23	11
Bahrein	75,27	21	18	21	16	39
Iisrael	74,98	22	41	29	21	13
Luksemburg	73,70	23	57	11	26	24
Saksamaa	72,74	24	13	32	35	20
Tai	72,51	25	5	24	20	43
Austria	72,13	26	33	40	29	14

¹ IMD viib riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamist läbi 1984. aastast. Eesti Konjunktuuriinstituut on IMD partneriinstituut alates 2000. aastast.

Riik	%	Koht üldjärjes- tuses	Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
			Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infra- struktuur
Indoneesia	71,52	27	24	23	14	52
Suurbritannia	70,82	28	32	31	33	22
Tšehhi	70,21	29	35	25	30	28
Leedu	69,89	30	48	26	24	29
Prantsusmaa	69,67	31	29	43	32	21
Uus-Meremaa	68,18	32	46	15	42	31
Eesti	68,17	33	54	20	31	32
Malaisia	68,13	34	8	33	40	35
Kasahstan	66,03	35	43	18	28	49
Portugal	65,15	36	39	41	39	26
Kuveit	65,03	37	31	22	36	46
Jaapan	64,96	38	21	42	51	23
India	62,86	39	20	45	25	53
Hispaania	62,76	40	27	58	38	27
Poola	61,65	41	19	44	46	38
Itaalia	61,43	42	44	57	37	30
Küpros	60,95	43	28	28	55	42
Tšiili	59,71	44	55	30	41	45
Läti	59,13	45	59	36	49	36
Sloveenia	57,99	46	37	46	57	37
Kreeka	56,83	47	52	52	44	40
Jordania	55,51	48	63	37	34	55
Puerto Rico	54,85	49	51	50	45	48
Rumeenia	53,47	50	47	48	54	51
Horvaatia	52,83	51	49	47	59	44
Filipiinid	52,64	52	40	49	43	61
Türgi	52,39	53	34	63	52	47
Ungari	52,10	54	36	51	67	41
Botswana	50,31	55	64	38	47	57
Mehhiko	49,88	56	25	60	53	62
Kolumbia	47,37	57	58	64	50	54
Bulgaaria	47,35	58	45	56	65	59
Slovakkia	46,94	59	56	62	64	50
LAV	46,33	60	61	61	48	60
Mongoolia	46,30	61	42	53	62	64
Brasiilia	43,77	62	38	65	61	58
Peruu	43,44	63	60	55	60	63
Nigeeria	39,81	64	67	54	58	66
Ghana	39,25	65	65	59	56	65
Argentiina	35,89	66	62	67	66	56
Venetsueela	28,85	67	66	66	63	67

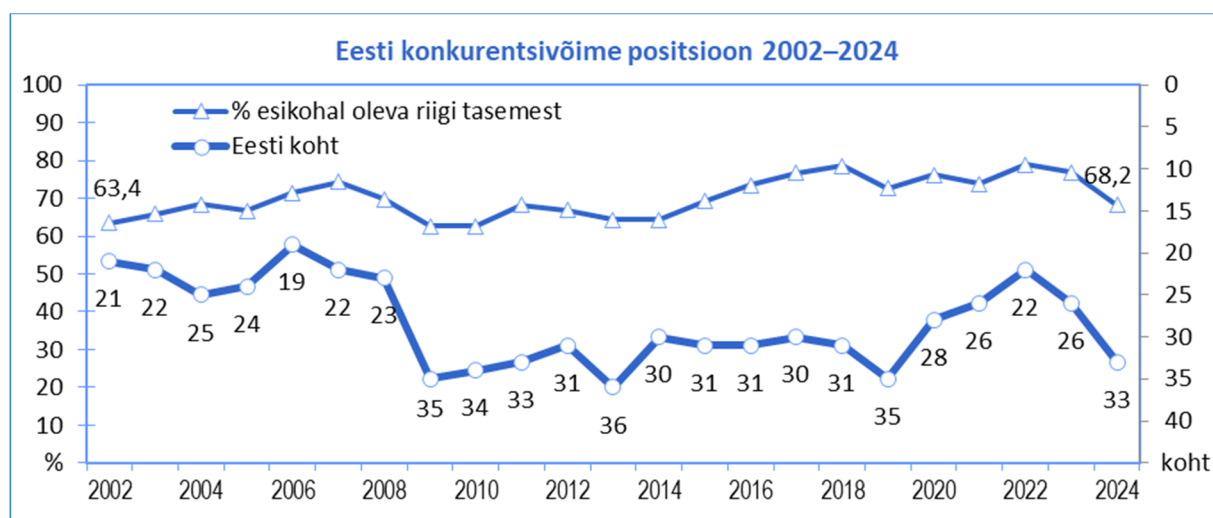
Tabelist nähtub, et 2024. aastal olid IMD edetabeli kõige konkurentsivõimelisemad riigid järgmised (TOP 10, sulgudes on eelmise perioodi koht tabelis):

1. Singapur (4. koht)	6. Rootsi (8. koht)
2. Šveits (3. koht)	7. AÜE (10. koht)
3. Taani (1. koht)	8. Taiwan (6. koht)
4. Iirimaa (2. koht)	9. Holland (5. koht)
5. Hongkong (7. koht)	10. Norra (14. koht)

2024. aastal lisandus TOP 10-sse Norra, vahetades sealt välja USA. Loetelu toob välja, et TOP 10-s on pigem väikesed kui suured riigid ning üle poole neist (kuus riiki) on Euroopa riigid.

Kui vaadata riikide konkurentsivõime muutumist viimasel majandusaastal, siis suuremad **tõusjad edetabelis** on Korea Vabariik (kaheksa kohta), Hiina ja Indoneesia (seitse kohta), Austraalia, Jordaania ja Läti (kuus kohta) ning Tai (viis kohta). Suuremad **langejad** on Tšehhi (üksteist kohta), Ungari ja Peruu (kaheksa kohta), Eesti ja Malaisia (seitse kohta), Slovakkia ja Türgi (kuus kohta) ning Belgia (viis kohta).

Eesti saavutas riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisel IMD edetabelis 67 riigi võrdluses 33. koha (68,17% esikohal oleva Singapuri tasemest) ja langes seitsme koha võrra allapoole.

Eesti olulisematest **kaubanduspartneritest** on Rootsi 6. kohal, Soome 15. kohal, Saksamaa 24. kohal, Leedu 30. kohal ja Läti 45. kohal.

Koondtabelis toodud andmed **alamedetabelite** nelja faktori lõikes näitavad, et **majanduse seisundi** järgi on kuus edukamat riiki USA, AÜE, Singapur, Katar, Tai ja Hiina.

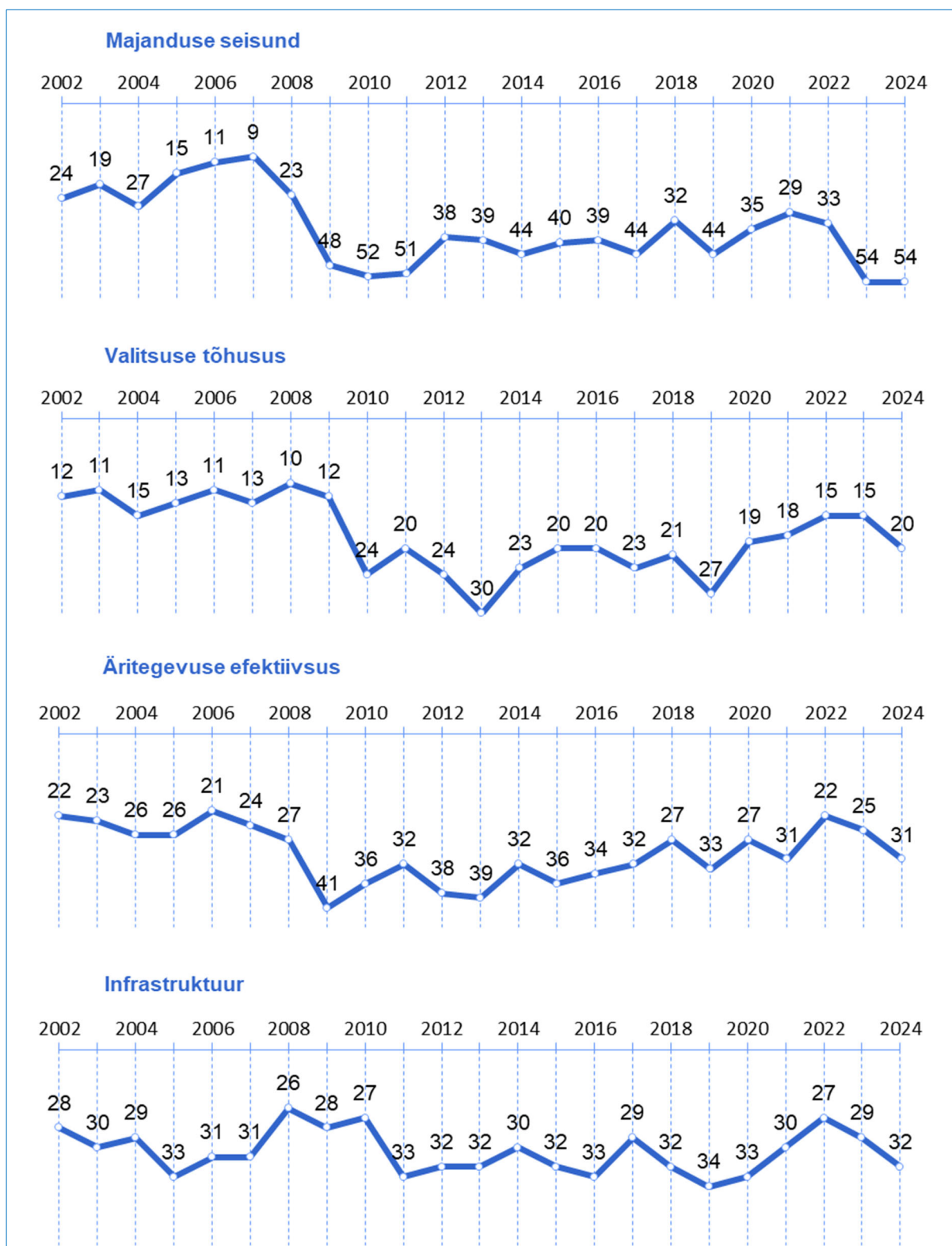
Valitsuse tõhususe arvestuses on edukamad vastavalt Šveits, Singapur, Hongkong, AÜE, Taani ja Iirimaa.

Äritegevuse efektiivsuse arvestuses on teistest edukamad Taani, Singapur, Iirimaa, Rootsi, Šveits ja Taiwan.

Infrastruktuuri arengutasemelt on teistest ees Šveits, Taani, Rootsi, Singapur, Norra ja Soome.

Eesti ei parandanud oma positsiooni üheski valdkonnas. Majanduse seisundi osas Eesti 54. koht ei muutunud, valitsuse tõhususe arvestuses langes Eesti viis kohta (15. kohalt 20. kohale), äritegevuse efektiivsuses kuus kohta (25. kohalt 31. kohale) ja infrastruktuuri arvestuses kolm kohta (29. kohalt 32. kohale).

Eesti konkurentsipositsioon faktorite lõikes 2002–2024

Eesti on **Euroopa Liidu** liikmesriikide arvestuses tänavu 13. kohal, eelmisel aastal oli Eesti 11. kohal.

Tabel 1.2. EL liikmesriikide kohad IMD riikide konkurentsivõime edetabelis 2024. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Koht üldedetabelis	Koht EL arvestuses	Riik	Koht üldedetabelis
1	Taani	3	14	Portugal	36
2	Iirimaa	4	15	Hispaania	40
3	Rootsi	6	16	Poola	41
4	Holland	9	17	Itaalia	42
5	Soome	15	18	Küpros	43
6	Belgia	18	19	Läti	45
7	Luksemburg	23	20	Sloveenia	46
8	Saksamaa	24	21	Kreeka	47
9	Austria	26	22	Rumeenia	50
10	Tšehhi	29	23	Horvaatia	51
11	Leedu	30	24	Ungari	54
12	Prantsusmaa	31	25	Bulgaaria	58
13	Eesti	33	26	Slovakkia	59

2. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise IMD projektis osaleva 67 riigi hulgas oli 2024. aastal 26 Euroopa Liidu liikmesriiki. Alljärgneva analüüsi eesmärk on eelkõige hinnata Eesti majanduse konkurentsivõimet teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega võrreldes.

Tabel 2.1. EL liikmesriikide positsioonid IMD konkurentsivõime üld- ja faktoripõhistes edetabelites, 2024

Koht EL arvestuses	Riik	Koht üldjärjestuses		Koht faktoripõhistes edetabelites			
		Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
1	Taani	3	97,1	22	5	1	2
2	Iirimaa	4	91,9	10	6	3	17
3	Rootsi	6	90,3	23	10	4	3
4	Holland	9	86,9	9	14	8	8
5	Soome	15	80,3	50	16	18	6
6	Belgia	18	77,9	17	35	17	19
7	Luksemburg	23	73,7	57	11	26	24
8	Saksamaa	24	72,7	13	32	35	20
9	Austria	26	72,1	33	40	29	14
10	Tšehhi	29	70,2	35	25	30	28
11	Leedu	30	69,9	48	26	24	29
12	Prantsusmaa	31	69,7	29	43	32	21
13	Eesti*	33	68,2	54(23)	20(7)	31(11)	32(16)
14	Portugal	36	65,2	39	41	39	26
15	Hispaania	40	62,8	27	58	38	27
16	Poola	41	61,7	19	44	46	38
17	Itaalia	42	61,4	44	57	37	30
18	Küpros	43	61,0	28	28	55	42
19	Läti	45	59,1	59	36	49	36
20	Sloveenia	46	58,0	37	46	57	37
21	Kreeka	47	56,8	52	52	44	40
22	Rumeenia	50	53,5	47	48	54	51
23	Horvaatia	51	52,8	49	47	59	44
24	Ungari	54	52,1	36	51	67	41
25	Bulgaaria	58	47,4	45	56	65	59
26	Slovakkia	59	46,9	56	62	64	50
Keskmine		33	67,7	36	35	36	29

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis toodud andmed iseloomustavad IMD projektis osalevate Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõimega seotud asjaolusid.

- **Üldjärjestusest** nähtub, et EL liikmesriigid paigutuvad IMD 2024 aasta edetabelis 3. kohast kuni 59. kohani. Kõige kõrgem koht on Taanil (3. koht) ja kõige madalam koht Slovakkial (59. koht). Euroopa Liidu riikide TOP 3-s on peale Taani veel Iirimaa ja Rootsi. **Eesti** asub EL riikide arvestuses 13. kohal (eelmisel aastal 11. kohal) ning vahetult meie ees on Prantsusmaa, Leedu, Tšehhi, Austria, Saksamaa ja Luksemburg ning vahetult meie taga on sellised riigid nagu Portugal, Hispaania, Poola ja Itaalia.
- **Faktoripõhistest** alamedetabelitest nähtub:
 - **majanduse seisundi** järgi on EL liikmesriikidest 67 riigi arvestuses parim koht Hollandil (9. koht). Eesti asub majanduse seisundi poolest üldjärjestuses 54. kohal ja EL riikide arvestuses 23. kohal, kus vahetult meie ees on Kreeka ja Soome.
 - **Valitsuse tõhususe** arvestuses on edukaim EL riik tänavu Taani (5. koht). Eesti on valitsuse tõhususe poolest üldarvestuses 20. kohal ja EL riikide arvestuses 7. kohal Soome ja Hollandi järel.
 - **Äritegevuse efektiivsuse** alamedetabelit juhib EL liikmesriikidest sel aastal Taani (1. koht). Eestile kuulub siin üldarvestuses 31. koht ja EL arvestuses 11. koht. EL riikidest on vahetult meie ees Tšehhi ja Austria.
 - **Infrastruktuuri** valdkonnas kuulub EL liikmesriikidest Taanile üldarvestuses 2. koht. Eesti on infrastruktuuri arvestuses üldedetabelis 32. kohal ja EL riikide hulgas 16. kohal. EL riikidest on vahetult meie ees Itaalia ja Leedu.

Järgnevalt iseloomustame lähemalt EL liikmesriikide positsioone konkurentsivõime **komponentide lõikes**. Teeme seda majanduse seisundi, valitsuse tõhususe, äritegevuse efektiivsuse ja infrastruktuuri faktorite lõikes.

2.1. Majanduse seisund

Majanduse seisund kajastab nii pikaajalisel perioodil loodud rikkust kui ka arengukiirust viimasel aastal. IMD meetodika kohaselt on riigi majandusseisundit iseloomustavad näitajad grupeeritud viide komponenti. Nendeks on siseriiklik majandus, väliskaubandus, välisinvesteeringud, tööhõive ja hinnad. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide positsioonid komponendipõhistes alamedetabelites.

Tabel 2.2. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites majanduse seisundi komponentide lõikes, 2024

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Välis-kaubandus	Välisinves-teeringud	Töö-hõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
1	Holland	23	4	11	7	54	9
2	Iirimaa	19	14	6	14	46	10
3	Saksamaa	15	11	15	12	53	13
4	Belgia	18	9	16	43	25	17
5	Poola	40	13	39	13	22	19
6	Taani	16	20	23	30	47	22
7	Rootsi	21	23	9	48	42	23
8	Hispaania	32	12	14	54	26	27

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Välis-kaubandus	Välisinves-teeringud	Töö-hõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
9	Küpros	42	42	8	45	13	28
10	Prantsusmaa	12	24	10	38	58	29
11	Austria	36	15	37	35	37	33
12	Tšehhi	38	21	27	36	40	35
13	Ungari	55	7	42	27	30	36
14	Sloveenia	41	8	57	46	18	37
15	Portugal	44	25	29	39	34	39
16	Itaalia	17	27	41	58	52	44
17	Bulgaaria	48	28	59	56	9	45
18	Rumeenia	28	41	53	60	21	47
19	Leedu	52	22	62	50	32	48
20	Horvaatia	50	19	43	63	23	49
21	Soome	45	46	30	42	51	50
22	Kreeka	53	33	55	47	36	52
23	Eesti*	64(26)	34(21)	45(18)	49(18)	31(10)	54(23)
24	Slovakkia	47	36	66	57	39	56
25	Luksemburg	34	5	67	20	49	57
26	Läti	57	39	52	55	45	59
Keskmine		36	22	35	40	36	36

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Toodud tabelist nähtub järgmist.

- Majanduse seisundi komponentide arvestuses on EL liikmesriigid IMD 67 riigi võrdluses keskmises arvestuses 36. kohal. Keskmisest paremas asendis on väliskaubandus (22. koht) ja välisinvesteeringud (35. koht). Keskmisel tasemel on EL liikmesriigid siseriikliku majanduse ja hindade komponenti (36. koht) ning keskmisest halvemas positsioonis tööhõive osas (40. koht), kus EL riikide keskmine näitaja on langenud viie koha võrra (35. kohalt 40. kohale). Siseriiklikus majanduses on langus kolm kohta, välisinvesteeringutes kaks kohta ja hindade osas on koht jäänud samaks.
- EL riikide omavaheline võrdlus komponentide lõikes näitab, et **siseriiklik majandus** on kõige konkurentsivõimelisem Prantsusmaal (12. koht üldedetabelis), kellele järgnevad Saksamaa (15. koht) ja Taani (16. koht). **Väliskaubandus** on teistest paremas seisus Hollandis (4. koht), Luksemburgis (5. koht) ja Ungaris (7. koht). **Välisinvesteeringute** arvestuses on edetabeli eesotsas Iirimaa (6. koht), Küpros (8. koht) ja Rootsi (9. koht). **Tööhõive** on teistest paremini lahendatud Hollandis (7. koht), Saksamaal (12. koht) ja Poolas (13. koht) ning **hinnad** on kõige konkurentsivõimelisemad Bulgaarias (9. koht), Küprosel (13. koht) ja Sloveenias (18. koht).
- **Eesti** majanduse kõige tugevamaks komponendiks IMD 67 riigi arvestuses on hinnad (31. koht). Edetabeli teise poolde jäi Eesti väliskaubanduse (34. koht), välisinvesteeringute (45. koht) ja tööhõive (49. koht) ning viimaste hulka siseriikliku majanduse (64. koht) osas. EL riikide omavahelises arvestuses on Eesti tugevusteks hinnad (10. koht). Kahekümne parema hulka jõudis Eesti välisinvesteeringute (18. koht) ja tööhõive (18. koht) osas.

2.2. Valitsuse töö tõhusus

Ettevõtluskeskkond riigis sõltub paljuski riigiaparaadi tegevusest, mistõttu IMD käsitleb valitsuse tööd ühe olulise konkurentsivõime faktorina. Positiivselt hinnatakse valitsuse sellist tegevust (majanduspoliitikat), mis on paindlik ja võtab arvesse rahvusvahelises majanduskeskkonnas toimuvaid muutusi. Valitsus ei pea otseselt sekkuma ettevõtete tegevusse, kuid peab hea seisma ettevõtete konkurentsi-tingimuste edendamise eest vastavate riiklike programmide ja seadusloome kaudu. IMD hindab valitsuse töö tõhusust järgmistes valdkondades: riigi rahandus, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äriseadustik ja sotsiaalne raamistik.

Tabel 2.3. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites valitsuse töö tõhususe komponentide lõikes, 2024

Koht EL arvestuses	Riik	Riigi rahandus	Maksu- poliitika	Institutsio- naalne raamistik	Äri- seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
1	Taani	3	51	2	3	1	5
2	Iirimaa	6	21	7	4	6	6
3	Rootsi	14	56	4	6	7	10
4	Luksemburg	13	45	10	13	8	11
5	Holland	12	63	9	7	9	14
6	Soome	29	59	8	14	4	16
7	Eesti*	23(6)	40(7)	27(11)	11(5)	23(13)	20(7)
8	Tšehhi	34	44	19	35	17	25
9	Leedu	24	35	32	26	24	26
10	Küpros	30	17	48	29	26	28
11	Saksamaa	27	62	21	38	18	32
12	Belgia	53	66	14	19	10	35
13	Läti	32	42	37	32	32	36
14	Austria	39	64	29	36	14	40
15	Portugal	37	58	42	25	25	41
16	Prantsusmaa	50	67	18	30	21	43
17	Poola	47	46	38	45	37	44
18	Sloveenia	46	55	46	51	20	46
19	Horvaatia	41	53	45	49	36	47
20	Rumeenia	45	38	50	48	52	48
21	Ungari	63	37	52	46	41	51
22	Kreeka	60	57	49	31	40	52
23	Bulgaaria	43	24	54	62	57	56
24	Itaalia	67	61	43	37	33	57
25	Hispaania	59	60	51	58	35	58
26	Slovakkia	62	54	55	61	45	62
Keskmine		37	49	31	31	25	35

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis esitatu saab kokku võtta järgmiselt.

- Valitsuse töö tõhususe poolest on EL liikmesriigid IMD 2024. aasta edetabelis keskmiselt 35. kohal, mis on ühe võrra halvem kui aasta tagasi (34. koht). EL liikmesriikide valitsuse töö tugevusteks 67 riigi võrdluses on sotsiaalne raamistik (25. koht), järgnevad äriseadustik ja institutsionaalne raamistik (31. koht) ning riigi rahandus (37. koht). Kõige nõrgemaks valdkonnaks on jäänud EL riikide maksupoliitika, mille konkurentsivõimet iseloomustab 49. koht (eelmisel aastal 47. koht). Äriseadustiku osas on EL liikmesriigid keskmises arvestuses ühe koha võrra tõusnud, muudes komponentides ühe-kahe koha võrra langenud.
- Komponentide lõikes on EL riikide TOP 3 IMD 2024. aasta edetabelis järgmine: riigi rahandus – Taani (3. koht), lirimaa (6. koht) ja Holland (12. koht); maksupoliitika – Küpros (17. koht), lirimaa (21. koht) ja Bulgaaria (24. koht); institutsionaalne raamistik – Taani (2. koht), Rootsi (4. koht) ja lirimaa (7. koht); äriseadustik – Taani (3. koht), lirimaa (4. koht) ja Rootsi (6. koht); ning sotsiaalne raamistik – Taani (1. koht), Soome (4. koht) ja lirimaa (6. koht).
- **Eesti** majanduse kõige tugevamaks komponendiks IMD 67 riigi arvestuses on äriseadustik (11. koht), järgnevad riigi rahandus ja sotsiaalne raamistik (mõlemad 23. koht), institutsionaalne raamistik (27. koht) ja maksupoliitika (40. koht). EL riikide omavahelises arvestuses on Eesti tugevusteks äriseadustik (5. koht), riigi rahandus (6. koht) ja maksupoliitika (7. koht).

2.3. Äritegevuse efektiivsus

Majanduslikult arenenud riigid peavad oluliseks, et nende ettevõtted saaksid efektiivselt tegutseda ning selleks on neil ka mitmesuguseid võimalusi. Üheks olulisemaks peetakse tööjõu kvalifikatsiooni tõstmist ja tööturu igakülgset arendamist. Tähtis on samuti panganduse edendamine, et kindlustada finantsturgude hea toimimine.

IMD riikide konkurentsivõime hindamise metoodika näeb ette äritegevuse efektiivsuse hindamist riigis viies valdkonnas: tootlikkus, tööjõuturg, finantsturud, ettevõtete juhtimine ja väärtushinnangud. Alljärgnevas tabelis kajastub EL liikmesriikide asend äritegevuse efektiivsuses 2024. aastal.

Tabel 2.4. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes, 2024

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööjõuturg	Finants- turud	Ettevõtete juhtimine	Väärtus- hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
1	Taani	1	8	5	1	3	1
2	lirimaa	6	7	11	3	2	3
3	Rootsi	3	4	9	4	8	4
4	Holland	8	11	7	14	17	8
5	Belgia	10	27	14	8	27	17
6	Soome	17	20	12	13	20	18
7	Leedu	22	30	41	17	22	24
8	Luksemburg	16	24	17	40	34	26
9	Austria	15	23	32	19	59	29
10	Tšehhi	24	41	33	29	28	30

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööjõuturg	Finants-turud	Ettevõtete juhtimine	Väärtushinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
11	Eesti	39(20)	33(10)	35(14)	27(9)	32(10)	31(11)
12	Prantsusmaa	23	37	20	31	51	32
13	Saksamaa	25	36	18	39	60	35
14	Itaalia	26	56	27	52	39	37
15	Hispaania	35	47	30	32	53	38
16	Portugal	45	45	44	46	26	39
17	Kreeka	37	58	45	51	36	44
18	Poola	36	46	42	59	55	46
19	Läti	48	49	56	49	45	49
20	Rumeenia	34	61	61	62	41	54
21	Küpros	44	43	49	64	56	55
22	Sloveenia	38	59	48	56	63	57
23	Horvaatia	46	66	47	63	62	59
24	Slovakkia	32	65	60	48	67	64
25	Bulgaaria	57	67	53	61	64	65
26	Ungari	56	63	50	67	66	67
	Keskmine	29	39	33	37	40	36

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis esitatud arvudest nähtub järgmist.

- Edetabeli 67 riigi võrdlusest nähtub, et EL liikmesriigid on nii äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes kui ka koondhinnangus paigutunud nii edetabeli tippu kui ka lõppu. Kõige edukamad äritegevuse efektiivsuses on 2024. aasta koondhinnangu põhjal Taani, Iirimaa ja Rootsi. Edetabeli lõpus on Slovakkia, Bulgaaria ja Ungari. EL liikmesriikide keskmine koht alamedetabelites on järgmine: tootlikkus – 29. koht, tööjõuturg – 39. koht, finantsturud – 33. koht, ettevõtete juhtimine – 37. koht ning väärtushinnangud – 40. koht. Võrreldes eelmise aastaga langesid ühe koha võrra tööjõuturg ja finantsturud, kolme koha võrra langesid tootlikkus, ettevõtete juhtimine ning väärtushinnangud.
- Äritegevuse efektiivsuse komponendipõhistes edetabelites on **tootlikkuse** poolest EL riikide eesotsas (TOP 3) Taani (1. koht), Rootsi (3. koht) ja Iirimaa (6. koht); tööjõuturu osas Rootsi (4. koht), Iirimaa (7. koht) ja Taani (8. koht); **finantsturgude** arvestuses Taani (5. koht), Holland (7. koht) ja Rootsi (9. koht), **ettevõtete juhtimises** Taani (1. koht), Iirimaa (3. koht) ja Rootsi (4. koht) ning **väärtushinnangutes** Iirimaa (2. koht), Taani (3. koht) ja Rootsi (8. koht). Võrreldes eelneva aastaga on tähelepanuväärse tõusu edetabelites teinud Rootsi.
- Eesti** majanduse kõige tugevamaks komponendiks IMD 67 riigi arvestuses on ettevõtete juhtimine (27. koht), järgnevad väärtushinnangud (32. koht), tööjõuturg (33. koht), finantsturud (35. koht) ja tootlikkus (39. koht). Eesti tugevusteks EL riikide arvestuses on ettevõtete juhtimine (9. koht), tööjõuturg ja väärtushinnangud (mõlemad 10. koht).

2.4. Infrastruktuur

Infrastruktuur on konkurentsivõime oluline faktor, mis toetab majanduslikku aktiivsust riigis ja soodustab ettevõtete arengut. Majanduslikult edukad riigid pööravad infrastruktuuri arendamisele suurt tähelepanu ja eraldavad selleks ka suuri summasid. Riikides, kus baasinfrastruktuur (maanteed võrk, raudteed, sadamad, lennuväljad) on suures osas juba rajatud, on võimalik suunata rohkem finantse teaduse ja tehnoloogiaga seotud infrastruktuuri arendamiseks, millela teaduspõhise riigi rajamine pole võimalik.

IMD metoodika näeb ette infrastruktuuri hindamist viie komponendi lõikes: baasinfrastruktuur, tehnoloogiline infrastruktuur, teaduse infrastruktuur, tervishoid ja keskkond ning haridus.

Tabel 2.5. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites infrastruktuuri komponentide lõikes, 2024

Koht EL arvestuses	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduse infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
1	Taani	6	2	9	3	2	2
2	Rootsi	20	4	7	2	6	3
3	Soome	13	6	16	5	11	6
4	Holland	18	11	12	17	10	8
5	Austria	17	28	14	7	17	14
6	Iirimaa	38	7	20	9	12	17
7	Belgia	39	18	17	19	7	19
8	Saksamaa	35	37	5	11	26	20
9	Prantsusmaa	29	19	15	16	29	21
10	Luksemburg	11	39	34	21	5	24
11	Portugal	33	24	27	25	21	26
12	Hispaania	25	26	25	22	36	27
13	Tšehhi	24	38	24	27	34	28
14	Leedu	26	20	41	29	25	29
15	Itaalia	51	42	22	18	32	30
16	Eesti	31(12)	40(17)	43(20)	26(14)	16(8)	32(16)
17	Läti	28	30	59	31	30	36
18	Sloveenia	53	45	32	34	24	37
19	Poola	45	41	29	40	35	38
20	Kreeka	48	47	36	36	39	40
21	Ungari	37	52	33	45	45	41
22	Küpros	63	49	55	33	22	42
23	Horvaatia	50	51	49	38	42	44
24	Slovakkia	47	48	48	44	48	50
25	Rumeenia	52	36	44	52	53	51
26	Bulgaaria	65	54	54	53	52	59
Keskmine		35	31	30	26	26	29

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis esitatu saab kokku võtta järgmiselt.

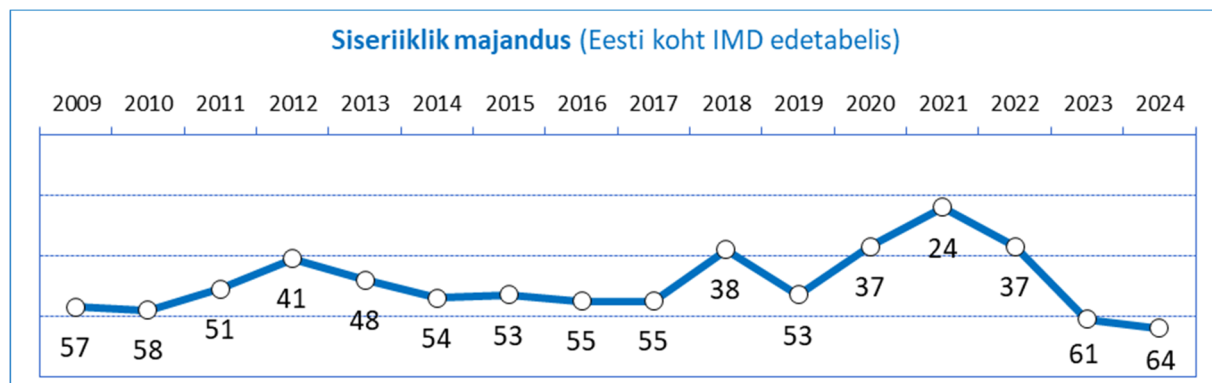
- Infrastruktuuri komponendi osas on EL liikmesriigid IMD 2024. aasta edetabelis keskmiselt 29. kohal, mis on ühe võrra halvem kui aasta tagasi (28. koht). Sarnaselt eelmise aastaga on kõrgeimad kohad tervishoius (26. koht, 2023. aastal 25. koht) ja hariduses (26. koht, jäi samaks). Teaduse infrastruktuuri osas saadi 30. koht, mis on ühe võrra halvem kui aasta tagasi (29. koht). Tehnoloogilise infrastruktuuri arvestuses saavutati sarnaselt eelneva aastaga 31. koht. Kõige nõrgemaks valdkonnaks on jäänud EL riikide baasinfrastruktuur, mille konkurentsivõimet iseloomustab 35. koht (eelmisel aastal 33. koht).
- EL arvestuses kuulub infrastruktuuri arengutasemelt esikoht Taanile, kellele järgnevad Rootsi ja Soome. Baasinfrastruktuuri komponendi osas on kolm edukamat Taani (6. koht), Luksemburg (11. koht) ja Soome (13. koht). Tehnoloogilise infrastruktuuri komponendi osas Taani (2. koht) Rootsi (4. koht) ja Soome (6. koht). Teaduse infrastruktuuri komponendi kolm edukamat EL riiki on Saksamaa (5. koht), Rootsi (7. koht) ja Taani (9. koht). Tervishoiu ja keskkonna komponendi osas Rootsi (2. koht), Taani (3. koht) ja Soome (5. koht). Hariduse komponendi osas Taani (2. koht), Luksemburg (5. koht) ja Rootsi (6. koht).
- **Eesti** majanduse tugevaimaks infrastruktuuri komponendiks IMD 67 riigi arvestuses on haridus (16. koht), järgnevad tervishoid ja keskkond (26. koht), baasinfrastruktuur (31. koht), tehnoloogiline infrastruktuur (40. koht) ja teaduse infrastruktuur (43. koht). Eesti suhtelisteks tugevusteks EL arvestuses on haridus (8. koht), baasinfrastruktuur (12. koht) ning tervishoid ja keskkond (14. koht).

3. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES

3.1. Majanduse seisund

3.1.1. Siseriiklik majandus

Eesti langes siseriikliku majanduse konkurentsivõimelt IMD edetabelis 64. kohale, sest 2022. aasta III kvartalis alanud majanduslangus jätkus ka 2023. aastal, ja SKP vähenes püsivhindades 3%.

Riikide majandusarengu võrdlemisel on peamised näitajad riigi sisemajanduse koguprodukt (SKP) ja selle muutused püsivhindades. Tarbimise eesmärgist lähtuvalt jaguneb SKP peamiselt eratarbimise kulutusteks, kapitalimahutusteks ja valitsemissektori kulutusteks. Siseriikliku majanduse kategoorias käsitletakse 25 indikaatorit, mis hõlmavad peamiselt mahu, kasvu ja jõukuse näitajaid.

Eesti siseriikliku majanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kapitalimahutuste osakaal SKP-s püsib kõrge (12. koht, tõus viis kohta)
- Valitsussektori kulutuste osakaalu poolest SKP-s asub Eesti pingerea esimeses pooles (18. koht, tõus kaheksa kohta)
- Kogumajanduse sääst on võrdlemisi heal tasemel (29. koht, langus kaheksa kohta)

Nõrkused

- 2023. aastal Eesti SKP vähenes (66. koht, langus viis kohta)
- Ainsana Läänemere riikidest vähenes Eesti SKP ka elaniku ostujõu pariteeti arvestades (38. koht, langus kaks kohta)
- Eesti ettevõtjate hinnang majanduse vastupanuvõimele langes oluliselt (küsitlus, 47. koht, langus 18 kohta)
- Eesti nõrkuseks on majanduse väiksus, mis on maailmamajandusest 0,03% (63. koht, langus kolm kohta)

3%-lise majanduslanguse tõttu 2023. aastal asetus Eesti oma sisemajanduse konkurentsivõimelt 67 riigi pingereas 64. kohale. Nii suur SKP langus 2023. aastal oli üsna erandlik, sest enamikul (s. o 76%-l) edetabeli riikidest SKP kasvas. Ka majanduslangusega riikide seas oli Eesti langus üks suuremaid, jäädes alla üksnes Iirimaa. Eesti olukorda raskendas see, et mõõdukasse langusesse olid libisenud ka lähiriikide majandused: SKP vähenes Rootsis 0,2%, Lätis, Leedus ja Saksamaal 0,3% ning Soomes 1%.

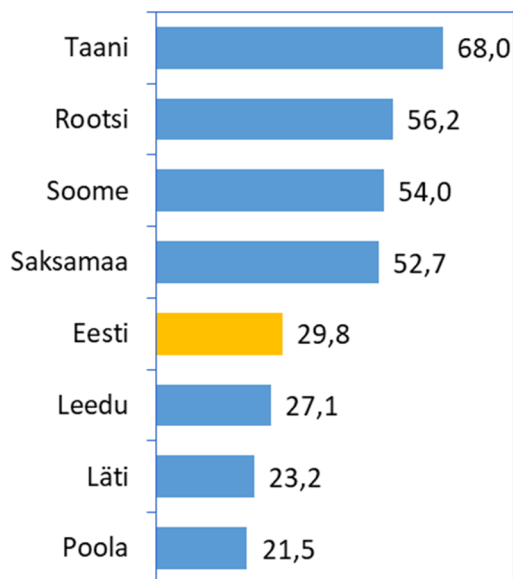
Majanduslanguse põhjuseks Eestis oli üsna kiire inflatsioon ja sisendhindade tõus, mis halvendas Eesti ettevõtete konkurentsivõimet eksporditurgudel. Langust mõjutasid kaudsalt ka Ukraina sõda ja majandusraskused lähiriikides, kes on meie tähtsamad ekspordipartnerid. 2023. aastal aeglustus Eesti

tarbijahindade tõus küll 20%-lt 9%-le, kuid oli endiselt IMD uuringus osalevate riikide seas üks kiiremaid (54. koht).

2023. aastal kahanes SKP reaalkväärtus enamikus Läänemere riikides, kasvades vaid Taanis (1,9%) ja Poolas (0,2%). Peaaegu kõigis neis majanduslangusele pöördunud riikides, sh Eestis, eratarbimise kulutused reaalkväärtuses vähenesid. Kahanesid ka kapitalimahutused, samas kui valitsussektori kulutused pigem suurenesid, vähenedes üksnes Saksamaal.

Eestis moodustavad eratarbimise kulutused (51% SKP-st) väiksema osa kui paljudes teistes riikides (42. koht). Läänemere riikidest on eratarbimise kulutused SKP-ga võrrelduna kõige suuremad Lätis (60,1%, 21. koht) ja Leedus (58,8%, 26. koht) ning kõige väiksemad Taanis (45,8%, 52. koht) ja Rootsis (43,2%, 56. koht).

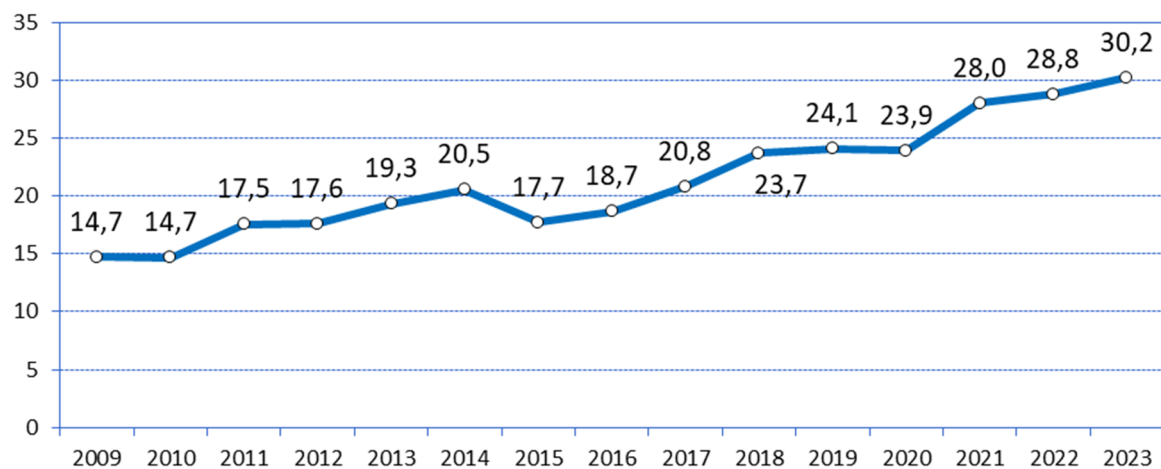
SKP elaniku kohta (2023, tuh USD)

Kapitalimahutuste osakaalult SKP-st (27%) on Eesti Läänemere riikidest samas esimene, asetudes üldises pingereas 12. kohale. Valitsemissektori kulutuste osakaalult SKP-st tõusis Eesti 21%-ga 18. kohale, millega ta läheneb rikkamate riikide gruppidele: Saksamaal on see 22%, Taanis 23%, Soomes 25%, Rootsis 26%. See näitaja on väiksem Lätis (20%), Poolas (19%) ja Leedus (18%).

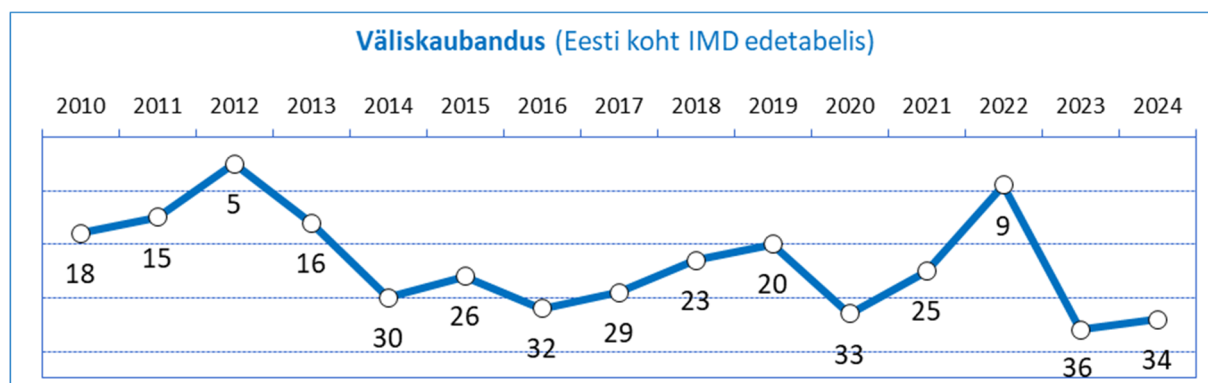
Eesti ettevõtjate hinnangud majanduse kohanemisvõimele langesid halvenenud turuolukorras 5,2 punktile (max=10; 47. koht). Nominaalse siseriikliku kogutoodangu poolest elaniku kohta (29,8 tuh USD) langes Eesti juba kolmandat aastat järjest kahe koha võrra (35. kohale). Sama näitaja annab riikide hinnataseme erinevusi ehk ostujõu pariteeti arvesse võttes aga vaid 38. koha. Ainsana Läänemere riikidest Eesti SKP elaniku ostujõu pariteedi alusel langes (46,1 tuh USD 2022. aastal, 44,3 tuh USD 2023. aastal). Kui seni lähenes Eesti selle näitajaga Põhjamaade tasemele, siis nüüd moodustab Eesti SKP elaniku kohta ostujõu pariteedi alusel taas vaid 60% Taani tasemest (2022. aastal 66%), 65% Rootsi tasemest (enne 71%), 67% Saksamaa tasemest (enne 72%) ning 74% Soome tasemest (enne 79%).

Eesti SKP elaniku kohta (tuh USD)

3.1.2. Väliskaubandus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti väliskaubanduse näitajaid koondava komponendi osas 67 riigi võrdluses 34. kohal.

Väliskaubandus mõjutab väikeriikide majanduse edukust ja ühiskonna heaolu kasvu suurriikidest enam, kuna väike siseturg pakub piiratud arenguvõimalusi. Oma väiksusest tulenevalt saab Eesti riikide pingereas madalamaid kohti absoluutsummates mõõdetavate näitajate osas (ekspordimahud on väikesed), samas kui Eesti kohad ekspordi suhteliste näitajate osas on paremad. Väliskaubanduse kategooria hõlmab 25 statistilist näitajat, mis muu hulgas käsitlevad ekspordi, impordi ning jooksev-konto indikaatoreid.

Väliskaubanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Teenuste ekspordi suur osakaal (SKP suhtes, 6. koht, tõus kaks kohta)
- Eksporditoodete vähene kontsentratsioon (10. koht, tõus üheksa kohta)
- Teenuste bilansi ülejääk (SKP suhtes, 12. koht, see ei muutunud)
- Turismitulude suur osakaal (SKP suhtes, 19. koht, langus kaks kohta)

Nõrkused

- Kaupade ekspordi kasv (59. koht, langus kolm kohta)
- Riigi väliskaubanduse väike maht, kaupade osas 59. koht (langus kaks kohta), teenuste osas 53. koht (koht ei muutunud) ning panus maailma eksporti 58. koht (koht ei muutunud)
- Kaupade ja teenuste impordi suur osakaal (SKP suhtes, 54. koht, langus kolm kohta)
- Kaubandusbilansi puudujääk (SKP suhtes, 54. koht, langus kolm kohta)

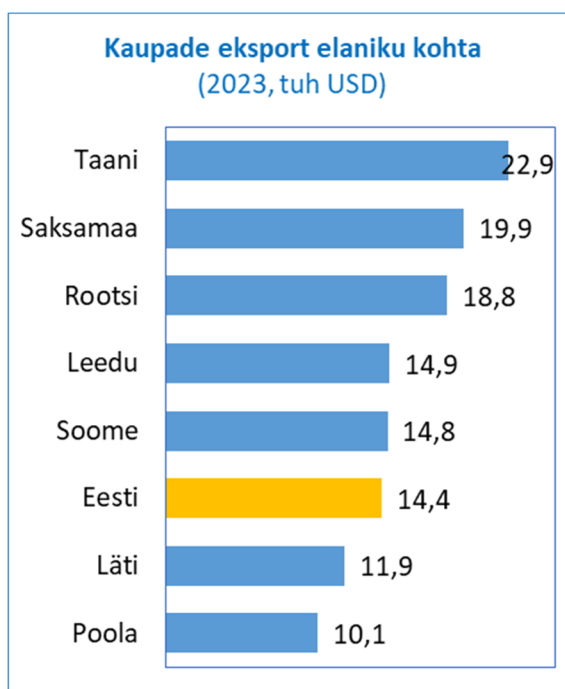
Eesti on väliskaubanduse näitajate võrdluses IMD edetabelis jätkuvalt kõrgel positsioonil teenuste ekspordi suure osakaalu poolest SKP suhtes (30% ja 6. koht). Kaupade ekspordi osas on Eesti positsioon samuti hea, kuid langustrendis (48% ja 20. koht, langus viis kohta). Rahalistes näitajates on Eesti väliskaubanduse maht väike, mistõttu jääb Eesti edetabeli lõppu. Ka Eesti osakaal maailma ekspordis on seetõttu kõigest 0,1%. Rahvusvahelise konkurentsivõime aspektist lähtudes on positiivne vaid impordi väike maht (32,6 mld USD, 8. koht).

Eesti tugeva küljena saab täiendavalt nimetada turismitulude suhteliselt kõrget osakaalu SKP suhtes (3,38%² ja 19. koht), mis Läänemere riikide hulgas andis selge eelise. Eestile järgneb Läti (2,71% ja 22. koht) ning Taani (2,23% ja 27. koht). Ülejäänud lähiriigid jäävad Eestist veelgi rohkem maha.

² Pandeemia aastatel kukkus turismitulude osakaal Eesti SKP-s järsult ja pole veel taastunud.

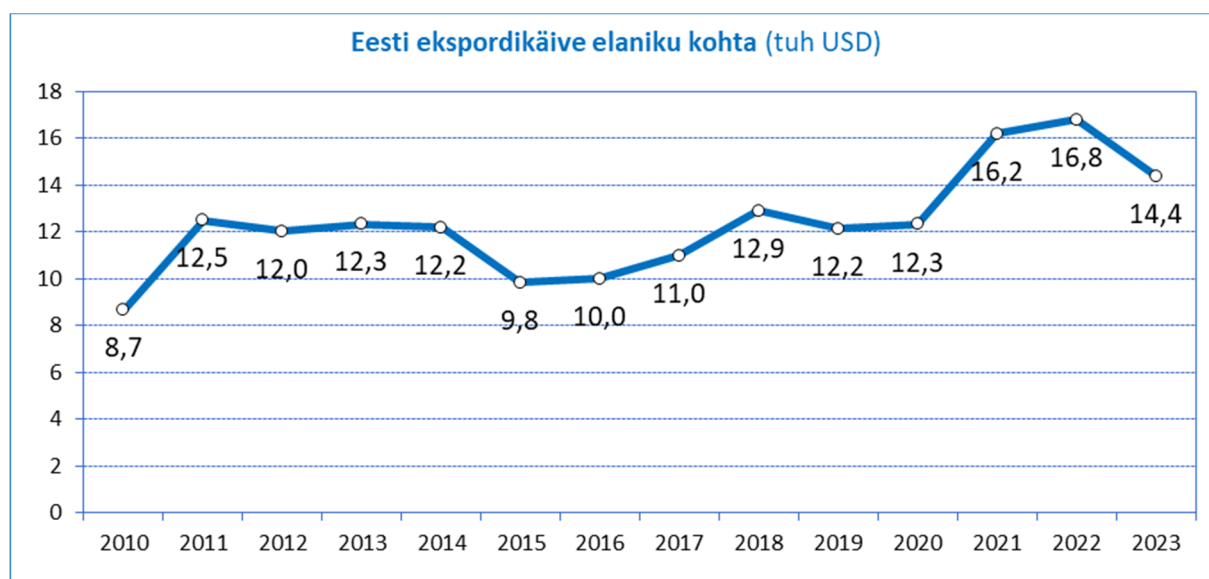
Turismisektori peamiseks väljakutseks on Vene-Ukraina sõja negatiivne mõju, suurenenud kulud ning käibemaksu tõus.

Riikide väliskaubanduse omavahelist võrdlust saab teostada ka *per capita* näitajate alusel. Kui võtta vaatluse alla Eesti ja teised Läänemere riigid, siis elaniku kohta ekspordime kaupa enam kui Läti ja Poola, kuid jääme maha teistest riikidest. Esmakordselt edestab Eestit Leedu. Venemaa-Ukraina sõjakonfliktist tuleneva halva majanduskliima ja teiste tegurite koosmõjul (kõrged energiahinnad, halvenenud toorainete kättesaadavus jne) langes Eesti eksport 12,1%. Läänemere riikidest parim tulemus on Poolal (eksporti kasv 5,8%), kellele järgneb Taani (+3,7%). 2023. aastal moodustas Eesti ekspordikäive 14,4 tuhat USD *per capita*, mis on võrreldes eelneva aastaga 14,2% võrra väiksem.

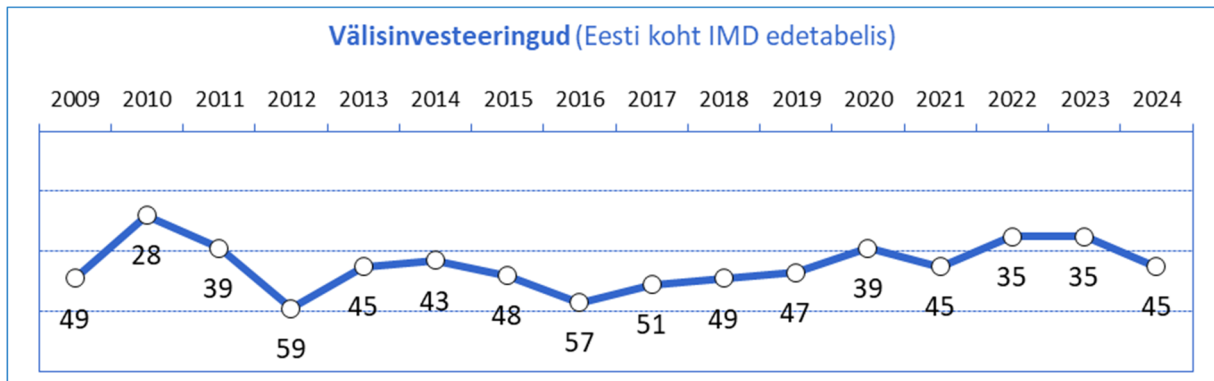
Heaks väliskaubanduse riskinäitajaks on ekspordiriikide kontsentratsioon: kui riigil on vähe ekspordipartnereid, on kontsentratsioon kõrge ja riskid samuti kõrged. Mida paremini on eksport riikide lõikes hajutatud, seda väiksemad on riskid. Eesti TOP 5 ekspordiriiki annavad poole meie koguekspordist (50,0%), mis asetab Eesti 30. kohale (riskitase ja kontsentratsioon on keskmisel tasemel). Eesti peamised eksporditurud on Soome, Rootsi ja Saksamaa, kellele järgnevad Läti, Madalmaad ja Norra.

Ekspordiriikide kontsentratsiooni kõrval saab vaadelda ka eksporditoodete kontsentratsiooni ja siinkohal on Eestil hea positsioon (10. koht), tooteportfell on piisavalt diferentseeritud ning seeläbi on suurenenud riskide hajutus (tõus üheksa kohta). Eesti TOP 5 eksporditoodet moodustavad koguekspordist 35,8% (võrdluseks Taanil 31,2%, Leedul ja Poolal 33,2%, Lätil 33,9%, Rootsil 38,3% ja Soomel 41,2%).

3.1.3. Välisinvesteeringud

Eesti on IMD konkurentsivõime edetabelis välisinvesteeringute osas peale kaks aastat kestnud stabiilsuse perioodi taas langenud. Võrreldes 2022. ja 2023. aastaga langes Eesti 67 riigi võrdluses kümne koha võrra ehk 45. kohale.

Mida suurem on välisinvesteeringute sissevool, seda avatumaks saab pidada riigi majandust ja atraktiivsemaks ettevõtluskeskkonda. Välisinvesteeringud toovad lisaks kaasa ka uusi tehnoloogiaid, oskusteavet, juurdepääsu rahvusvahelistele turgudele ja võimalusi Eesti ettevõtete globaalseks integreerumiseks, mis kõik aitavad tõsta riigi konkurentsivõimet. Välisinvesteeringute suur maht kinnitab nõudlust välisinvesteeringute järele ning näitab, et riigi majandus on edukas ja usaldusväärne. Välisinvesteeringute kategooria IMD edetabelis käsitleb 15 näitajat, millest 13 puudutavad otseinvesteeringuid ja kaks portfelliinvesteeringuid. Välisinvesteeringute osas vaadeldakse 2022. aasta statistilisi näitajaid.

Välisinvesteeringute tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Eesti majandusse tehtud otseinvesteeringute osatähtsus oli üsnagi kõrge (13. koht, langus kolm kohta)
- Eestist välismaale tehtud otseinvesteeringute voog SKP suhtes oli riikide võrdluses, vaatamata toimunud langusele, veel küllaltki kõrge (18. koht, langus 15 kohta)
- Kuigi Eestisse tehtud otseinvesteeringud ületasid Eestist välismaale tehtud investeeringuid, siis nende vahe vähenes, mistõttu otseinvesteeringute voogude negatiivse saldo osakaal SKP suhtes aastaga alaneks (29. koht, tõus 16 kohta)

Nõrkused

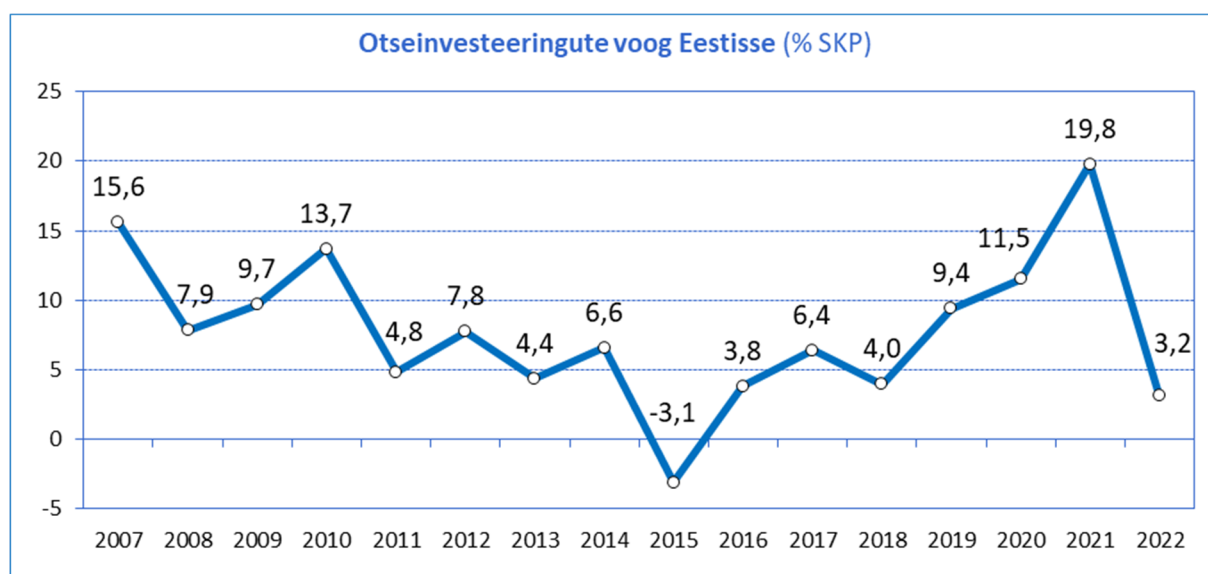
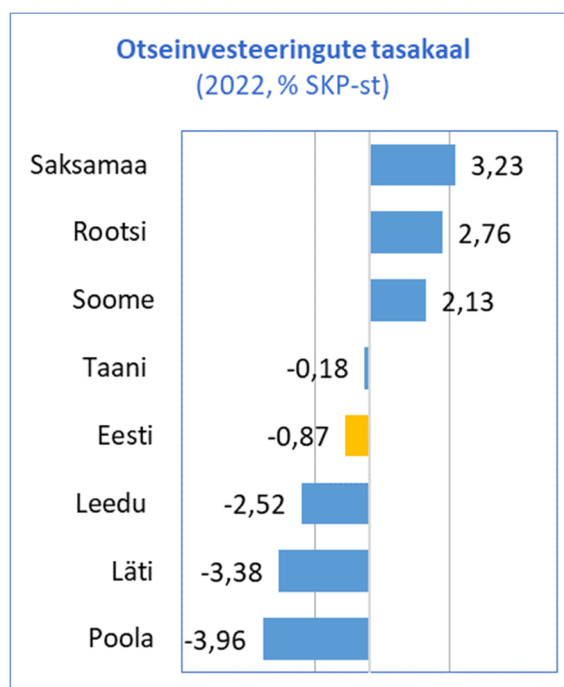
- Eesti otseinvesteeringute netopositsioon oli tugevalt negatiivne (investeeringud Eestisse ületasid oluliselt Eesti investeeringuid välismaale, 59. koht, see ei muutunud)
- Ettevõtjatel püsib kartus, et ettevõtete lahkumine riigist võib saada tulevikus majandusele ohuks (41. koht, tõus kolm kohta)
- Eesti otseinvesteeringute nominaalne maht välismaale oli SKP-ga võrreldes suhteliselt madal (30. koht, langus üks koht)
- Otseinvesteeringute voog Eestisse SKP suhtes võrreldes varasema aastaga langes oluliselt (24. koht, langus 21 kohta)

Eestisse paigutatud otseinvesteeringute osakaal SKP suhtes moodustas 2022. aastal 79,1% ja selle näitajaga oli Eesti IMD edetabelis 13. kohal. Otseinvesteeringute suhtelise taseme järgi edastas Eesti kõiki oma lähiriike, aga ka nominaalväärtuses olid Eestisse tehtud investeeringud suuremad kui näiteks Lätis ja Leedus (Eesti oli 30,0 mld dollariga IMD edetabelis 57. kohal). Samas tuleb märkida, et võrreldes Eestisse paigutatud investeeringutega on Eestist välismaale tehtud investeeringute maht oluliselt

väiksem ning seetõttu jääb otseinvesteeringute netopositsioon tugevalt negatiivseks (2022. aastal –50,4% SKP suhtes), mistõttu asus Eesti juba teist aastat riikide võrdluses väga tagasihoidlikul 59. kohal. 2022. aastal ühtlustusid Eestist välismaale tehtud investeeringud varasemast enam Eestisse tehtud otseinvesteeringutega, mis rahvusvahelises arvestuses parandas samas Eesti positsiooni otseinvesteeringute voogude tasakaalu osas (2022. aastal –0,87% SKP-st ja 29. koht; 2021. aastal –2,13% SKP-st ja 45. koht). Teisalt langes 2022. aastal märkimisväärselt Eestisse tehtud otseinvesteeringute osatähtsus SKP suhtes – kui 2021. aastal moodustas see 19,8%, siis 2022. aastal vaid 3,2% ning koos sellega langes Eesti positsioon riikide võrdluses 3. kohalt 24. kohale. Ka Eestist välja teistesse riikidesse tehti 2022. aastal otseinvesteeringuid märgatavalt vähem

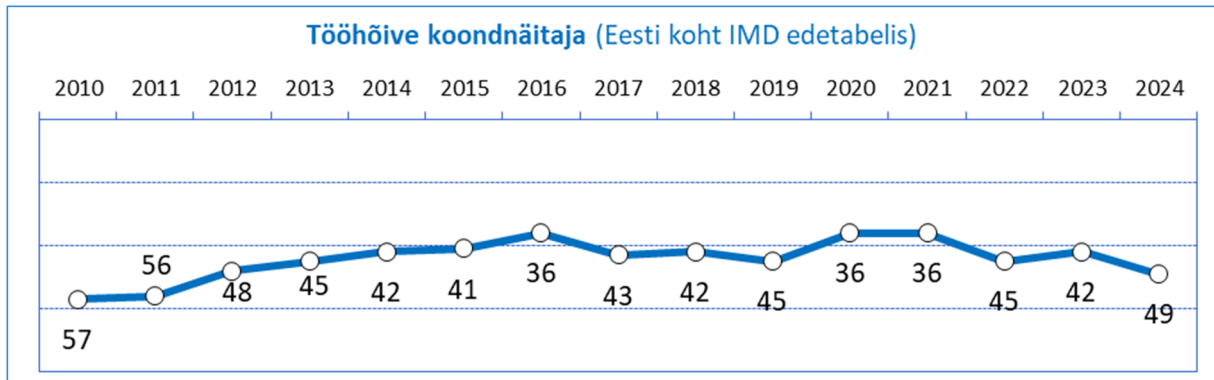
kui aasta varem, mille tulemusel langes Eesti IMD edetabelis 15 koha võrra – kui 2021. aastal paiknes Eesti otseinvesteeringute osakaalu järgi SKP suhtes riikide võrdluses kõrgel 3. kohal, siis 2022. aastal 18. kohal. Riikide võrdluses ületas välismaale tehtud otseinvesteeringute voog sissetulevaid otseinvesteeringuid kõige enam Luksemburgis, kus 2022. aastal investeeriti riigist välja SKP suhtes 69,94% enam kui saabus riiki sisse. Läänemere riikidest on selle näitajaga esikohal Saksamaa (erinevus välisinvesteeringute kasuks 3,23%) ja viimane Poola (–3,96%).

Rahvusvahelisel areenil on Eesti tugevaks konkurentsieeliseks olnud meie digiriigi maine, mis on aidanud luua välismaistes ettevõtetes ja investorites meie vastu usaldust ning koostööhuvi. Samas tuleb arvestada Eesti geograafilisest asukohast tulenevate eelarvamustega, mistõttu tuleb teha kõik, et Eestit tajutaks ka edaspidi perspektiivse, turvalise ja usaldusväärse riigina. See on vajalik, et tuua Eestisse enam teadmus- ja kapitalimahukaid ning kõrge lisandväärtusega välisinvesteeringuid.

3.1.4. Tööhõive

Eesti langes IMD konkurentsivõime edetabeli tööhõive komponendi osas eelneva aastaga võrreldes seitsme koha võrra, 42. kohalt 49. kohale. Kui pikaajalise töötuse näitajaga kerkis Eesti IMD edetabelis kahe koha võrra ülespoole, siis teiste näitajate osas Eesti asend halvenes.

IMD konkurentsivõime edetabeli tööjõuturu teema alla kuuluvad teiste hulgas sellised näitajad nagu tööhõive miljoni elaniku kohta, tööga hõivatuse määr elanikkonnast, tööhõive kasv, töötuse ja pikaajalise töötuse määr ning noorte hõivatus. Kokku vaadeldakse kümmet näitajat.

Tööhõive tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Hõivatute suhteliselt suur osakaal elanikkonnast (20. koht, langus üks koht)
- Tööhõive keskmiselt kiire kasv (23. koht, langus üksteist kohta)
- Pikaajalise töötuse tase keskmisest madalam (29. koht, tõus kaks kohta)

Nõrkused

- Riigi tööturu väiksus (64. koht, langus kolm kohta)
- Avaliku sektori töötajate suur osakaal tööjõuturul (51. koht, langus kolm kohta)
- Kõrge töötuse määr (48. koht, langus kuus kohta)
- Noorte kõrge töötuse määr (48. koht, langus üks koht)

Statistikaameti andmetel oli 2023. aastal Eesti 1,37 miljonist inimesest tööealisi (vanuses 15–74 aastat) 1,1 miljonit, tööga hõivatuid 694,6 tuhat ja töötuid 47,7 tuhat. 15–74-aastaste Eesti elanike tööjõus osalemise määr moodustas 2023. aastal 73,9%, tööhõive määr 69,2% ja töötuse määr 6,4%. Võrreldes eelneva aastaga suurenes hõivatute hulk 2023. aastal 17,2 tuhande võrra ja töötuse määr kasvas 0,8 %-punkti võrra (2022. aastal oli see 5,6%). Kuigi hõivatute hulka lisandus rohkem naisi kui mehi, püsis hõivatus meeste seas endiselt suurem (hõivatud mehi vastavalt 347,9 ja naisi 346,7 tuhat).³

Eesti tööjõuturu väiksus on teiselt poolt taganud selle, et tööga hõivatute hulk on püsinud üle poole elanikkonnast (2023. aastal 51,0%), millega Eesti asetub 67 riigi arvestuses 20. kohale. Läänemere riikide arvestuses jääb tööjõu osakaal elanikkonnast 46–51% piiridesse, kõige suurem on see Saksamaal ja Eestis (51,0%) ning kõige väiksem Poolas (46,6%).

Tööhõive kasvu näitajaga on Eesti edetabelis keskmiste hulgas (23. koht), langedes eelneva aastaga võrreldes 11 koha võrra. Noorte töötuse osakaaluga on Eesti 48. kohal.

³ „Möödunud aasta arvestuses suurenes tööealiste inimeste arv Eestis 25 600 võrra.“ Statistikaamet 15.02.2024.
<https://www.stat.ee/et/uudised/moodunud-aasta-arvestuses-suurenes-tooealiste-inimeste-arv-eestis-25-600-vorra>

Töötuse määr oli Läänemere riikidest kõige madalam Poolas (2,8%) ja Saksamaal (3,0%) ning kõrgem Rootsis (7,8%), Soomes (7,3%), Leedus (6,8%) ja Lätis (6,8%). Eestis oli see 6,4%. Pikaajalisi töötuid oli kõige rohkem Leedus (2,3%) ja kõige vähem Taanis (0,5%). Eestis oli pikaajalisi töötuid 1,3% (29. koht).

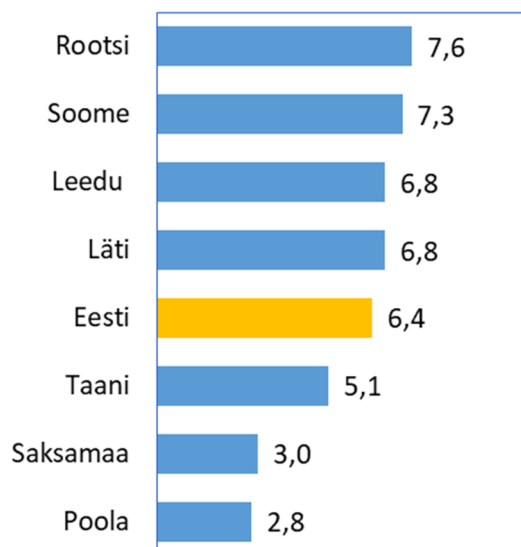
Läänemere riikide hulgas oli noorte töötus kõige väiksem Saksamaal (6,9%) ja Taanis (11,5%) ning kõige suurem Rootsis (24,8%) ja Eestis (17,3%).

Tööhõive pikaajalise kasvuga (mõõdetuna 5-aastases perioodis) paistavad silma kõige enam Poola (10,7%) ja Soome (3,9%). Kõige väiksem on see kasv Lätis (-0,2%) ja Saksamaal (0,2%). Läti negatiivne kasv näitab, et pikaajalises perspektiivis tööhõive Lätis väheneb.

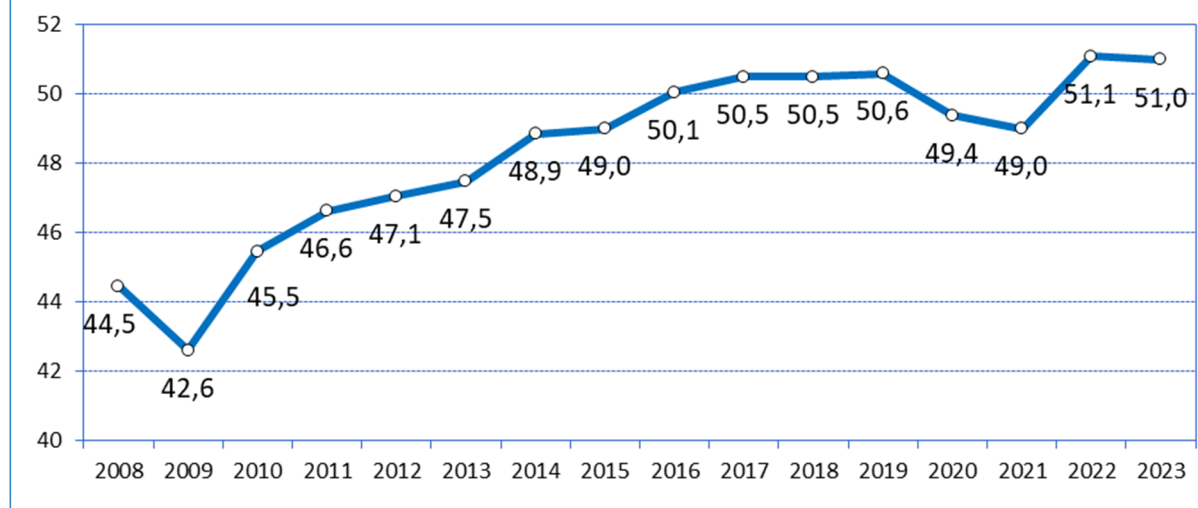
Noorte tõrjutuselt (*youth exclusion*), mis puudutab 15–24 aasta vanuseid noori, kes ei tööta, õpi ega osale koolitustel, oli Eesti 64 riigi seas 10,7%-ga 30. kohal, langedes eelneva aastaga võrreldes viis kohta ja pälvides Läänemere riikidest sellega kõige madalama asendi edetabelis. Väiksem oli noorte tõrjutuse tase Rootsis (4,9%), kuid Eestist mõnevõrra parem seis oli ka Leedus (9,7%) ning Lätis (8,6%).

IMD võrdlustabelid toovad välja ka vaadeldud riikide avaliku sektori töötajate osakaalu tööhõivest. Läänemere riikides oli avaliku sektori osakaal tööhõives kõige väiksem Saksamaal (15,3%) ja kõige suurem Rootsis (29,3%). Eestis oli see 23,0%, Soomes 24,6%, Leedus 26,6%, Taanis 27,3% ja Lätis 29,0%.

Töötuse määr (2023, % tööjõust)

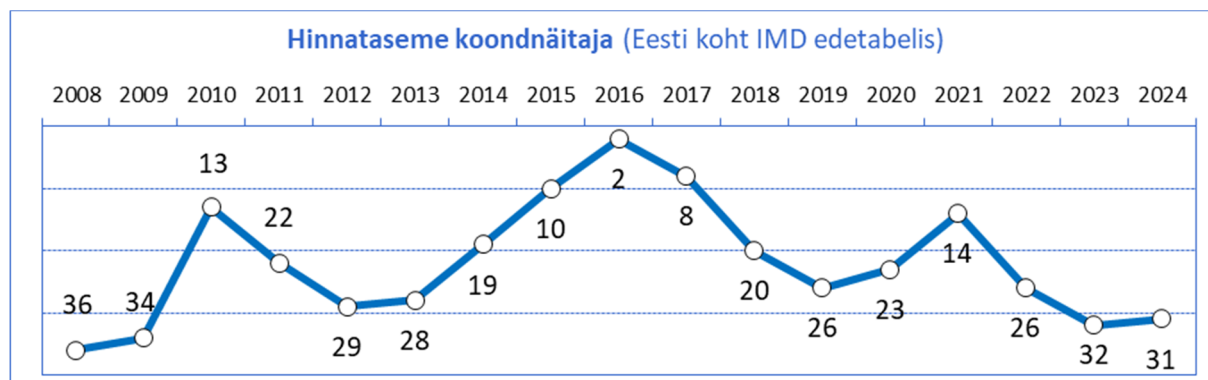

Tööhõive Eestis (% rahvastikust)

3.1.5. Hinnad

Inflatsiooni ja hinnataseme näitajaid koondava komponendi poolest on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 67 riigi seas 31. kohal (eelkõige tarbijahindade kiire tõusu tõttu).

Hinnapõhises konkurentsivõimes on soodsam positsioon riikidel, kelle hinnatase ja inflatsioon on madalad. Hinnade kategoorias käsitletakse kuut näitajat: inflatsiooni, elukalliduse indeksit, elamispinna- ja äripindade rendikulu, toidukulude osakaalu ja bensiini hinda.

Hinnakriteeriumi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Büroopindade soodsad rendihinnad (13. koht, langus üks koht)
- Elamispinna soodsad rendihinnad (18. koht, langus üks koht)

Nõrkused

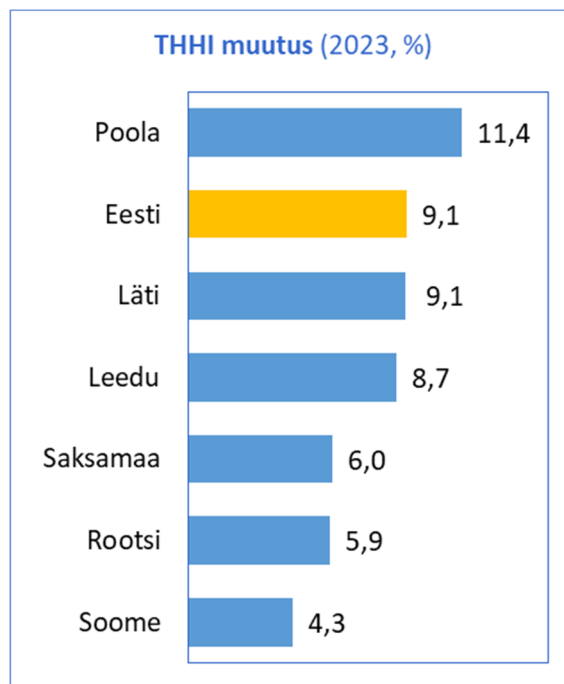
- Tarbijahindade inflatsioon (54. koht, tõus kuus kohta)
- Toidukulude suur osakaal tarbijakuludest (43. koht, tõus viis kohta)
- Kütuse (bensini) kõrge hinnatase (40. koht, tõus neli kohta)

Hinnakriteeriumi alusel on Eestil jätkuvalt hea positsioon nii kontori- kui ka elamispindade rendihindade osas (vastavalt 13. ja 18. koht). Aastaga ei ole Eesti positsioon oluliselt muutunud. Läänemere riikidest on Eestist soodsamad äripindade rendihinnad vaid Leedus ja Lätis. Elamispinna rent on edetabelis kasutatud raporti *UBS Prices and Earnings 2018* (uuemad võrdlusandmed puuduvad) andmetel Eestist madalam aga vaid Leedus. Mõnevõrra alanenud bensiinihind on asetanud Eesti riikide pingereas 40. positsioonile. Läänemere riikidest on oma madalamate bensiinihindadega Eestist paremas asendis Poola ja Rootsi.

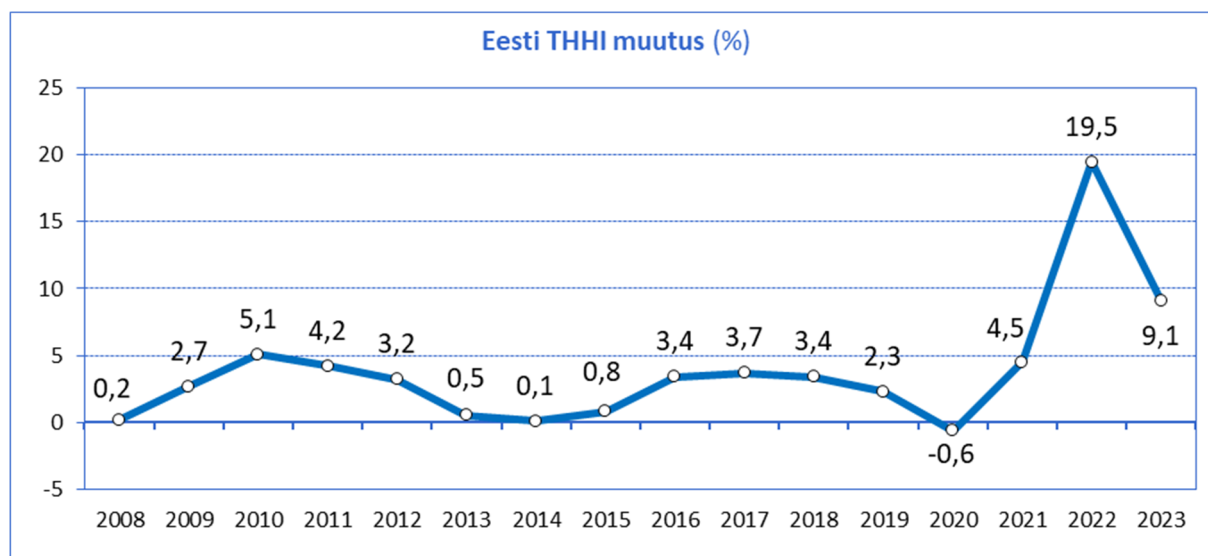
Eestis on viimastel aastakümnetel olnud Euroopa Liidu (EL) riikide keskmisest näitajast madalam hinnatase, mis on aga kiiresti kasvanud. 2023. aastal oli Eurostati andmetel tarbekaupade ja teenuste hinnatase Eestis 97,9% EL-i keskmisest, suurenedes aastaga 3,3%-punkti. Seejuures on Eestis riided kallinenud 17,9% (2022. aastal 12,9%), jalatsid 17,7% (2022. aastal 7,2%), toit ja alkoholivabad joogid 9,3% (2022. aastal 6,4%) ning alkoholi ja tubakatooted 2,3% (2022. aastal 2,6%), millest tulenevalt on need kallimad kui EL-is keskmiselt. Riided ja jalatsid on EL-i keskmisest kallimad samas ka teistes Läänemere riikides, v.a Saksamaal ja Poolas. Eesti hinnataseme ületavad nende tootegruppide hinnad vaid Taanis. Suured erinevused Läänemere riikide hinnatasemetes on toidu ja alkoholivabade jookide osas: Põhjamaades on toit EL-i keskmisest 5–19% kallim, Poolas aga 23% odavam. Selles osas on Eesti hinnatase madalam vaid Taanist ja Soomest. Veelgi suuremad erinevused on tubaka- ja alkoholi-

toodete hinnatasemetes, mis Põhjamaades on 18–70% ning Saksamaal, Lätis ja Leedus 1–5% kallimad, kuid Poolas 23% odavamad kui EL-is keskmiselt.

Üheks riigi arengu- ja elatustaseme näitajaks on toidukulude osakaal tarbimiskuludes. Suured kulutused toidule pere eelarves osutavad riigi nõrgemale konkurentsivõimele, kuivõrd need vähendavad pere võimalusi osta muid kaupu ja teenuseid. Eesti elanike tarbimiskulude struktuuris on toidukulude osakaal püsinud viimastel aastatel 20% piires (2023. aastal 19,9%), mis andis riikide seas 43. koha. Aastaga on toidukulude osakaal Eestis suurenenud 1,6%-punkti, millega Eesti langes riikidevahelises võrdluses viis kohta. 2023. aastal olid kulud toidule Läänemere riikidest Eestis kõige suurema osakaaluga. Nii Leedus (19,4%), Lätis (19,6%) kui ka Poolas (18,%) jäid need pisut madalamaks. Kuigi toidu osakaal tarbimiskuludes suurenes veidi ka Põhjamaades ja Saksamaal, püsis see seal 12–13% piires.

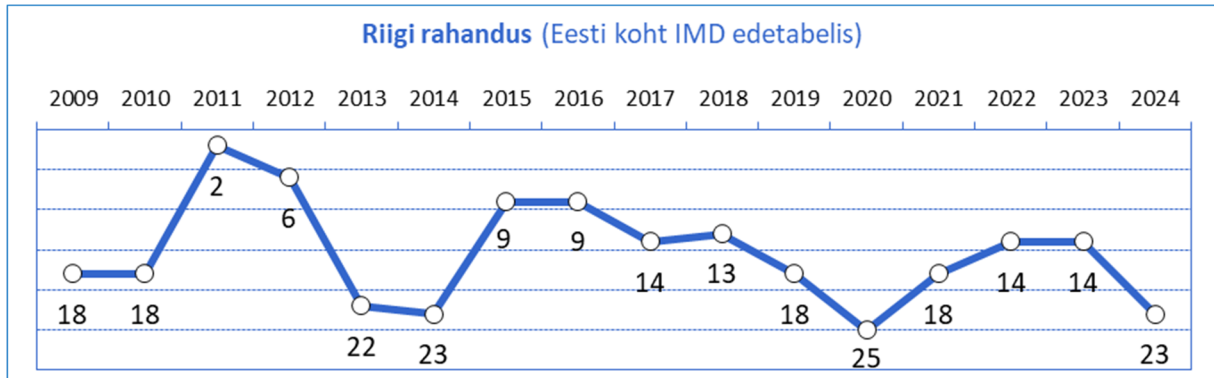
Inflatsioonimäära mõõtmiseks ja selle kaudu riikide võrdlemiseks on kasutusel harmoneeritud tarbijahinnaindeks (THHI). Eestis on energia ja toiduainete osakaal tarbija ostukorvis EL-i keskmisest suurem. Järsk hinnatõus selles vallas mõjutas oluliselt ka inflatsiooni taset Eestis, mis 2023. aastal oli 9,1%, ehk EL-i üks kõrgemaid. Inflatsiooni kiire kasvutempo tõttu oli Eesti 67 riigi võrdluses 54. kohal, mis eelneva aastaga võrreldes (60. koht, hinnatõus 19,5%) on kuus kohta kõrgem. Eestis on elukallidus aastaga kiiresti suurenenud ja 2023. aasta andmetele tuginedes pälvis Eesti sellega riikide edetabelis 29. koha (langus kümme kohta). IMD meetoodika kohaselt mõõdetakse elukallidust kaupade ja teenuste ostukorvi alusel suurimates linnades. Läänemere riikidest on Eestist madalama elukallidusega vaid Leedu (23. koht) ja Poola (8. koht), kõige kulukam on elada Taanis (59. koht) ja Soomes (50. koht).

3.2. Valitsuse töö tõhusus

3.2.1. Riigi rahandus

Eesti positsioon riigi rahanduse hindamisel langes 2024. aastal märkimisväärselt ja Eesti on IMD konkurentsivõime edetabelis 67 riigi võrdluses 23. kohal (2023. aastal 64 riigi võrdluses oli Eesti 14. kohal).

Eesti rahanduse tugevuseks on valitsemissektori madal võlatase ja suhteliselt madalad intressikulud, samas on valitsussektori koguvõla reaalkasv üsna kiire ja riigi rahanduse juhtimise efektiivsus madal. Kokku käsitletakse riigi rahanduse osas kümmet näitajat.

Riigi rahanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Valitsemissektori madal absoluutne võlatase (3. koht, koht ei muutunud)
- Valitsemissektori madal suhteline võlatase (SKP suhtes, 5. koht, langus üks koht)
- Madalad intressikulud (suhtes riigieelarvesse, 7. koht, langus kuus kohta)
- Maksudest kõrvalehoidmine ei ole ohuks majandusele (küsitlus, 22. koht, tõus üks koht)

Nõrkused

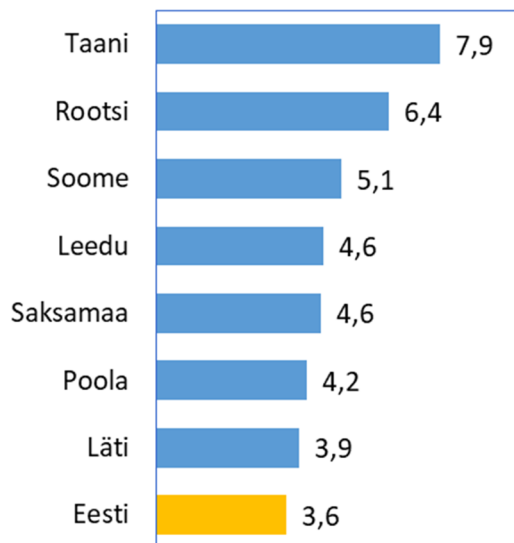
- Valitsemissektori koguvõla kiire reaalkasv (61. koht, langus 12 kohta)
- Riigi rahanduse juhtimise efektiivsus on madal (küsitlus, 48. koht, langus 26 kohta)
- Valitsemissektori kulude kõrge tase SKP suhtes (44. koht, langus kümme kohta)

Võrreldes teiste IMD edetabeli riikidega on Eesti paistnud aastaid silma suhteliselt madala valitsemissektori võlatasemega. Eesti paiknes valitsemissektori nominaalselt võlatasemelt edetabelis 3. kohal (8,5 mld USD) ja SKP suhtes 5. kohal (20,7%). Koos madala võlatasemega on Eestis madalad ka intressikulud ja selle näitajaga oleme IMD edetabelis 7. kohal. Eesti rahanduse suhteliselt positiivse küljena võib veel välja tuua nn maksukuulekuse, mille järgi on Eesti riikide võrdluses 22. kohal. 2024. aastal oli maksudest kõrvalehoidmine Läänemere maades Eestist suuremaks probleemiks Soomes (27. koht), Poolas (36. koht), Leedus (39. koht) ja Lätis (52. koht); Eestist parem oli maksude tasumise distsipliin seevastu Saksamaal (16. koht), Rootsis (12. koht) ja Taanis (4. koht).

Negatiivsena paistab Eesti silma oma valitsemissektori võla kiire kasvutempoga, millega Eesti langes IMD edetabelis 49. kohalt 61. kohale. Püsivhindades kasvas valitsussektori konsolideeritud võlg 2023. aastal 7,6%, millest kiirem oli võla kasv Läänemere riikidest vaid Rootsis (+8,4%). Valitsemiskulude kiire suurenemine koos majanduskasvu pidurdumisega on muutnud kõrgeks valitsemissektori kulude taseme SKP suhtes, mis suurenes 2023. aastaks 43,1%-ni. Nimetatud näitajaga langes Eesti edetabeli teise poolde (44. koht), jäädes siiski Läänemere riikidest Leedu (38,0%) ja Läti (39,8%) järel paremuselt 3. kohale.

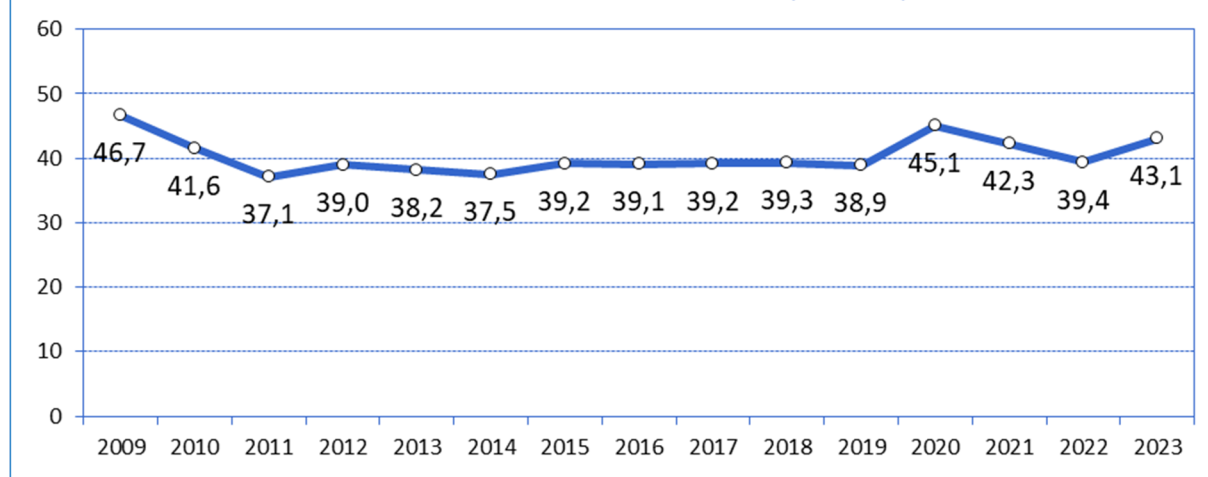
Riigi konkurentsivõimet mõjutab ka see, kui võimekaks hinnatakse riigi rahanduse juhtimist. Rahanduse juhtimise vallas on Eesti oma kunagise positsiooni maailma juhtivate riikide hulgas paraku minetanud ja iseäranis kahel viimasel aastal on Eesti asend riikide pingereas tugevasti langenud. Nii saavutas Eesti 2024. aasta küsitluse põhjal IMD edetabelis vaid 48. koha, langedes aastaga 26 kohta (2023. aastal oli Eesti 22. kohal, 2022. aastal 11. kohal). Kümne palli skaalal hinnati Eesti rahanduse juhtimise efektiivsust hindegaga 3,59 ja nii madalat hinnet pole Eesti rahanduse juhtimisele antud vähemalt viimased kümme aastat (2023. aastal oli hindegas veel 5,74). Võrdluseks võib välja tuua, et kümme aastat tagasi (2014) oli rahandusele antud hinne 7,07 ja Eesti asus riikide järjestuses 8. kohal. Riigi rahanduse väheefektiivse juhtimisega jäi Eesti 2024. aastal kõigi Läänemere riikide võrdluses viimasele kohale (parim oli Taani 7,85 punktiga). Aasta varem edestas Eesti aga nii Soomet, Saksamaad, Leedut, Lätit kui ka Poolat.

Riigi rahandust ei juhita/juhitakse efektiivselt (2024, punktid 0...10)

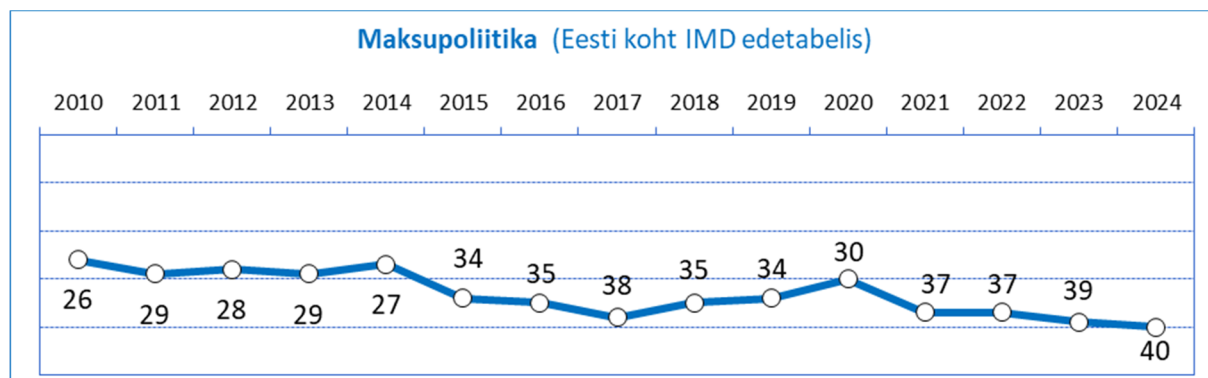
Eesti valitsemissektori kulude tase kasvas 2023. aastal 43,1%-ni SKP suhtes, mis oli kõrgem pikaajalisest keskmisest – sellest suurem oli see viimati pandeemia esimesel aastal ja samuti eelmise majanduskriisi ajal. Kuigi Eesti valitsemissektori võlg jäi suhteliselt madalaks (20,7% SKP-st), kasvas valitsuse eelarve defitsiit SKP suhtes aastaga enam kui kolm korda (−0,93%-lt −3,04%-ni). Samas, kui võrrelda Eestit teiste Läänemere riikidega, edestavad Eestit oma madalamate valitsemissektori kuludega vaid Leedu (38,0%, 34. koht) ja Läti (39,8%, 37. koht), millega Eesti jääb oma regioonis siiski väiksemate valitsemissektori kuludega riikide hulka.

Eesti valitsemissektori kulude osakaal (% SKP-st)

3.2.2. Maksupoliitika

Konkurentsivõime hinnangu järgi on Eesti maksupoliitika teiste riikidega võrreldes keskmisel tasemel (2024. aastal 40. koht 67 riigi hulgas). Eesti positsioon langes sel aastal ühe koha võrra.

Maksudel on riigi majanduspoliitikas oluline roll, sest ühest küljest on tegemist riigi tulude allikaga, kuid teiselt poolt saab maksudega mõjutada tarbijate käitumist, ressursside kasutamist, keskkonna säästmist jms. Edukas maksupoliitika tagab riigi fiskaalsete eesmärkide täitmise ja reguleerib majandust ning on samal ajal võimalikult lihtne ja läbipaistev. Maksupoliitika teemas vaadeldakse 11 näitajat, peamiselt erinevate maksude osakaalusid SKP-st (2022. aasta andmed) ja maksumäärasid.

Maksunduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtetelt kogutud tulumaksu osakaal SKP suhtes on madal (7. koht, langus üks koht)
- Töövõtjate panus sotsiaalkindlustuse süsteemi on madal (suhtes SKP-st inimese kohta, 9. koht, tõus kaks kohta)
- Kapitalilt ja kinnisvaralt kogutud maksude osakaal SKP suhtes on madal (11. koht, langus üks koht)
- Reaalsed isiklikud maksud ei heiduta inimesi töötamast (14. koht, tõus neli kohta)
- Ettevõtte tulumaksu määr kasumilt ei ole kõrge (maksimaalne määr tulumaksueelselt kasumilt, 17. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Tööandjate suhteliselt suur koormus sotsiaalkindlustuse süsteemi ülalpidamiseks (kõrge näitaja SKP suhtes inimese kohta, 63. koht, langus kolm kohta)
- Kaudsete maksudega kogutud maksutulu osatähtsus SKP suhtes on kõrge (56. koht, langus neli kohta)
- Kogutud sotsiaalkindlustusmaksu osakaal SKP suhtes on kõrge (50. koht, langus kaks kohta)

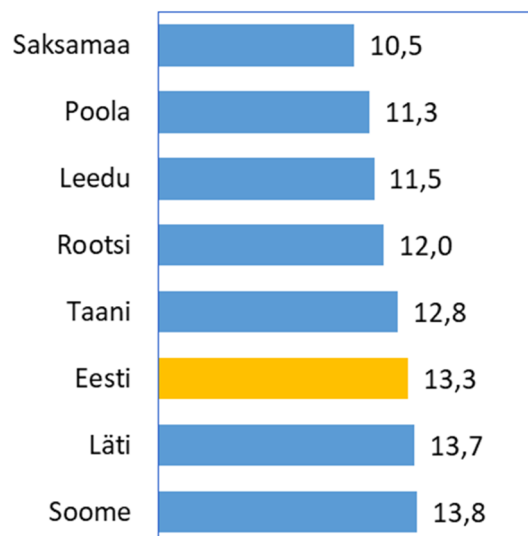
Eesti üldine maksukoormus on teiste võrdlusaluste riikide keskmise tasemega (26,8%) võrreldes mõnevõrra kõrgem – Eesti maksulaekumised ulatuvad ligi kolmandikuni võrrelduna riigi SKP-ga (32,9%, 40. koht). Samas Euroopa Liidu riikide keskmisega võrreldes (keskmine 36,3%, vahemik 16,4–46,1%) ja Läänemere riikide keskmisega võrreldes (keskmine 37,0%, vahemik 30,8–43,2%) on Eesti maksukoormus madalam. Kaudsete maksude osakaalu poolest SKP-sse paikneb Eesti kõigi osalenud riikide võrdlustabelis siiski tagapool (13,3%, 56. koht). Samas on Eesti otseste, ettevõtetelt kogutud ning kapitalilt ja kinnisvaralt kogutud maksude laekumiste suhtes, võrrelduna SKP-ga, konkurentsiedetabelites kõrgetel kohtadel (vastavalt 7. ja 11. koht).

Maksupoliitikas omavad olulist tähtsust tööjõumaksud (tulumaks, sotsiaalmaks, töötuskindlustus). Riigi eelarvestrateegia näeb ette maksude osalise ümberorienteerimise abil nihutada maksukoormus tulu maksustamiselt tarbimise, loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise maksustamisele, et

saavutada kasvusõbralikum maksustruktuur. Tööjõu maksukoormust (eelkõige madala ja keskmise sissetulekuga töötajate osas) vähendas maksuvabatulu tõstmine 2018. aastal ja 2023. aastal. Paljude Euroopa Liidu riikidega võrreldes Eesti kõrgete palkade maksustamine Eesti konkurentsivõimet ei kahjusta, sest tulumaksusüsteem on proportsionaalne.

Eesti tööandjate makstavad tööjõumaksud on samas küllaltki kõrged, riikide võrdluses on Eesti selle näitaja osas tagasihoidlikul 63. kohal. Eesti töövõtjate panus sotsiaalkindlustussüsteemi on seejuures suhteliselt madal, 2023. aastal 3,6% SKP suhtes ühe elaniku kohta, millega Eesti saavutas edetabelis 9. koha. Tööandjad on kõnelenud vajadusest tööjõumakse langetada ja jaotada sotsiaalmaksukoormuse ühtlasemalt töövõtja ning tööandja vahel.

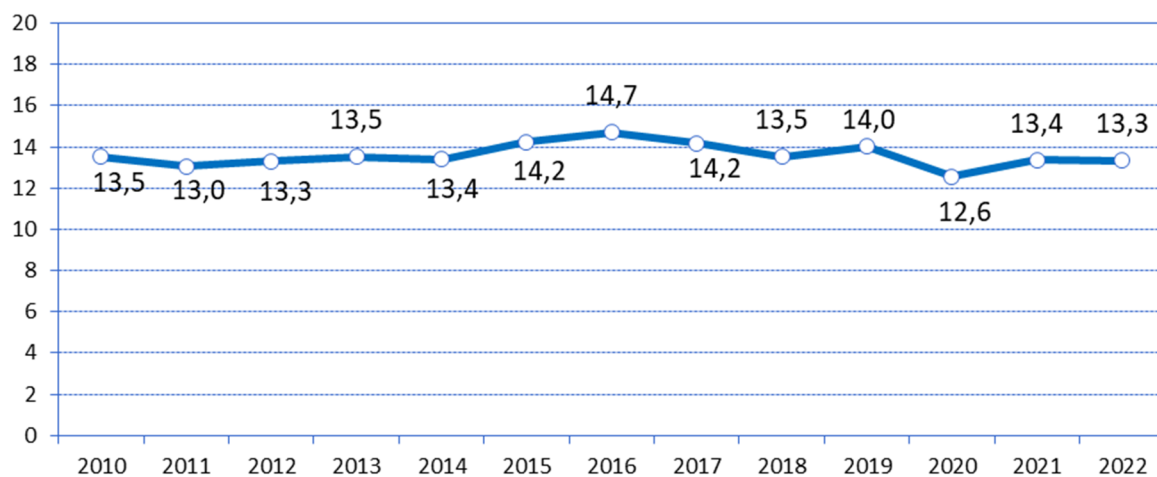
Kogutud kaudne maksutulu
(2022, % SKP-st)

Läänemere riikide võrdluses on kogutud kaudne maksutulu võrrelduna osakaaluga SKP-st Eestis keskmisest suurem (13,3%). 2022. aastal oli kogutud kaudse maksutulu osakaal vaid Lätis ja Soomes suurem kui Eestis (vastavalt 13,7% ja 13,8%). Kõige madalama osakaaluga on kogutud kaudne maksutulu Läänemere riikidest Saksamaal (10,5%), kellele järgnevad Poola (11,3%) ja Leedu (11,5%). Neist mõnevõrra kõrgem on see Rootsis (12,0%) ja Taanis (12,8%). Eestis on kogutud kaudne maksutulu võrrelduna osakaaluga SKP-st olnud küllaltki suur ka varasematel aastatel. Vahemikus 2015–2017 ja 2019. aastal oli see rekordiliselt kõrge (suurem kui 14,0%), aastatel 2003–2014 jäi kogutud kaudsete maksude osakaal SKP-st Eestis vahemikku 12,0%–13,7% ja aastatel 2020–2022 vahemikku 12,6–13,4%.

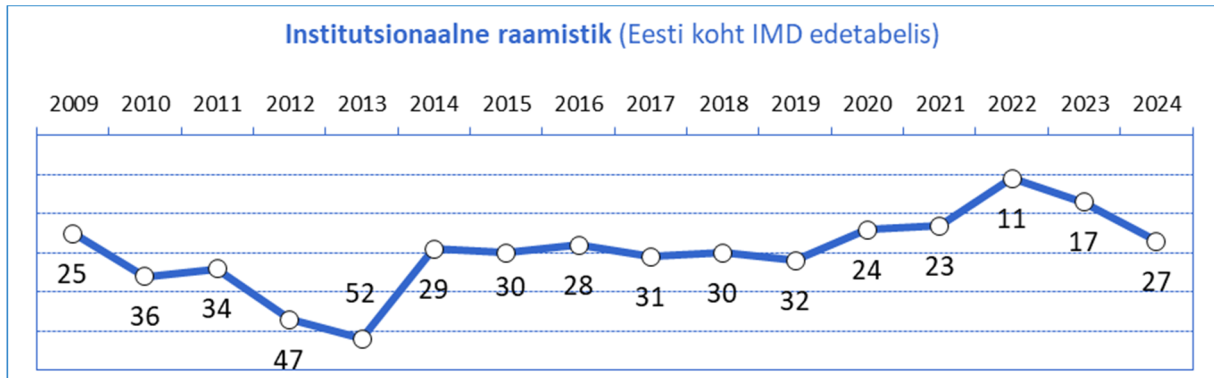
Kogutud kaudse maksutulu osakaalu vähendamiseks oleks ühe alternatiivina võimalik Eestis koguda rohkem vara- ja kapitalimakse. Kogutud vara- ja kapitalimakside osakaal Eestis on madalaim Läänemere riikide arvestuses ja üks madalaimaid (Küprose ja Horvaatia järel) Euroopa Liidu riikide võrdluses.

Kogutud kaudne maksutulu Eestis (% SKP-st inimese kohta)

3.2.3. Institutsionaalne raamistik

Eesti positsioon institutsionaalse raamistiku osas langes IMD konkurentsivõime edetabelis teist aastat järjest ja 2024. aastal asus Eesti 67 riigi hulgas 27. kohal (langus aastaga kümme kohta). Siiski paikneb Eesti sellise tulemusega pikaajalise keskmisega võrreldes veel keskmisest paremal positsioonil.

Institutsionaalne raamistik on seaduste ja normide süsteem, mille eesmärk on tagada riigi tõhus toimimine. Riikide institutsionaalset raamistikku hinnatakse 16 näitajaga, mis jagunevad kahte gruppi, kuhu kuuluvad vastavalt keskpanga tegevusega seotud ja riigi tõhusust iseloomustavad indikaatorid.

Institutsionaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Väike intressimäärade vahe (laenuintress miinus hoiuseintress) on soodne majanduse kasvule (6. koht, langus üks koht)
- Eesti järgib säästva arengu eesmärgi (10. koht, koht ei muutunud)
- Korruptsioonitase on riigis madal (küsitlus, 13. koht, langus neli kohta)
- Eesti ühiskond on seaduskuulekas (17. koht, tõus üks koht)
- Bürokratia ei ole oluliseks takistuseks äritegevusele (küsitlus, 23. koht, langus 14 kohta)

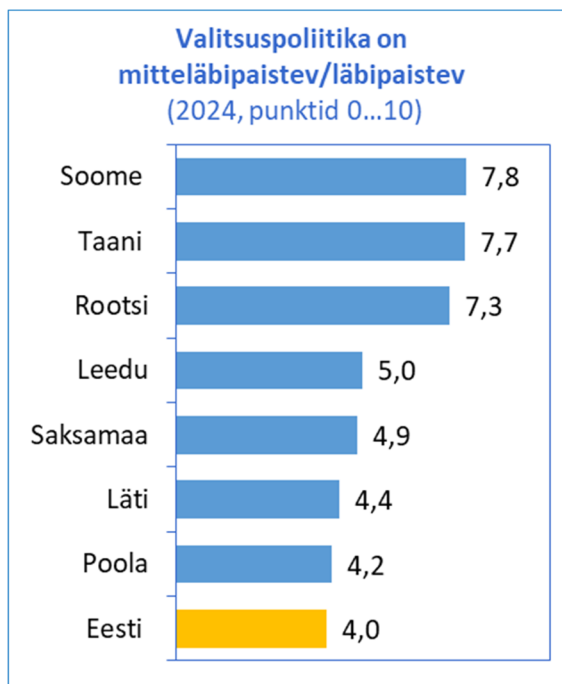
Nõrkused

- Keskpanga poliitika ei toeta piisavalt majandust (küsitlus, 58. koht, langus 28 kohta)
- Kapitali hind ei soodusta äritegevust (küsitlus, 54. koht, langus 15 kohta)
- Valitsuse poliitika ei suuda piisavalt kohaneda muutuva majandusega (küsitlus, 51. koht, langus 22 kohta)
- Välisvaluuta reservide maht elaniku kohta on väike (47. koht, tõus kaks kohta)
- Valitsuse poliitika läbipaistvus pole piisav (küsitlus, 43. koht, langus 30 kohta)

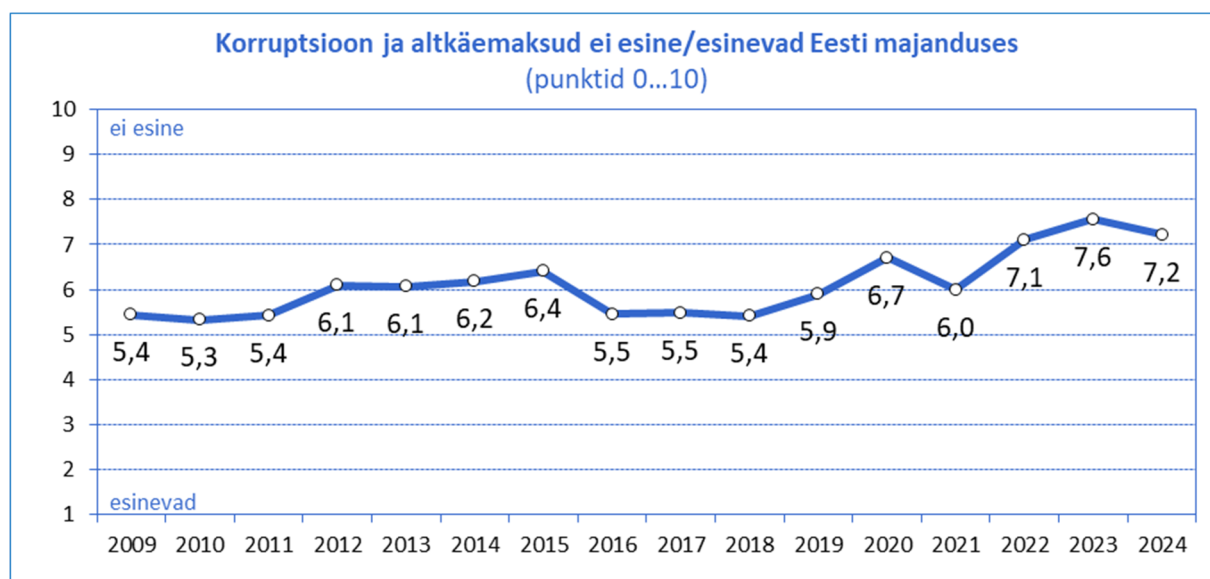
Eesti on institutsionaalse raamistiku vaates langenud teist aastat järjest, asetudes 2024. aastal 67 riigi võrdluses 27. kohale (2023. aastal oli Eesti 17. ja 2022. aastal 11. kohal). Eesti koht IMD edetabelis nõrgenes enamiku raamistiku iseloomustavate näitajate osas. Kõige rohkem, 30 kohta, langes Eesti valitsuse poliitika läbipaistvuse näitaja. Kui aasta varem võis selget valitsuse poliitikat pidada Eesti institutsionaalse raamistiku tugevuseks (2023. aastal oli Eestil 13. koht), siis nüüd asetus Eesti pingerea neljandasse kümnesse. Läänemere riikide võrdluses on Eesti oma valitsuse läbipaistmatu poliitikaga koguni viimane. Kui valitsuspoliitika selguses on alati eesotsas seisnud Põhjamaad, siis vähemalt Lätit, Leedut ja Poolat on Eesti nimetatud kategoorias viimastel aastatel siiski edestanud. 2024. aasta küsitluse põhjal on aga olukord kardinaalselt muutunud ja Eesti punktide arv langenud 6,4-lt 4,0-le. Nii madal hinne oli Eestil viimati 2019. aastal.

Valitsuse tegevusega haakub tihedalt ka teine valitsuse poliitikaga seotud näitaja, milleks on kohanemine muutuva majandusega. Selleski kategoorias on langus suur (22 kohta) ja Läänemere riikide võrdluses

jääb Eesti pingerivis taas kõige lõppu. Siin on Eesti punktide arv aastaga väga kiiresti langenud (5,1-lt 3,4-le). Nii madalalt pole Eesti valitsuse kohanemisvõimet viimase kümne aasta jooksul seni hinnatud. Tugevalt on langenud ka hinnang keskpanga poliitikale riigi majanduse toetamisel, mida on käesoleval aastal peetud ebapiisavaks. Ettevõtjate küsitluse põhjal asetub Eesti selle näitajaga edetabeli 58. kohale (2023. aastal 30. koht, 2022. aastal 23. koht). Ka on kapitali hind muutunud Eesti jaoks väga kiiresti kallimaks, mis samuti ei soodusta äritegevuse arengut. Eesti on selle näitajaga teiste riikide võrdluses 54. kohal, kuigi veel kahe aasta eest (2022. aastal) oli Eesti kapitali kättesaadavuse osas 14. kohal. Ettevõtete konkurentsivõimet ei toeta vajalikul määral ka Eesti õiguslik ja regulatiivne raamistik (küsitlus, 34. koht, langus 17 kohta).

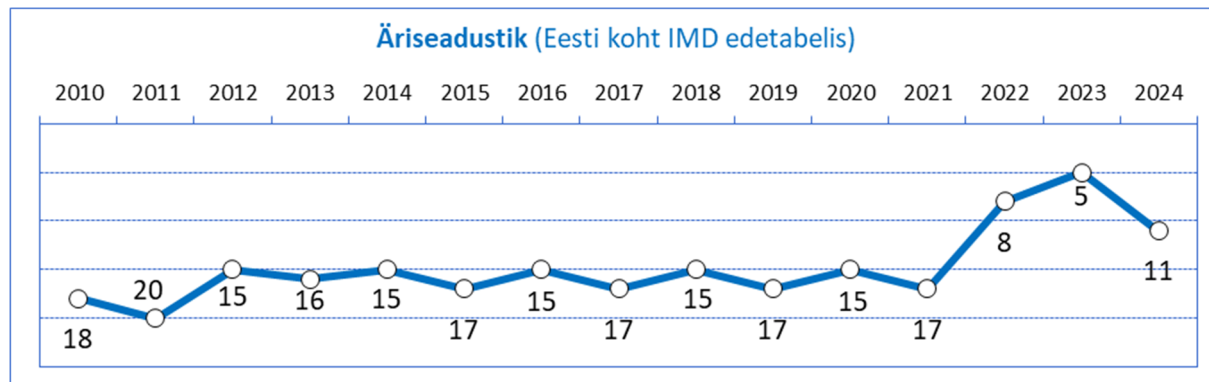

Mõnevõrra positiivsemad tulemused on Eestil korruptsioonitaseme ja bürokraatia osas, mis on küllalt olulised näitajad riigi konkurentsivõime hindamisel. Korruptsioonitasemelt on Eesti kuulunud madalama korruptsiooniga riikide hulka ja nii oli see jätkuvalt ka 2024. aastal, kui me olime riikide võrdluses 13. kohal. Läänemere riikidest edastavad Eestit madalama korruptsioonitasemega vaid maailma mastaabiski 1. ja 2. kohal olevad Taani ning Soome. Samas tajuvad ettevõtjad bürokraatiat Eestis 2024. aastal oluliselt rohkem kui eelnevalt, millega Eesti langes riikide võrdluses aastaga koguni 14 kohta (9. kohalt 2023. aastal 23. kohale 2024. aastal). Läänemere riikidest on Eestist väiksema bürokraatiatasemega kõik Põhjamaad (Taani viies, Soome seitsmes ja Rootsi 9. koht); Eesti omakorda edestab Leedut (31. koht), Lätit (37. koht), Poolat (38. koht) ja Saksamaad (46. koht).

3.2.4. Äriseadustik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti äriseadustiku komponendi osas 67 riigi hulgas tugeval 11. kohal, samas võrreldes eelneva aastaga nõrgenes positsioon kuue koha võrra. Eesti koht edetabelis on läbi aja olnud hea.

IMD konkurentsivõime edetabeli kuuluvad äriseadustiku teema alla järgmised näitajate grupid: avatus äritegevuseks, konkurentsivabadus, äriregulatsioonid ja tööseadusandlus. Äriseadustiku kategooria hõlmab 19 näitajat.

Äriseadustiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtete asutamine on lihtne (küsitlus, 1. koht, see ei muutunud) ja uusi ettevõtteid asutatakse palju (1. koht, see ei muutunud)
- Riigihanked on piisavalt avatud pakkujatele välisriikidest (4. koht, tõus seitse kohta)
- Välisinvestorid võivad vabalt omandada kontrolli kohalike ettevõtete üle (küsitlus, 6. koht, langus neli kohta)
- Ettevõtte asutamisel on vaja teha kolm toimingut (6. koht, see ei muutunud) ning äri saab asutada 3,5 päevaga (6. koht, see ei muutunud)

Nõrkused

- Immigratsiooniseadused raskendavad välistööjõu värbamist (küsitlus, 63. koht, langus 27 kohta)
- Investeeringustiimulid ei ole välisinvestoritele piisavalt atraktiivsed (küsitlus, 58. koht, langus 20 kohta)
- Toetused moonutavad ausat konkurentsi ja majandusarengut (küsitlus, 47. koht, langus 18 kohta)
- Riigi omandis olevad ettevõtted häirivad teatud määral majanduse efektiivset toimimist (küsitlus, 40. koht, see ei muutunud)

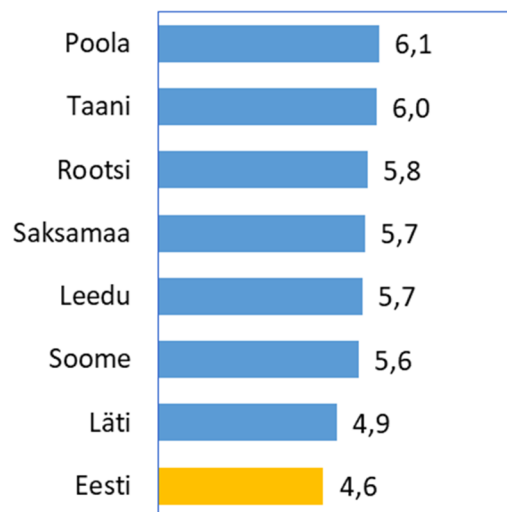
Eesti äriseadused aitavad korraldada Eesti majandust küllaltki efektiivselt. Ettevõtteid asutakse palju, nende loomine ja äri alustamine on lihtne. Välisinvestoritel on võimalik omandada kontroll kohalikes ettevõtetes, riigihangetel saavad osaleda ka välisfirmad. Tööregulatsioonid on paindlikud (8. koht) ega takista ettevõtlust ning töötust puudutav seadustik soodustab uue töökoha otsimist (11. koht). Koondamiskuludena peavad ettevõtted maksma 4,3 nädala palga, millega Eesti asetub edetabeli esimesse kolmandikku (22. koht). Tollitariifid ja proteksionism ei tõkesta ettevõtete äritegevust (vastavalt 10. ja 7. koht). Valitsuse toetuste osakaal SKP-st ei ole liiga kõrge (0,67%, 13. koht). Konkurentsialane seadusandlus on kõlvatu konkurentsi ennetamisel piisavalt tõhus (15. koht) ning varimajandus majandusarengut oluliselt ei kahjusta (20. koht). Ligipäasetavusega välis- ja kodumaisele kapitaliturule on Eesti samas edetabeli keskmiste riikide hulgas (37. koht). Vajakajäämisi on ka investeeringustiimulite atraktiivsuses välisinvestoritele ning riigi toetused takistavad õiglast konkurentsi ja majandusarengut.

Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on võõrtööjõu värbamine Eestis raskendatud – 2024. aastal oli Eesti IMD edetabelis viimaste riikide hulgas ehk 63. kohal (ettevõtete juhtide hinne 4,6 punkti skaalal 1–10). Aastatel 2018–2020 oli hinne pikaajalisest keskmisest madalam (aastate 2003–2024 keskmine 4,8), 2021. aastal tõusis näitaja sellest kõrgemale, 2022. aastal langes see pikaajalise keskmise tasemele, 2023. aastal see tõusis ning 2024. aastal langes taas.

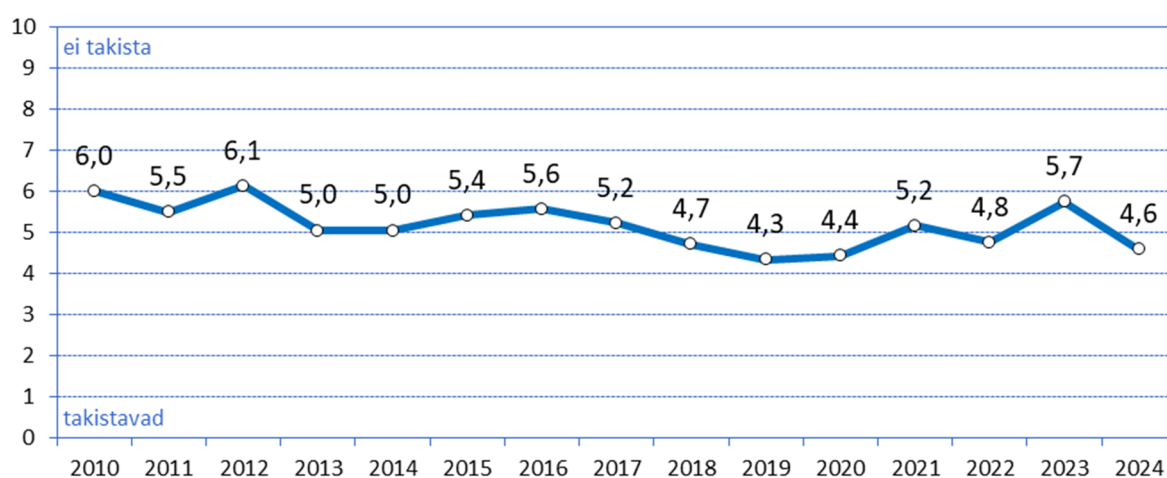
Töötajate palkamine Euroopa majanduspiirkonnast on tööjõu vabast liikumisest tulenevalt suhteliselt lihtne, kuid keerukam kolmandatest riikidest. Tähtajalise elamisloa kvoot on pandeemia eelsetel aastatel täitunud täismahus, hiljem on vähesel määral jäänud kasutamata. 2024. aasta sisserände piiravuks oli 1303 inimest, mis on 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast ning mis sügiseks oli täitunud ligi 80% ulatuses. 2025. aasta elamisloa eeldatav kvoot on 1298 inimest. Töötajate värbamist välisriikidest lihtsustab Eestis teatud määral asjaolu, et lühiajaliselt on võimalik töötada ja ettevõtlusega tegeleda ka ainult viisa alusel; samuti ei kehti piirav kõikide töötajate kohta, selle alla ei kuulu näiteks tippspetsialistid, suurinvestorid, teadlased, õppejõud.

2024. aastal oli valdav enamik Läänemere riike immigratsiooniseaduste alamedetabelis selle tabeli teises pooles (67 riigi seas kohad 31...63). Poola ja Taani ettevõttejuhtide hinnangul takistavad nende seadused võõrtööjõu värbamist teistest Läänemere riikidest vähem (hinne vastavalt 6,1 ja 6,0). Neist mõnevõrra keerukam oli see 2024. aastal Rootsis (hinne 5,8), Saksamaal ja Leedus (mõlema hinne 5,7) ning samuti Soomes (hinne 5,6). Kõige probleemsem oli võõrtööjõu värbamine Eestis (hinne 4,6), millega Eesti jäi alla ka Lätile (hinne 4,9).

**Immigratsiooniseadused
takistavad/ei takista tööjõudu värvata
(2024, punktid 0...10)**

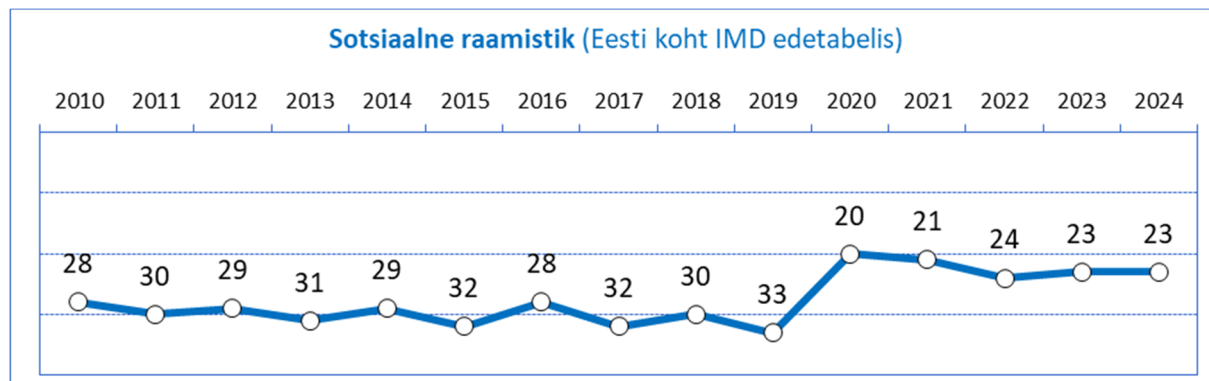

Immigratsiooniseadused takistavad/ei takista tööjõu värbamist Eestis (punktid 0...10)

3.2.5. Sotsiaalne raamistik

Eesti positsioon IMD konkurentsivõime edetabelis sotsiaalse raamistiku jaotuses ei muutunud ja Eesti asetub 67 riigi hulgas 23. kohale. Eesti positsioon paranes vaid mõrvade arvu osas, kuid püsis paigal või langes enamikult muudelt näitajailt.

IMD konkurentsivõime edetabeli sotsiaalse raamistiku teema alla kuuluvad järgmised näitajad (kokku 17 indikaatorit): kohtusüsteemi usaldusvärsus, tapmiste arv, rahvastiku vananemine, poliitilise ebastabiilsuse risk, sotsiaalne sidusus, Gini koefitsient, tulude jaotus, naiste osalemine parlamendis, töötus ja netopalgade suurus soolises võrdluses ning ebavõrdsus oodatud elueas jm.

Sotsiaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ajakirjandusvabadus on tagatud (8. koht, see ei muutunud; organisatsiooni Piirideta Reporterid meediavabaduse indeks)
- Kohtusüsteem on õiglaselt korraldatud (küsitlus, 16. koht, langus kaks kohta)
- Meeste ja naiste netosissetulekuis ei ole suuri erinevusi (19. koht, langus üks koht)
- Tulude võrdne jaotus (GINI koefitsient, 19. koht, see ei muutunud)

Nõrkused

- Üle 65-aastaste suur osakaal elanikkonnast (50. koht, see ei muutunud)
- Mõrvade tase (45. koht, tõus kolm kohta)
- Sotsiaalne sidusus on suhteliselt madal (küsitlus, 44. koht, langus viis kohta)
- Poliitilise ebastabiilsuse risk on suur (küsitlus, 43. koht, langus 14. kohta)

Eesti paistab positiivselt silma ajakirjandusvabaduse (8. koht), õiglase kohtusüsteemi (16. koht), meeste ja naiste netosissetulekute võrdsuse (19. koht), tulude võrdse jaotuse (Gini koefitsient, 19. koht) ja majandust soodustava konkurentsi reguleeriva seadusandluse poolest (küsitlus, 30. koht, langus üksteist kohta), kus Eesti asend 67 riigi arvestuses jääb edetabeli esimesse poole.

Eesti nõrkuseks on rahvastiku vananemine ja pensioniealiste (vanemad kui 65 aastat) suur osakaal elanikkonnast, kus Eesti oma 20,2%-ga asetub 67 riigi võrdluses 50. kohale. Negatiivseks näitajaks on ka mõrvade hulk (1,96 tahtlikku tapmist 100 tuhande elaniku kohta), mis asetab Eesti IMD edetabelis 45. kohale. Küsitluste kohaselt on samuti kasvanud poliitilise ebastabiilsuse risk, kus Eesti on edetabelis langenud neliteist kohta ning suurenenud on naiste osakaal töötute hulgas (39. koht), millega Eesti asend edetabelis langes kolmkümmend kaks kohta. Naisi on meestest vähem ka Eesti parlamendis (38. koht, langus üks koht).

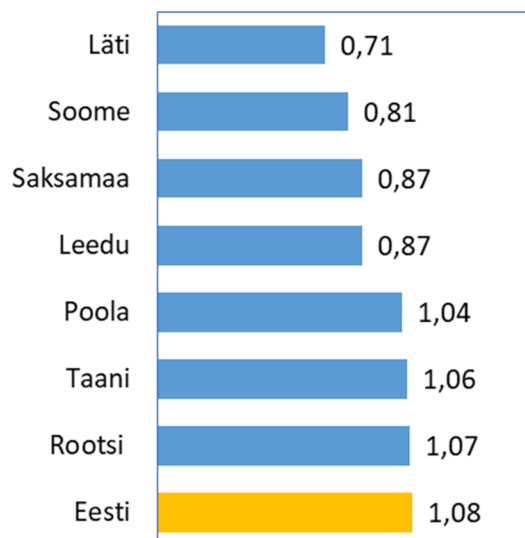
Statistikaameti andmeil suurenes eelneva aastaga võrreldes töötute meeste arv 2023. aastal 700 võrra, ulatudes 22 900 inimeseni, samas kui töötute naiste arv kasvas 6800 võrra ehk ligi kümme korda

rohkem, kokku 24 800 inimeseni, millega naiste töötuse määr 6,7% ületas aasta varasema näitaja 1,6%-punkti võrra.⁴ Selle näitajaga (suhtarv 1,08) on Eestil Läänemere riikidest kõige madalamal positsioonil. Väiksem on erinevus naiste ja meeste töötuses Lätis (0,71), Soomes (0,81) ning Saksamaal ja Leedus (kummaski 0,87). Üle ühe on see näitaja Eesti kõrval ka Poolas (1,04), Taanis (1,06) ja Rootsis (1,07).

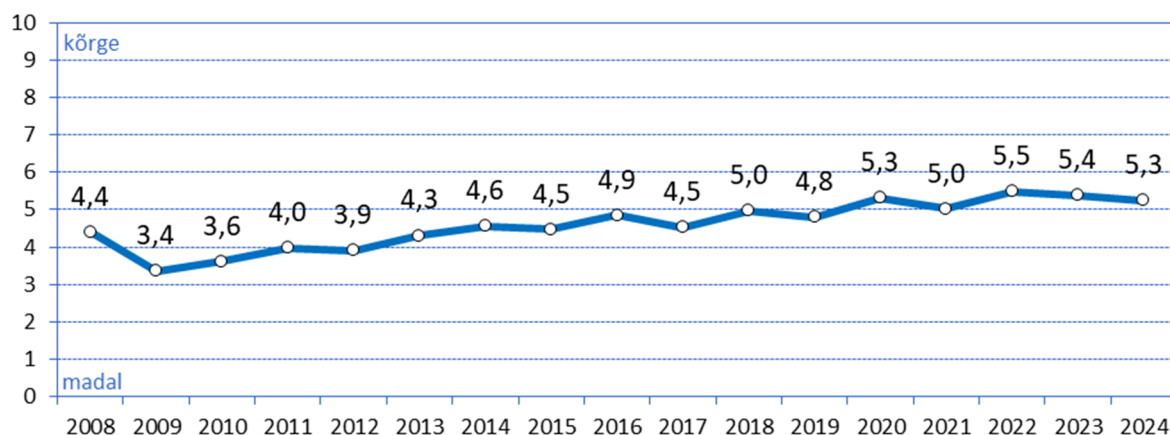
Sotsiaalse sidususe ehk ühiskonna ühtekuuluvuse osas (langus viis kohta) on Eesti probleemideks jätkuvalt ääremaastumine ja sellest tulenev teenuste halb kättesaadavus maapiirkondades, venekeelse elanikkonna raskused üleminekul eestikeelsele haridusele ja sellega seotud probleemid integreerumisel ühiskonda, majanduslik ebavõrdsus leibkondade sissetulekus ning sellega kaasnev tõrjutus. Kui suhtelise vaesuse määr Eestis on keskmiselt 20,2%, siis Vene ja muu riigi kodakondsusega isikute suhtelise vaesuse määr Eestis on statistikameti andmeil vastavalt 36,6% ja 27,4% ning vene rahvusest isikute töötuse määr 9,3% (2023. aastal keskmine 6,4%)⁵.

Suur muutus (langus edetabelis 14 kohta) on toimunud hinnangus Eesti poliitilisele stabiilsusele ja kasvanud on küsitlute hinnangul poliitilise ebastabiilsuse risk. Eestis langes IMD küsitlus peaminister Kaja Kallase viimasesse valitsusaega (aprill 2023 – juuli 2024), kui avalikkusele ootamatult ilmnis valitsuse kavatsus eelarvedefitsiidi ületamiseks tõsta olemasolevaid makse ja lisada juurde uusi ning teha riigieelarves olulisi kärpeid. Ettevõtjate jaoks tähendavad maksutõusud ja uued maksud märkimisväärset mõju majanduskeskkonnale, elanike jaoks on need seotud ennekõike igapäevase toimetulekuga.

Ebavõrdsus naiste ja meeste töötuse määras (2023)

Sotsiaalne sidusus on kõrge/madal (punktid 10,0...0,0)

⁴ „Möödunud aasta arvestuses suurenes tööealiste inimeste arv Eestis 25 600 võrra.“ Statistikaamet 15.02.2024.

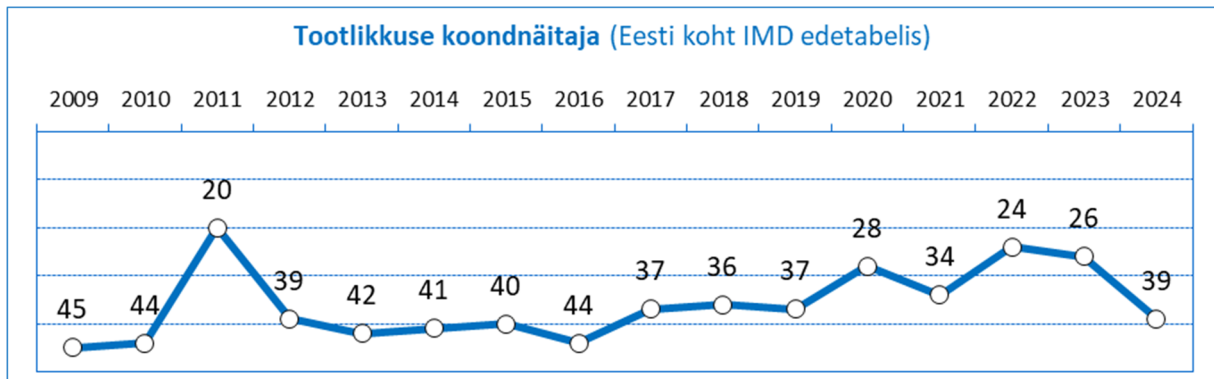
<https://www.stat.ee/et/uudised/moodunud-aasta-arvestuses-suurenes-tooealiste-inimeste-arv-estis-25-600-vorra>

⁵ Statistikaamet <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/loimumine>
<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/sotsiaalne-torjutus-ja-vaesus>

3.3. Äritegevuse efektiivsus

3.3.1. Tootlikkus ja efektiivsus

Äritegevuse tootlikkuse ja efektiivsuse koondnäitajalt langes Eesti riikide edetabelis 13 koha võrra 39. kohale ehk pingerea teise poolde.

Tootlikkuse võrdlemisel riigiti kasutatakse põhinäitajana tööjõu tootlikkust ehk riigis loodud siseriikliku kogutoodangu (SKP) väärtust ühe hõivatu kohta. IMD kasutab tootlikkuse näitajaid võrreldava ostujõu alusel (PPP), arvestades hinnataseme erinevusi riikides. Tootlikkuse konkurentsivõime koondnäitaja hõlmab tööjõu tootlikkust erinevates majandussektorites, samuti ettevõtjate hinnanguid ettevõtete efektiivsusele ja tööjõu kvaliteedile. Kokku käsitletakse kümnet tootlikkuse ja efektiivsuse näitajat.

Tootlikkuse näitajate tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Põllumajanduse tootlikkus (PPP alusel) jääb endiselt riikide pingerea esimesse poolde (21. koht, langus 11 kohta)
- Keskmiste ja väikeettevõtete efektiivsusest paikneb Eesti pingerea esimeses pooles (hinnangud 6,4 punkti, 26. koht, tõus üks koht)

Nõrkused

- Tootlikkuse reaalkasvu pingereas jäi Eesti viimaste sekka, sest tootlikkus (ostujõu pariteedi alusel) langes (59. koht, langus 37 kohta)
- Tööjõu tootlikkus langes Eestis ostujõu pariteeti arvestades tööstuses ja teeninduses (tööstuses 46. koht, langus kuus kohta; teeninduses 39. koht, langus viis kohta)
- Tööjõu tootlikkus töötunni kohta (42. koht (langus kuus kohta))
- Ettevõtjate hinnangud digitehnoloogia kasutamisele ettevõtetes langesid 6,1 punktile, (36. koht, langus 17 kohta)

Tööjõu tootlikkus on nominaalväärtuses küll järjepidevalt kasvanud, 2023. aastal 1,5% võrra, kuid reaalkasv vähenes tootlikkus (hinnatõusu tõttu) samal aastal 6% võrra⁶. IMD andmeil langes Eesti tööjõu tootlikkus 2023. aastal võrreldava ostujõu alusel 0,9% (89,3 tuh USD-le). Tööjõu tootlikkuse näitaja langust soodustab hõivatute arvu kasv (2023. aastal Eestis 3%) tingimusel, kui loodav lisandväärtus samavõrra ei suurene.

2023. aastal oli Eesti ainus Läänemere riik, kus tootlikkus vähenes (89,5 tuh USD-lt 89,3 tuh USD-le ostujõu pariteedi alusel), millega Eesti oli 39. kohal (langus viis kohta). Läänemere riikidest edestas

⁶ Statistikaamet, andmestikud RAL 0012 ja RAL 0013

Eesti üksnes Lätit. 2023. aastal kasvas tootlikkus reaalkaartuselt Taanis (2,8%), Leedus (0,7%), Soomes (0,3%) ja Poolas (0,1%), vähenes aga Lätis, Rootsis ja Saksamaal (0,2–0,6%) ning kogu Euroopa Liidus kõige enam Eestis (0,9%).

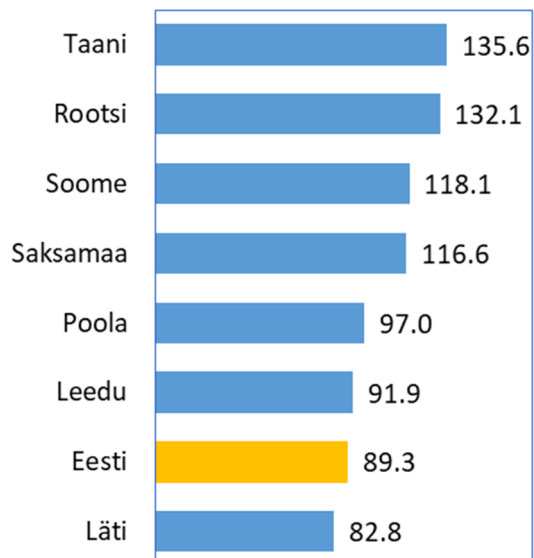
Töõjõu tootlikkuse vahe Põhjamaadega hakkas taas suurenema – Eesti tase moodustab nüüd 66% Taani omast (2022. aastal 72%) ja 76% Soome tasemest (2022. aastal 80%). Tootlikkus oleneb nii kasutusel olevatest tehnoloogiatest, näiteks digitehnoloogiast kui ka töökorraldusest, töõjõu kvaliteedist, infrastruktuurist, toodete ja teenuste hinnast jm.

2023. aastal vähenes Eestis töõjõu tootlikkus reaalkaartuselt nii põllumajanduses, tööstuses kui teeninduses. Kui põllumajanduse tootlikkuselt kuulub Eesti endiselt pingerea esimesse poolde (21. koht PPP alusel), siis teenindus- ning tööstusettevõtete tootlikkuselt edetabeli teise poolde (39. ja 46. koht). Kaheksa Läänemere riigi võrdluses on Eesti töõjõu tootlikkuselt põllumajanduses 5. kohal (Leedu, Läti ja Poola ees); teeninduses edestame vaid Lätit ja tööstuses ainult Leedut. Madal tootlikkus tööstuses tuleb toodete väiksemast lisandväärtusest ja sageli ettevõtete väiksusest. Eesti ettevõtjate hinnangul on suurettevõtete efektiivsus kõrgem (6,7 punkti) kui see on keskmistel ja väikeettevõtetel (6,4 punkti). Samas on Eesti pingereas eespool just keskmiste ja väikeettevõtete efektiivsuse osas (26. koht), mis ületab suurettevõtete efektiivsuse näitajat (33. koht).

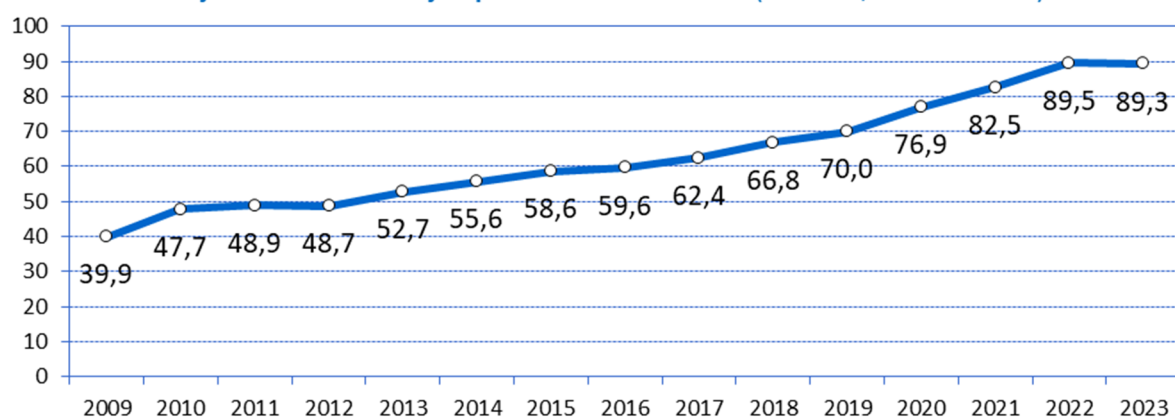
Eesti ettevõtjate hinnang meie töõjõu tootlikkusele ja kvaliteedile rahvusvaheliste standardite vaates alanes veidi juba teist aastat järjest (6,3 punktilt 6,0-le), asetades Eesti 36. kohale (langus neli kohta). Põhjamaades hinnatakse töõjõu kvaliteeti kõrgemalt (7–8 punkti), samas kui ka tootlikkus on kõrge.

Eduka digiriigina paiknes Eesti varem digitehnoloogia kasutamise poolest ettevõtetes pingerea esimeses pooles, kuid hinnangud on alanenud 6,8 punktilt 6,1-le, viies Eesti 19. kohalt 36. kohale. Niisamuti halvenesid hinnangud digitehnoloogia kasutamisele veidi ka Soomes, Poolas ja Saksamaal, paranesid aga Lätis ja Rootsis.

Töõjõu tootlikkus ostujõu pariteedi alusel
(2023, tuh USD/hõivatu kohta)

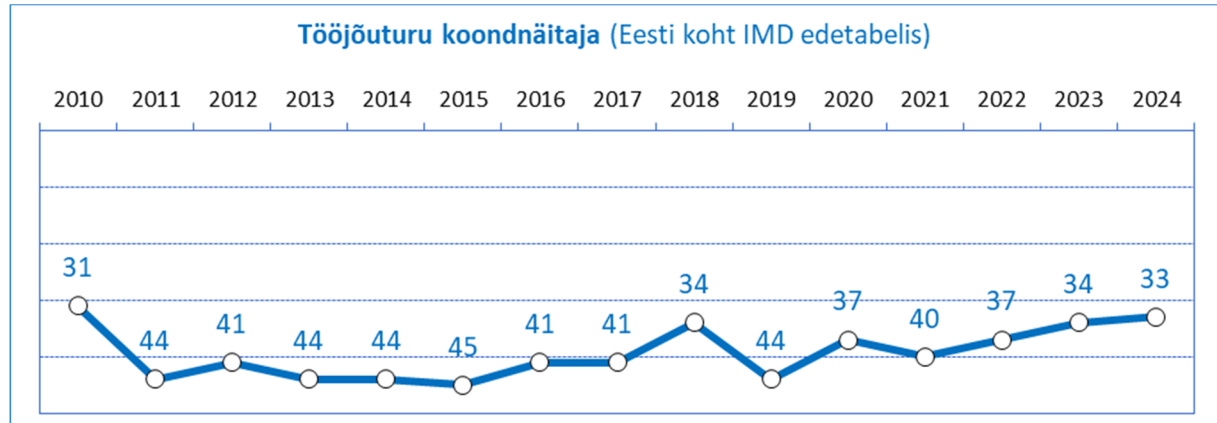

Töõjõu tootlikkus ostujõu pariteedi alusel Eestis (tuh USD/hõivatu kohta)

3.3.2. Tööjõuturg

2024. aastal asus Eesti tööjõuturu komponendi osas 67 riigi võrdluses 33. kohal, tõustes ühe koha võrra. Märkimisväärsed tõuse ja langusi edetabeli erinevates valdkondades võrreldes eelneva aastaga ei toimunud.

IMD konkurentsivõime edetabeli tööjõuturu teema alla kuuluvad sellised näitajad (kokku 25 indikaatorit) nagu tööjõukulud, tööaeg aasta lõikes, töötajate motivatsioon, töövaidluste tõttu kaotatud tööaeg, praktikavõimalused, töötajate koolitus, töösuhted, kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus, naiste osakaal tööjõuturul jm.

Tööjõuturu komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Suur naistööjõu osakaal kogu tööjõust (3. koht, tõus kolm kohta)
- Tööjõu kiire juurdekasv (11. koht, tõus kaks kohta)
- Töövaidluste vähesus (12. koht, tõus üks koht)
- Suurettevõtete juhtkonna töötasu pole liiga kõrge (14. koht, 2019. aasta andmed)
- Töötajate koolitamise olulisus ettevõttele (küsitlus, 15. koht, langus kolm kohta)
- Tööjõu suur osakaal elanikkonnast (16. koht, tõus kaks kohta)

Nõrkused

- Tööjõudu on arvuliselt vähe (hõivatute ja registreeritud töötute arv, 64. koht, langus kolm kohta)
- Ebapiisav kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus (küsitlus, 59. koht, langus kaks kohta)
- Finantsspetsialistide puudus (küsitlus, 57. koht, tõus kaks kohta)
- Tippjuhtide vähene kättesaadavus (küsitlus, 54. koht, see ei muutunud)
- Tippjuhtide rahvusvaheline kogemus pole üldiselt hinnatud (küsitlus, 52. koht, langus seitse kohta)

Statistikaameti andmetel moodustas tööjõus osalemise määr 2023. aastal 73,9%, tööhõive määr 69,2% ja töötuse määr 6,4%. Tööealiste inimeste arv suurenes samal aastal 25,6 tuhande võrra, kellest enamiku moodustasid Ukraina sõjapõgenikud. Hõivatuid oli 2023. aastal 694,6 tuhat, mis oli 17,2 tuhande võrra rohkem kui aasta varem. Hõivatud naised olid nende hulgas 346,7 tuhat, mis on 11 tuhande võrra rohkem kui aasta tagasi ning hõivatud mehi 347,9, mis on 6,2 tuhande võrra rohkem eelneva aastaga võrreldes.⁷

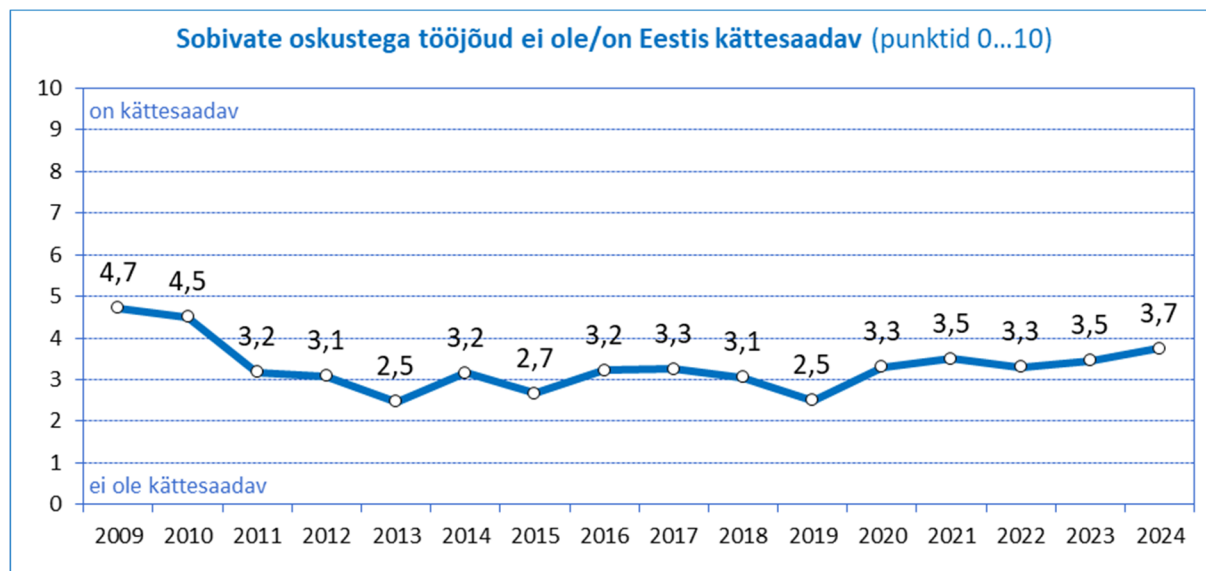
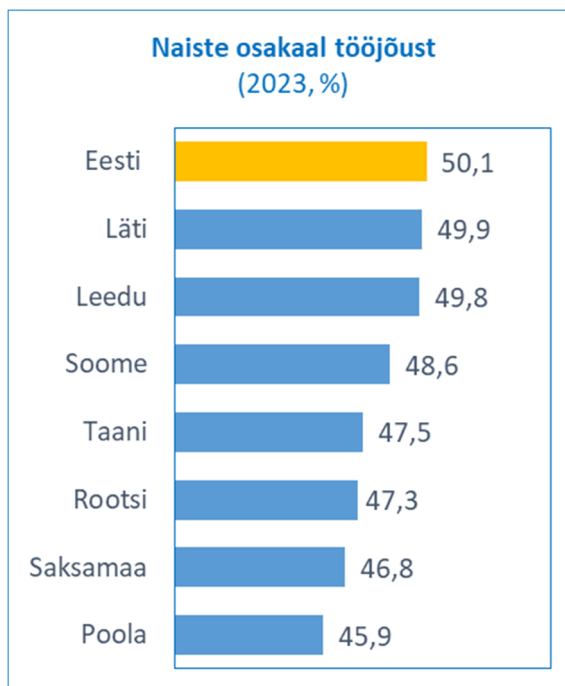
Kuigi Eesti tugevuseks on tööjõu keskmisest suurem osakaal elanikkonnast (16. koht), siis teiselt poolt kaasneb madala rahvaarvu ja tööjõu vananemisega tööjõu üldine nappus (64. koht). Ehkki 2024. aastal

⁷ „Möödunud aasta arvestuses suurenes tööealiste inimeste arv Eestis 25 600 võrra.“ Statistikaamet 15.02.2024.
<https://www.stat.ee/et/uudised/moodunud-aasta-arvestuses-suurenes-tooealiste-inimeste-arv-eestis-25-600-vorra>

kerkis Eesti 3,46%-lise tööjõu juurdekasvuga IMD edetabelis 11. kohale, pole see juurdekasv aidanud ületada mitmeid Eesti tööturuga seotud probleeme. Eestit vaevab jätkuvalt kvalifitseeritud tööjõu vähene kättesaadavus (59. koht) ning finantsspetsialistide ja tippjuhtide puudus (vastavalt 57. ja 54. koht). Eesti langes seitsme koha võrra ka selliste oluliste näitajatega nagu ajude äravool ehk kõrgelt kvalifitseeritud ja teadmistega tööjõu lahkumine (37. koht) ja tippjuhtide rahvusvahelise kogemuse väärtustamine (52. koht).

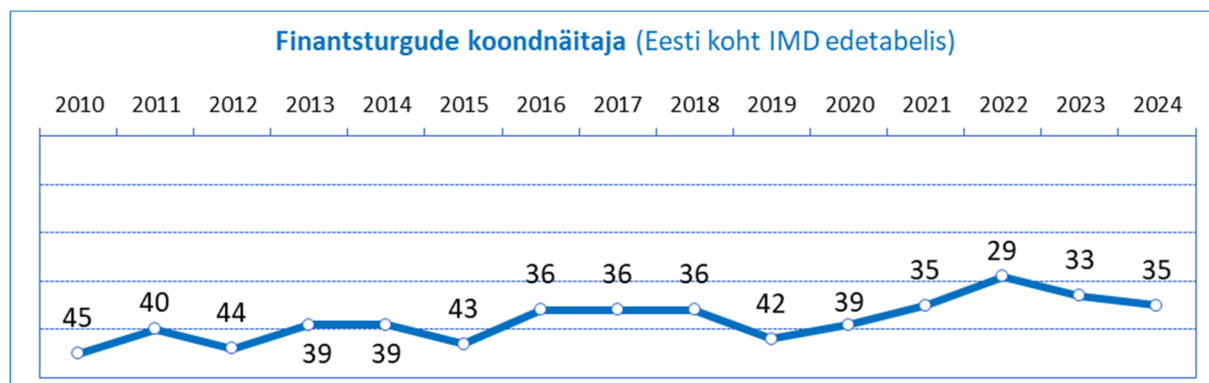
Eesti paistab samas silma naiste suure osakaaluga tööjõust (3. koht), millega ta on Euroopa riikidest (ning seega ka Läänemere riikidest) esikohal. See kõneleb ühelt poolt Eesti teatud tööturu valdkondade (haridus, meditsiin, kaubandus, teenindus jt) feminiseerumisest, kuid ka ühiskonna positiivsetest arengutest, millega on vähenenud takistused naiste tööturul osalemiseks (nt töö ja pereelu ühitamine, naiste võrdne kohtlemine tööturu konkurentsijärgselt).

Kui Euroopa riikide tasandil jääb naiste hõivatus tööturul 38–50% vahemikku (Läänemere riikidel vahemikku 46–50%), siis kultuurilistest teguritest tulenevalt on naiste hõivatus tööturul oluliselt madalam mitmetes Aasia, Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikides.

3.3.3. Finantsturud

Finantsturgude komponendi osas on Eesti 67 riigi seas 35. kohal. Võrreldes eelneva aastaga halvenes positsioon kahe koha võrra. Pikaajalises vaates on viimaste aastate koht olnud rahuldaval tasemel.

IMD konkurentsivõime edetabeli finantsturgude teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: pankade efektiivsus, aktsiaturu toimimine ning finantsjuhtimine. Vaadeldakse 19 näitajat. Väikeriigina on Eesti keskmine või sellest madalam koht edetabelis tingitud paljuski finantsturu väikesest mahust.

Finantsturgude komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ühinemis- ja ülevõtmistegevustega seotud tehingute arv börsil noteeritud ettevõtete arvu suhtes on suur (6. koht, see ei muutunud)
- Juurdepääs finantsteenustele on hea (13. koht, see ei muutunud), seda ka naiste osas (17. koht, see ei muutunud)

Nõrkused

- Börsil noteeritud kodumaiste ettevõtete väike arv (65. koht, langus kaks kohta)
- Madal börsi kapitalisatsioon (rahalisel mahus 61. koht, langus kaks kohta; osakaaluna SKP suhtes 58. koht, langus kaks kohta)
- Finantskaartide arv ringluses on elaniku kohta madal (54. koht, langus kolm kohta)
- Aktsiaturud ei paku ettevõtetele piisavat rahastamist (küsitlus, 46. koht, langus 13 kohta)

Ettevõtetus saab edukalt areneda juhul, kui ettevõtetel on võimalik hankida turult piisavalt finantsvahendeid. IMD kasutab riigi äritegevuse efektiivsuse iseloomustamiseks erinevaid börsiaktiivsust kajastavaid näitajaid; nendest on üheks olulisemaks börsi kapitalisatsioon SKP suhtes, mis näitab kohaliku aktsiaturu suurust ja erakapitali olulisust majanduses. Eesti aktsiaturg on maailma mõistes väga väike, börsi kapitalisatsioon SKP suhtes oli 2023. aastal 13,4%, millega Eesti oli 67 riigi hulgas 58. kohal (2022. aastal 12,5%-ga 56. kohal). Börsil noteeritud arvuliselt 20 ettevõttega oli Eesti 65. kohal ja börsi rahalise mahuga 61. kohal. Kui pärast 2008. aastat on börsikapitalisatsioon püsinud vahemikus 8,3–16,9%, siis varasemalt on antud näitaja olnud suurem, näiteks enne finantskriisi 2007. aastal 28,9% ja 2004. aastal 55,2%. Eesti riik saaks kohalikku börsi elavdada, viies investoritele atraktiivsemad riigifirmad osaliselt börsile.

IMD poolt kasutatud maailmapanga andmetel on teistest Läänemere riikidest edukamad Taani, kus börsi kapitalisatsioon oli 2023. aastal 176,1% SKP suhtes ja Rootsi, kus see oli 167,1%. Soomes oli vastav näitaja samuti kõrge (94,4%). Börsikapitalisatsioon ületas nimetatud kolmes riigis ka USA (93,5%) ja

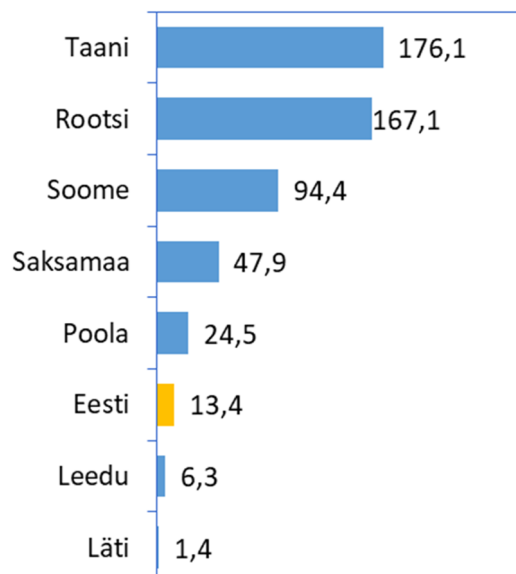
Suurbritannia (93,2%) näitajat. Saksamaa ja Poola börsi kapitalisatsioon SKP-st oli mõnevõrra madalam (vastavalt 47,9% ja 24,5%). Balti riikidest ületas börsi kapitalisatsioon 10% taseme ainsana Eesti (13,4%). Leedus oli börsi osakaal SKP-st 6,3% ja Lätis 1,4%.

Börsiindeks võrreldes eelneva aastaga langes, millega Eesti oli riikide pingereas 42. kohal. Ettevõtjate hinnangul ei paku Eesti börs piisavalt võimalusi ettevõtete finantseerimiseks, siin oleme 5,0 punktiga (maksimum 10 punkti) 46. kohal ehk viimase kolmandiku riikide seas. Eesti lähiriikidest asub selle näitaja poolest meist mõne koha võrra eespool Leedu (43. koht) ja tagapool ainult Läti (61. koht).

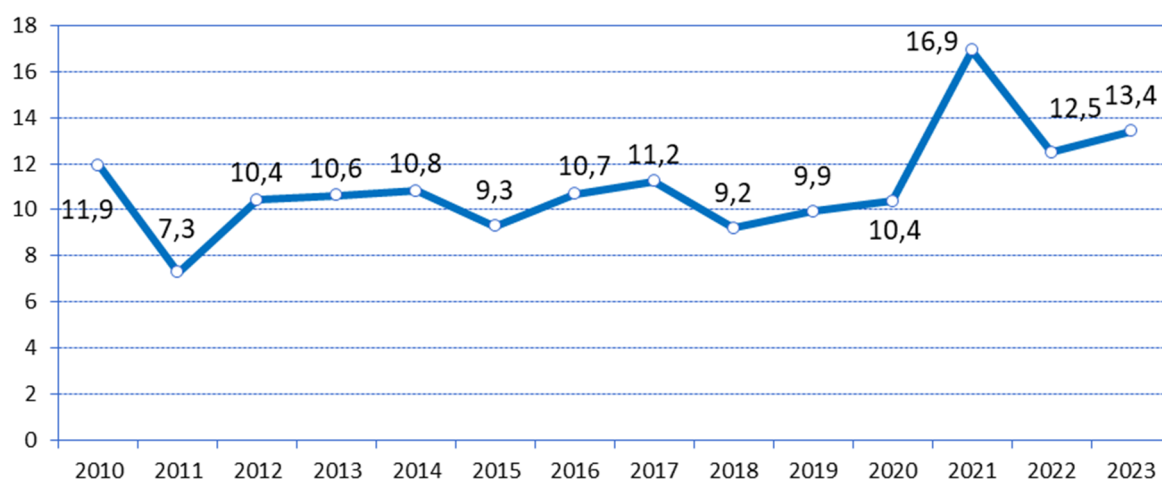
Eesti ettevõtjad otsivad rahastamisvõimalusi enamasti mujalt kui börsilt, seda tulenevalt suurte ettevõtete vähesusest ja enam-vähem rahuldavast laenukeskkonnast. Eesti asub ettevõtete äritegevuseks laenu saamise näitajaga (5,8 punkti) edetabelis 39. kohal, asetledes eespool Leedut (45. koht), Poolat (47. koht) ja Lätit (60. koht). Võrreldes kahe eelneva aastaga on krediidi kättesaadavus Eesti ettevõtjate hinnangul halvenenud (2023. aastal 6,2 punkti ja 33. koht, 2022. aastal 7,0 punkti ja 18. koht).

Ettevõtjate hinnangul oleme aktsionäride õiguste tagamisel (7,4 punkti, 22. koht) ja pangandusnormide järgimisel (7,2 punkti, 26. koht) rahuldaval tasemel. Riskikapitali kättesaadavus ettevõtetele (5,5 punkti, 30. koht) on võrreldes varasemate aastatega halvenenud (2023. aastal 24. koht ja 2022. aastal 10. koht). Laenamise ja võla mõjuga konkurentsivõimele (5,5 punkti, 37. koht) on Eesti ettevõtted rahvusvaheliselt keskmike hulgas.

Börsi kapitalisatsioon (2023, % SKP-st)

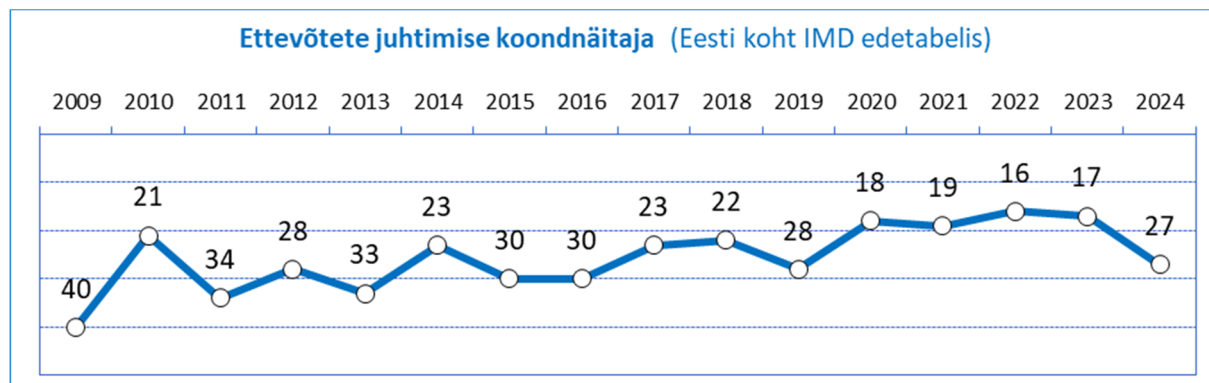

Börsi kapitalisatsioon Eestis (% SKP-st)

3.3.4. Ettevõtete juhtimine

Ettevõtete juhtimispraktikatelt on Eesti rahvusvahelises konkurentsivõimes 27. kohal 67 riigi hulgas. Võrreldes eelmise aastaga on Eesti positsioon langenud kümne koha võrra, mida on muuhulgas mõjutanud ettevõtete vähenenud suutlikkus reageerida piisavalt hästi turu võimalustele ja ohtudele.

Ettevõtete juhtimise teema alla kuuluvad 14 näitajat, mille hulgas on ettevõtete paindlikkus, muutuvad turutingimused, võimalused ja ohud, juhtide usaldusväärsus, auditeerimis- ja raamatupidamistavad, sotsiaalne vastutus, naised ettevõtete juhatustes, varajase faasi ettevõtlusaktiivsus jm.

Ettevõtete juhtimise komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtetejuhtide ettevõtlikkus (küsitlus, 10. koht, langus seitse kohta)
- Auditeerimis- ja raamatupidamistavad ettevõtete juhtimisel on hästi rakendatud (küsitlus, 14. koht, langus kolm kohta)
- Ettevõtetes väärtustatakse klientide rahulolu (küsitlus, 18. koht, langus viis kohta)
- Üsna madal riskikartus, mis pole takistanud luua uusi ettevõtteid (19. koht, langus 12 kohta)

Nõrkused

- Naiste väike osakaal ettevõtete nõukogudes (55. koht, langus üks koht)
- Ettevõtete vähene võimekus kasutada ja analüüsida suurandmeid (49. koht, langus 15 kohta)
- Ettevõtete reageerimine turu võimalustele ja ohtudele pole piisavalt heal tasemel (küsitlus, 41. koht, langus 19 kohta)

Eesti ettevõtete juhtimise kohta antud hinnangud on kõikide näitajate osas aasta jooksul langenud; ainsa komponendina on paranenud arvamused ettevõtete nõukogude efektiivsusele (küsitlus, 27. koht, tõus üheksa kohta). Kõige positiivsema hinnangu on leidnud ärijuhtide ettevõtlikkus, kus Eesti jääb riikide võrdluses kümnendaks (langedes aastaga siiski seitse kohta). Juhtide ettevõtlikkuse osas saavutasid 2023. aastal Eestist (Läänemere riikide võrdluses) parema hinnangu vaid Taani, Leedu ja Rootsi. Esimese kahekümne riigi hulgas on Eesti ka selliste positiivset ärikultuuri iseloomustavate näitajatega nagu seda on head auditeerimis- ja raamatupidamistavad (14. koht) ning klientide rahulolu väärtustamine (18. koht), aga lisaks ka madal riskikartus uute ettevõtete loomisel (19. koht). Veel iseloomustavad Eesti ettevõtluskultuuri positiivsest küljest alustava ettevõtlusega tegeleva elanikkonna suur osakaal (13,1%, 21. koht) ja ettevõtete võimekus muutustega paindlikult kohaneda (küsitlus, 22. koht, langus 13 kohta).

Kõige enam on Eesti konkurentsivõime edetabelis langenud ettevõtete suutlikkuses piisavalt hästi reageerida turu võimalustele ja ohtudele (langus aastaga 19 kohta, riikide võrdluses 41. koht); samuti on ettevõtetele antud hinnangute põhjal märgatavalt kahanenud nende võimekus kasutada ja

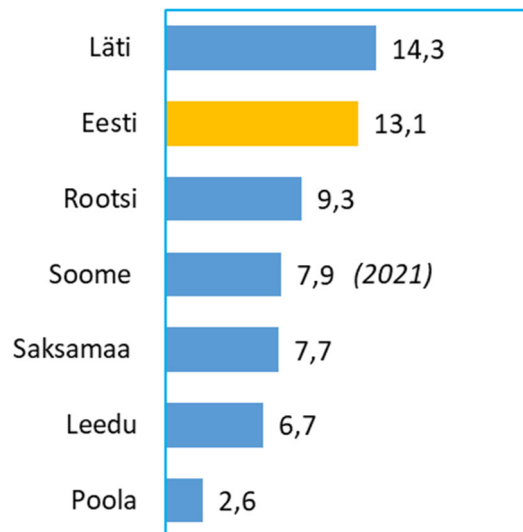
analüüsida suuri andmemahte (*big data*) ning teha sellest lähtuvaid otsuseid (langus 15 kohta, 49. koht).

Alustava ettevõtlusega seotud elanikkonna suhteliselt kõrge osakaal kinnitab taaskord, et Eestis on lihtne ettevõtteid luua ja ettevõtlusega tegeleda. Ettevõtlusega alustamisel on oluline ettevõtlust soosiv majanduskeskkond, kus riik peaks seisma selle eest, et kujuneksid vajalikud tingimused uute äriideede juurdekasvuks ja ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks. Sel eesmärgil tegutsevad Eestis näiteks maakondlikud arenduskeskused (MAK), mis osutavad maakondades ettevõtjatele tasuta nõustamis- ja arendusteenuseid. Alustavale ettevõtjale pakutakse ka starditoetust, mille eesmärk on toetada tegevusi müügitulu suurendamiseks ja uute töökohtade loomiseks. Nimetatud meetmed loovad

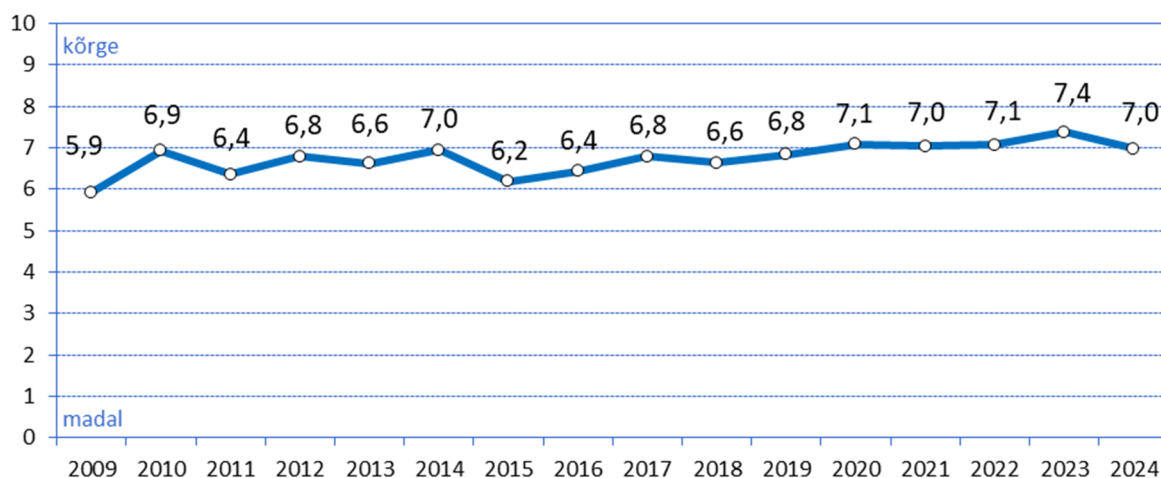
uutele ettevõtetele vajaliku tugisüsteemi ja algajaile soodsa pinnase ettevõtlusega alustamiseks üle kogu riigi. Eesti langes alustava ettevõtlusega tegeleva elanikkonna osakaalu järgi riikide võrdluses küll 12 kohta (üldedetabelis 21. koht, aasta varem 9. koht), kuid oli samas Läänemere riikidest teine Läti (14,3%) järel.

Lisaks soodsale keskkonnale ja pakutavatele toetusmeetmetele saab ettevõtlusse sisenemise aktiivsust seostada ka inimeste endi ettevõtlikkusega. Läbi aastate on Eesti positiivselt silma paistnud just ettevõtetejuhtide ettevõtlikkusele antud kõrgete hinnangute poolest. Alates 2010. aastast on vastavas kategoorias Eestile antud hinnangute punktid olnud kuuest kõrgemad ja alates 2020. aastast ei ole ettevõtetejuhtide ettevõtlikkusele antud hinnangud langenud seitsmest punktist allapoole. Et tegemist on kõrgete hinnangutega annab tunnistust seegi, et riikide võrdluses on Eesti antud kategoorias olnud esimese kümne hulgas vähemalt kuus viimast aastat, saavutades 2023. aastal 7,4 punktiga 3. koha, mis on seni kõrgeim positsioon (2024. aastal 7,0 punkti, langus langes 10. kohta).

Alustava ettevõtlusega tegeleva elanikkonna osakaal (2023, %)

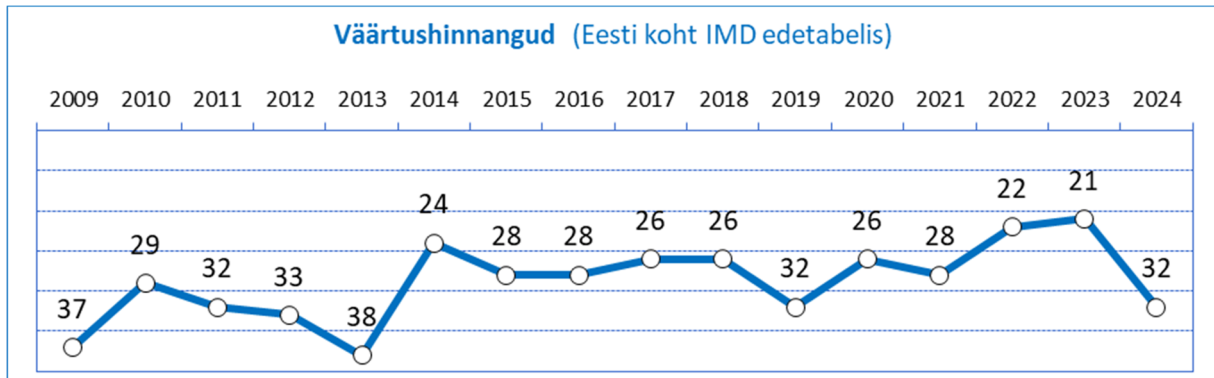

Ettevõtetejuhtide ettevõtlikkus on kõrge/madal (punktid 10,0...0,0)

3.3.5. Väärtushinnangud

Ettevõtlust puudutavate hoiakute ja väärtuste osas on Eesti rahvusvahelises võrdluses teinud läbi suure languse, asetudes IMD edetabeli 21. kohalt 32. kohale. Langenud on kõik olulisemad väärtushinnanguid iseloomustavad näitajad. Siiski on Eesti säilitanud suhteliselt hea rahvusvahelise maine, olgugi et varasemast madalamal tasemel.

Väärtushinnangute teema alla kuuluvad seitse näitajat: suhtumine globaliseerumisse, kuvand välismaal, rahvuskultuur avatus, inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime, majandus- ja sotsiaalreformide vajadus, digitaalne transformatsioon ettevõtetes ning ühiskonna väärtushinnangud.

Väärtushinnangute komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Riigi positiivne rahvusvaheline kuvand toetab majandusarengut (küsitlus, 25. koht, langus üheksa kohta)
- Ühiskonna väärtushinnangud on üldiselt konkurentsi toetavad (küsitlus, 28. koht, langus 15 kohta)
- Digitehnoloogiate rakendatuse tase ettevõtetes on suhteliselt hea (küsitlus, 29. koht, langus seitse kohta)

Nõrkused

- Inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega võiks olla parem (küsitlus, 45. koht, langus 16 kohta)
- Majanduslike ja sotsiaalsete reformide läbiviimise vajadust ei hinnata küllaldaselt (küsitlus, 43. koht, langus 18 kohta)
- Ühiskonna hoiakud ei toeta piisavalt globaliseerumist (küsitlus, 40. koht, langus 16 kohta)
- Rahvuskultuuri vähene avatus väliste ideede suhtes (küsitlus, 37. koht, langus 21 kohta)

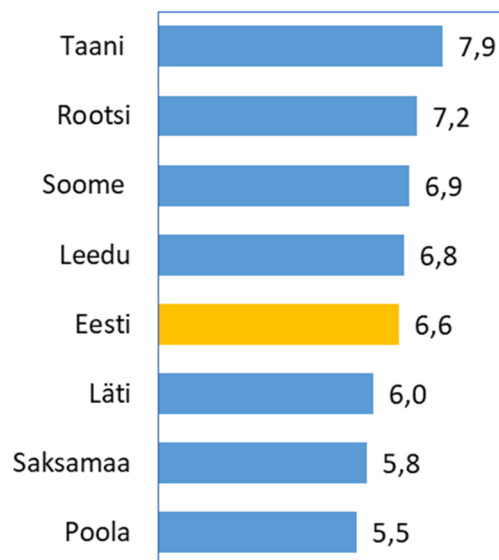
Ettevõtlusega seotud väärtushinnangute osas on Eesti rahvusvahelises võrdluses suhteliselt heal positsioonil oma positiivse kuvandiga (25. koht), konkurentsi üldiselt väärtustavate ühiskondlike hoiakutega (28. koht) ja digitaaltehnoloogia suhteliselt efektiivse rakendamisega ettevõtetes (29. koht). Nende näitajatega jääb Eesti võrdlusaluste riikide esimesse poolde. Samas on kõigi eelmainitud komponentide osas Eesti tulemus 2024. aastal halvenenud, neist kõige enam, 15 koha võrra, on Eesti positsioon langenud konkurentsi toetavate ühiskondlike hoiakute poolest (2023. aastal 13. koht, 2024. aastal 28. koht). Läänemere riikide võrdluses on Eesti rahvusvahelise kuvandi järgi suhteliselt kõrgel 4. kohal (Taani, Rootsi ja Soome järel), kuid ülejäänud faktorite osas jääb Eesti ka oma lähipiirkonna riikide võrdluses neist tahapoole. Eesti saavutas rahvusvahelise kuvandi kategoorias küsitluse põhjal 7,0 punkti, mis Läänemere riikides võrdluses jääb alla nii Soomele, Rootsile (kumbi 7,6 punkti) kui ka Taanile (8,5 punkti). Võrreldes varasema aastaga, langes Eesti tulemus 0,6 punkti võrra (2023. aastal 7,6 punkti).

2024. aastal saavutas Läänemere riikidest konkurentsi toetavate ühiskondlike väärtushinnangute lõikes parima tulemuse Taani (7,9 punkti). Eesti tulemus oli sellest nõrgem, 6,6 punkti, mis oli 0,7 punkti võrra väiksem kui eelneval aastal (2023. aastal 7,3 punkti). Läänemere riikidest oli konkurentsi väärtustavate ühiskondlike hoiakute poolest Eestist eespool ka Rootsi (7,2 punkti), Soome (6,9 punkti) ja Leedu (6,8 punkti); Eestist tahapoole jäid Läti (6,0 punkti), Saksamaa (5,8 punkti) ja Poola (5,5 punkti).

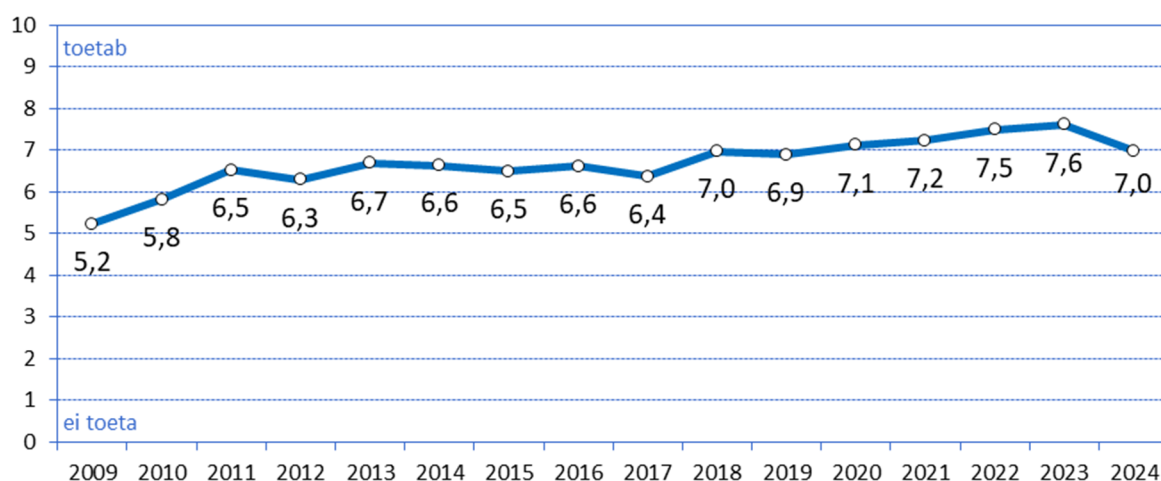
Kuigi digitehnoloogia rakendamisel ettevõtetes on Eesti teiste riikide võrdluses suhteliselt heal positsioonil, on ka siin antud punktisumma langenud (6,6 punktilt 2023. aastal 6,1 punktile 2024. aastal). Esikohal on selles kategoorias Taani 8,1 punktiga. Läänemere riikidest edestavad Eestit ka Rootsi (7,6 punkti), Leedu (7,1 punkti) ja Soome (6,9 punkti).

Ettevõtlusega seotud väärtushinnangute nõrgim külg on ebapiisav toetus majanduslike ja sotsiaalsete reformide läbiviimisele, kus ettevõtjad on Eestile andnud 5,6 punkti kümnest, mis on aastaga langenud 0,9 punkti võrra. Teistest riikidest on siin eesotsas taas Taani 7,7 punktiga, kusjuures Läänemere maadest edastavad Eestit ka kõik teised peale Saksamaa (4,6 punkti). Kõige enam (21 kohta) on Eesti asend edetabelis langenud rahvuskultuuri avatuse osas välistele ideedele, millega Eesti asetus 37. kohale. Aasta varem, 2023. aastal, oli Eesti selle näitajaga 16. kohal. Antud näitaja osas jäävad Läänemere riikidest Eestist tahapoole Saksamaa, Läti ja Poola. Kõige kehvemal positsioonil on Eesti aga inimeste paindlikkuse ja kohanemisvõime näitajatega uute väljakutsete suhtes. Eesti asub selle näitajaga 45. kohal, kuigi ka siin jäävad meist tahapoole nii Läti, Poola kui ka Saksamaa. Eesti positsioon langes selles kategoorias aastaga 16 kohta.

**Ühiskonna väärtushinnangud
ei toeta/toetavad konkurentsi
(2024, punktid 0,0...10,0)**

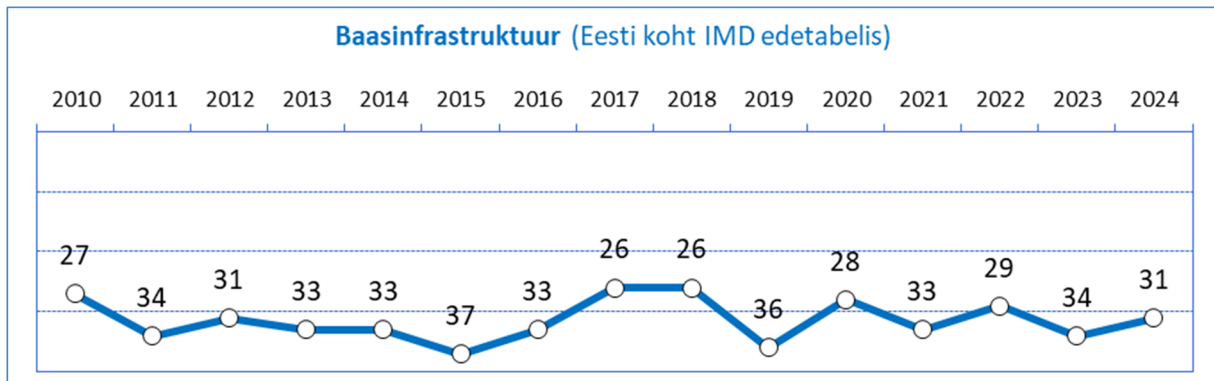
Riigi maine välismaal ei toeta/toetab äritegevust (punktid 10,0...0,0)

3.4. Infrastruktuur

3.4.1. Baasinfrastruktuur

Eesti baasinfrastruktuuri komponent tõusis IMD konkurentsivõime edetabelis 31. kohale, mis on kolm kohta kõrgem kui 2023. aastal.

Arenenud majanduse seisukohalt on heal tasemel baasinfrastruktuuri olemasolu väga tähtis, selle väljaehitamine ja korrashoidmine nõuab nii pikaajalist strateegiat kui ka olulisi kapitalimahutusi.

Baasinfrastruktuuri teema all käsitletakse 20 näitajat, milleks on energeetika, veevarud ja neile juurdepääs, põllumaa pindala, linnade juhtimine, rahvaarv, maanteed, raudteed, õhutransport jm.

Eesti baasinfrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Eestil on piisavalt põllumaad (m^2 inimese kohta, 7. koht, see ei muutunud)
- Vee kättesaadavus on hea (küsitlus, 13. koht, langus kolm kohta)
- Eestil on piisavad veevarud inimese kohta (16. koht, see ei muutunud)
- Eestil on suhteliselt arenenud raudteeühendused (km teid km^2 kohta, 24. koht, langus üks koht)
- Eestil on suhteliselt arenenud teedevõrgustik (km teid km^2 kohta, 24. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Eesti õhutransport on halvas seisus (küsitlus, 64. koht, langus viis kohta)
- Ülalpeetavate tase on kõrge (alla 15-aastaste ja üle 65-aastaste suhe töötavasse elanikkonda; 54. koht, tõus üks koht)
- Linnade juhtimine (administreerimine) ei toeta piisavalt äritegevuse arengut (küsitlus 49. koht, langus 12. kohta)
- Energeetika infrastruktuur ei ole piisavalt efektiivne (küsitlus, 46. koht, tõus neli kohta)

IMD konkurentsivõime edetabelis tõusis Eesti 2024. aastal baasinfrastruktuuri näitaja järgi 31. kohale (2023. aastal 34. koht). Eestis on piisavalt põllumaad ühe inimese kohta, mille järgi püsib Eesti 7. kohal. Ka veevarude osas on hinnangud samad, mis aasta tagasi (16. koht), kuid nende kättesaadavus muutus küsitluse põhjal mõnevõrra raskemaks (2024. aastal 13. koht, 2023. aastal 10. koht). Ettevõtjate arvamuste kohaselt on Eesti raudteevõrgustiku tihedus ja teedevõrk rahuldaval tasemel (mõlemad 24. koht). Läänemere riikidest on teistest parem hinnang antud jätkuvalt Saksamaa raudteedele ja autoteedele. Arvestades, et raudteeliiklust peetakse keskkonnasõbralikuks transpordiks, on väga oluline edasi arendada Balti riikide suurimat taristuprojekti Rail Baltica, mis integreerib Balti riigid Euroopa raudteevõrku.

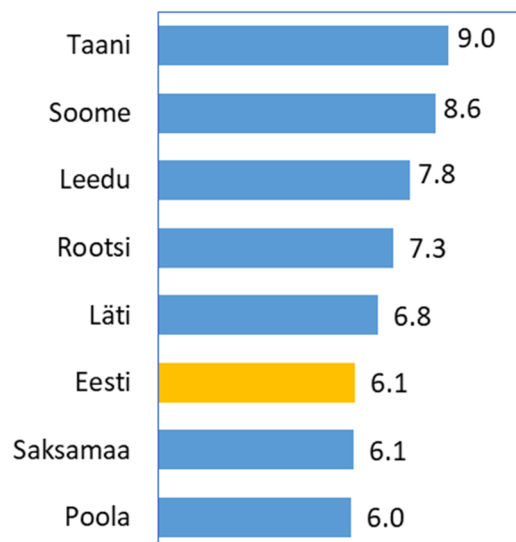
Nagu varemgi, on Eesti baasinfrastruktuuri kõige nõrgemaks lüliks õhutransport, kus hinnangud on halvemad kui eelmisel aastal (2024. aastal 64. koht, 2023. aastal 59. koht).

Eesti linnade administreerimine ei toeta ettevõtete juhtide arvates piisavalt äritegevuse arengut. Läänemere riikide arvestuses jääb Eesti selles kategoorias kõige madalamale kohale. Hinnangud linnade juhtimisele on kõrgemad Taanis, Soomes ja Rootsis.

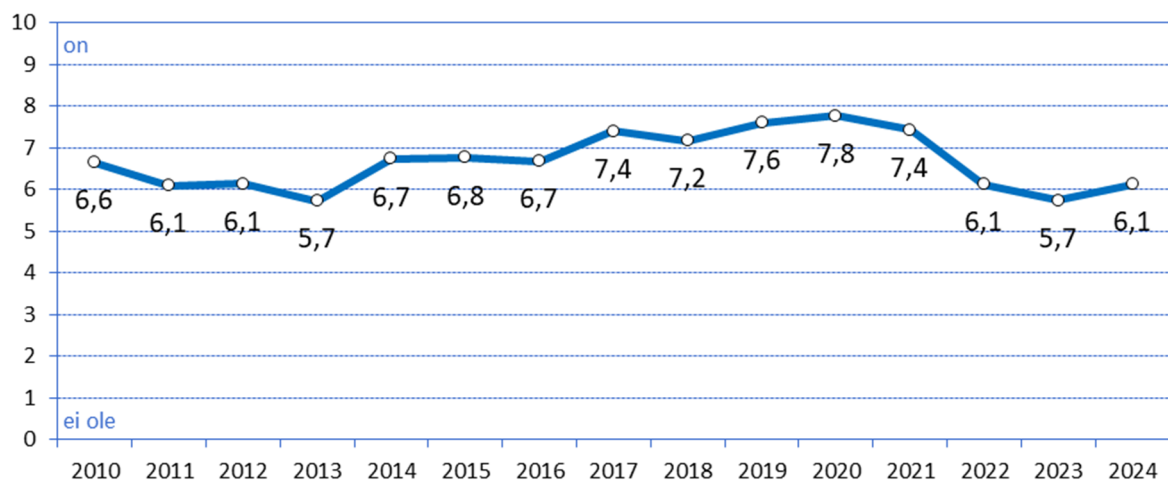
Ka energeetika seisu hindasid Eesti ärijuhid ebaefektiivseks, millega Eesti asetus IMD edetabelis 46. kohale, mis on samas nelja koha võrra kõrgem kui eelneval aastal (2023. aastal 50. koht).

Läänemere riikidest on energiainfrastruktuur ettevõtetejuhtide hinnangul kõige küllaldasem ja tõhusam Taanis. Kümne punkti skaalal hinnati Taanis seda kõrge üheksa punktiga. Soodsaid hinnanguid andsid ka Soome ärijuhid, millega oldi Läänemere riikide seas 8,6 punktiga 2. kohal. Leedus, Rootsis ja Lätis oli hinnang energiainfrastruktuurile Taanist ja Soomest madalam, kuid Eestist kõrgem (vastavalt 7,8; 7,3 ja 6,8 punkti). Eestiga samaväärselt hinnati energeetika infrastruktuuri Saksamaal (6,1 punkti) ja mõnevõrra nõrgemalt Poolas (6,0 punkti).

Energeetika infrastruktuur ei ole/on küllaldane ja tõhus (2024, punktid 0...10)

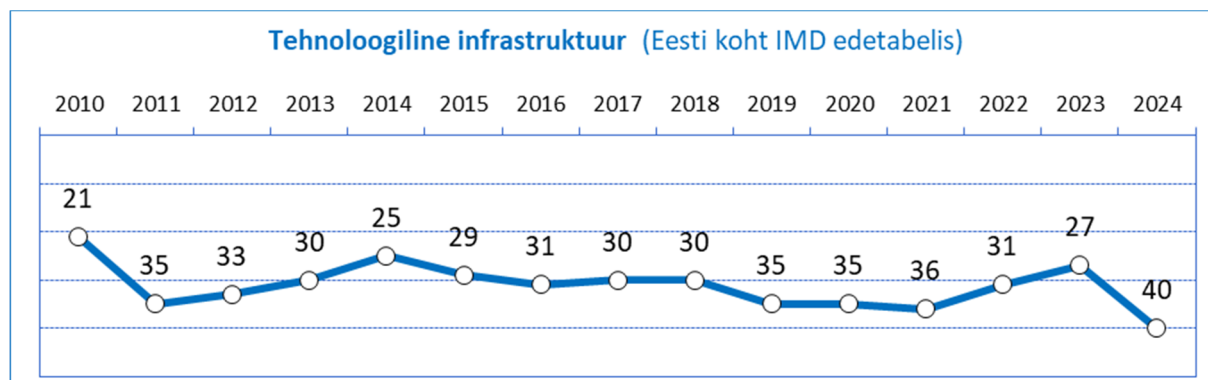

Energeetika infrastruktuur ei ole/on küllaldane ja tõhus (punktid 0...10)

3.4.2. Tehnoloogiline infrastruktuur

Tehnoloogilise infrastruktuuri komponendi osas langes Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 40. kohale, mis on 13 koha võrra madalam kui aasta tagasi.

Tehnoloogilise infrastruktuuri kategooria hõlmab 17 näitajat, mille hulka kuuluvad sidetehnoloogia, interneti ühenduste kiirus, tehnoloogilised oskused, tehnoloogia arendamine, rakendamine ja rahastamine, kõrgtehnoloogiline eksport, küberturvalisus jm.

Tehnoloogilise infrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Eesti internetiserverid on turvalised (avalikult tunnustatud TLS/SSL sertifikaadid, *Netcraft Secure Server Survey*) (8. koht, see ei muutunud)
- Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) teenuste eksport on heal tasemel (10. koht, see ei muutunud)
- Lairibaühenduse kasutajate arvukus (21. koht, langus viis kohta)
- Tehnoloogia areng ja selle rakendamine on õiguslikult toetatud (küsitlus, 22. koht, langus viis kohta)
- Kõrgtehnoloogia eksport (17,7% tööstuse ekspordist, 25. koht, langus neli kohta)

Nõrkused

- Kvalifitseeritud inseneride puudus (küsitlus, 66. koht, langus kolm kohta)
- Avaliku ja erasektori nõrk koostöö tehnoloogia arengu küsimustes (küsitlus, 58. koht, langus 14 kohta)
- Kõrgtehnoloogia eksport on rahalises mahus tagasihoidlik (46. koht, langus viis kohta)
- Mobiilse lairibaühenduse (5G) abonentide osakaal mobiilside kasutajatest (45. koht, langus 38 kohta)
- Investeeringud telekommunikatsiooni valdkonda (41. koht, tõus kaks kohta)

IMD konkurentsivõime edetabelist nähtub, et enamus Eesti tehnoloogilise infrastruktuuri komponendi näitajaid asetavad Eesti madalamatele kohtadele kui aasta tagasi. Mitme näitaja osas positsioon ka paranes. Ärijuhtide arvamuste kohaselt vastab Eesti kommunikatsioonitehnoloogia (heli ja andmeside) paremini äritegevuse nõuetele kui aasta tagasi (2024. aastal 28. koht, 2023. aastal 46. koht, tõus 18 kohta). Teatud määral suurenesid investeeringud telekommunikatsiooni valdkonda (0,3% SKP-st, 41. koht, tõus kaks kohta). Internetiserverite turvalisuse ja ITK teenuste ekspordi näitajatega jäi Eesti samadele kohtadele, mis aasta tagasi (vastavalt 8. ja 10. koht). Samas olid finantsvahendid tehnoloogia arenguks ja rakendamiseks vähem kättesaadavam kui aasta varem (2024. aastal 37. koht, 2023. aastal 30. koht). Halvenesid ka hinnangud avaliku ja erasektori koostööle tehnoloogiate arendamisel (2024. aastal 58. koht, 2023. aastal 44. koht). Lairiba internetikasutajate arvult oli Eesti soodsal 21. kohal (478 inimest 1000 elaniku kohta). Teisalt kahanes märkimisväärselt mobiilse lairibaühenduse abonentide

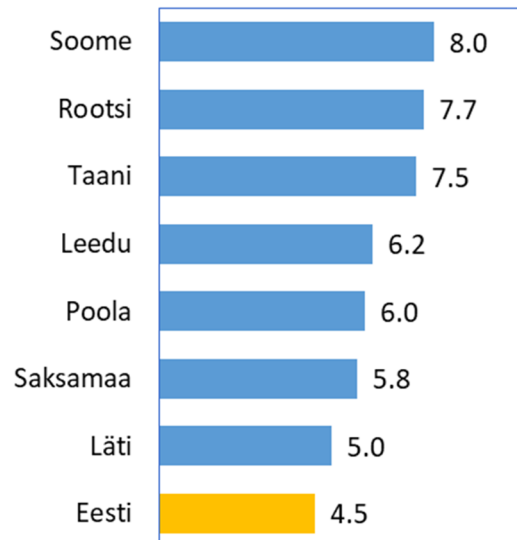
osakaal, sest arvestati ainult 5G tehnoloogiat varasema 4G ja 5G asemel (12,3%, 45. koht, langus 38 kohta).

IMD konkurentsivõime edetabel osutab, et Eesti ettevõtjate hinnangul kahanes oluliselt Eesti küberturvalisus, millega Eesti asetus 31. kohale (2023. aastal 15. koht). Eesti oli seejuures ainus Läänemere riik, kus küberturvalisus vähenes. Naaberriikidest tõusis Leedu küberturvalisuse näitajaga 18. kohale (2023. aastal 31. koht) ja Läti 26. kohale (2023. aastal 36. koht). Jätkuvalt oli kõige parem olukord küberturvalisusega Soomes (4. koht). Veidi raske- maks muutus digitaalsete/tehnoloogiliste oskuste kättesaadavus, selle indikaatori osas langes Eesti kolm kohta (2024. aastal 41. koht, 2023. aastal 38. koht).

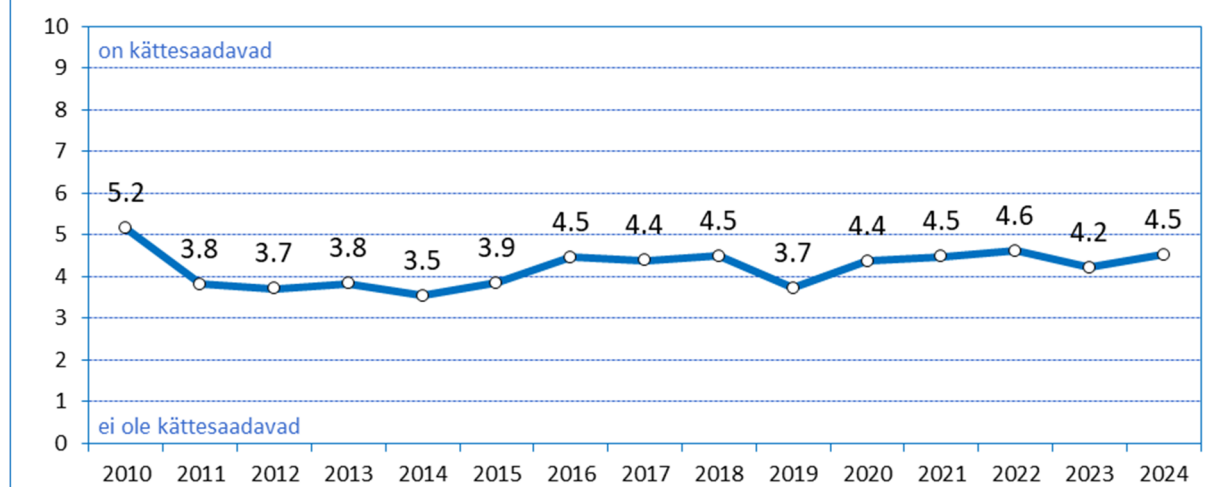
Eesti arengut takistab oluliselt ka kvalifitseeritud inseneride puudus, millega Eesti paikneb IMD edetabelis 66. kohal (2023. aastal 63. koht). Inseneride puudus süvenes ka Leedus (2024. aastal 41. koht, 2023. aastal 35. koht). Lätis (60. koht) oli olukord veidi parem kui Eestis. Soome tõusis edetabelis teisele kohale.

Portaali Trialoog⁸ andmetel on Eestis praktiliselt igas valdkonnas tunda heade inseneride puudust. Kiire tehnika areng muudab probleemi veelgi teravamaks, kuna kasvab vajadus inseneride järele ka elualadel, kus varem neid nii palju ei nõutud. SA Kutsekoja rakendusüritingute programmi OSKA kohaselt on töötlevas tööstuses puudu kaks kolmandikku majanduse arenguks vajalikest inseneridest, kellest on samas huvitatud ka teised teadusala nagu IT, loodusteadus, arstiteadus jm. Samal ajal on vastuvõetute osakaal insenerihariduse õppekavadele avalik-õiguslikes kõrgkoolides viimase 10 aastaga vähenenud kolmandiku võrra.

Kvalifitseeritud insenerid ei ole/on kättesaadavad (2024, punktid 0...10)

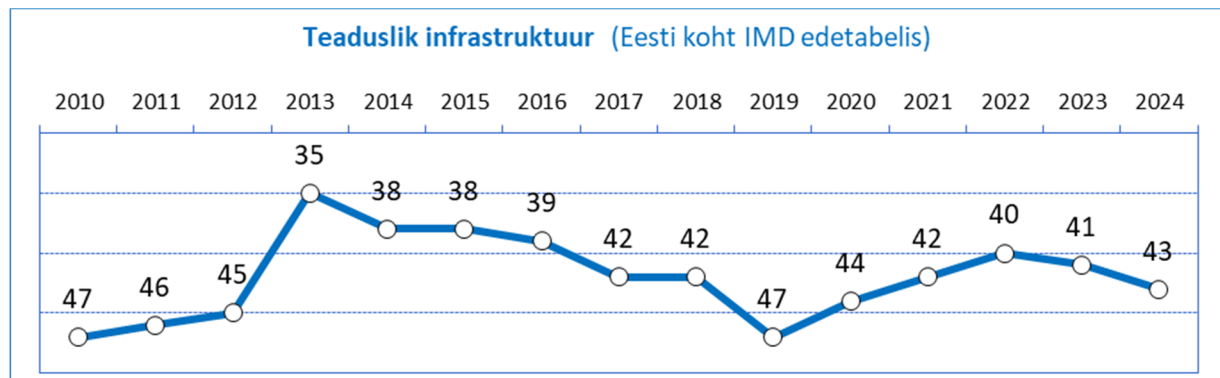
Kvalifitseeritud insenerid ei ole/on Eestis kättesaadavad (punktid 0...10)

⁸ Tallinna Tehnikaülikooli ettevõtlus-, teadus- ja arvamusaluste portaali.

3.4.3. Teaduse infrastruktuur

Eesti teaduse infrastruktuuri komponendi hinnangud asetasiid Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 43. kohale, mis on võrreldes eelmise aastaga kahe koha võrra madalam.

IMD konkurentsivõime edetabeli teaduse infrastruktuuri teema alla kuuluvad järgmised näitajad (kokku 22 indikaatorit): kulutused teadus- ja arendustegevusele, töötajate arv teadus- ja arendustegevuses, teadlaste arv, tehnikaerialadel lõpetanute arv, teadusartiklite arv, patenditaotluste arv, intellektuaalse omandi õigused, teadmiste liikumine jm.

Teaduse infrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed:

Tugevused

- Intellektuaalomandi õigused on hästi kaitstud (16. koht, tõus seitse kohta)
- Lõpetanute suur osakaal IKT, inseneri, matemaatika ja loodusteaduste aladel (16. koht, tõus üks koht)
- Eesti kulutused teadus- ja arendustegevusele SKP suhtes on märkimisväärsed (22. koht, tõus üks koht)
- Ärilised kulutused teadus ja arendustegevusele SKP suhtes on küllaltki suured (25. koht, langus üks koht)
- Teadlaste arv 1000 elaniku kohta on keskmisest suurem (27. koht, tõus üks koht)

Nõrkused

- Avaldatud teadusartiklite vähesus (58. koht, langus kolm kohta)
- Patenditoetuste vähesus (56. koht, langus kaks kohta)
- Teadus- ja arenduskulutuste väike rahaline maht (55. koht, langus kaks kohta)
- Teadus- ja arendustöötajate vähene arv äriettevõtetes (51. koht, langus üks koht)

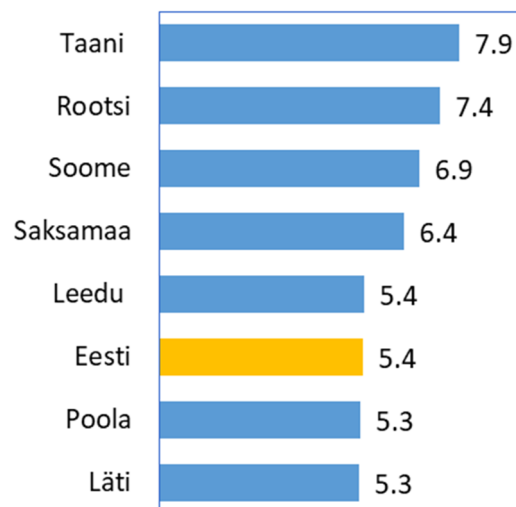
Aasta jooksul pole Eesti teaduse infrastruktuuri osas olulisi muutusi toimunud ja IMD 2024 aastaraamatusse ei ole lisandunud märkimisväärsed tugevusi ega ka nõrkusi. Nagu varemgi paikneb Eesti väikese riigina absoluutnäitajatelt (kulutused teadus-arendustööle, teadustöötajate arv, patenditaotluste hulk) IMD edetabelite teises pooles, samas kui suhtarvude järgi on Eesti oluliselt parematel kohtadel.

IMD tabelid näitavad, et aastaga paranesid kõige rohkem ärijuhtide hinnangud intellektuaalse omandi kaitsele (2024. aastal 16. koht, 2023. aastal 23. koht). Samas Eesti panus teadusarengusse on nii kulutuste kui ka inimeste arvu poolest väike, olgugi et teadus- ja arendustööle tehtud kogukulutuste järgi SKP suhtes püsib Eesti 22. kohal (2023. aastal 23. koht). Peaaegu samaks jäid ärilised kulutused teadus- ja arendustegevusele SKP suhtes (2024. aastal 25. koht, 2023. aastal 24. koht). Teadustöötajate arvu poolest 1000 elaniku kohta on Eesti 27. kohal (2023. aastal 28. koht).

Eestis on jätkuvalt vähe patenditaotlusi ja selle näitaja järgi püsib Eesti madalal 56. kohal (2023. aastal 54. koht), samas kui patenditaotluste arvu poolest ühe elaniku kohta on Eesti 67 riigi seas 31. kohal (2023. aastal 29. koht). Välja antud patentide arvu poolest oli Eesti samuti 56. kohal (2023. aastal 54. koht) ja kehtivate patentide arvult 100 tuhande elaniku kohta 31. kohal (2023. aastaga võrreldes koht ei muutunud).

Eesti ärijuhtide hinnangud teadmiste liikumisele ettevõtete ja ülikoolide vahel ei ole aastaga muutunud (2024. aastal 34. koht, 2023. aastal 35. koht). Leedu on selle näitajaga ühe koha võrra kõrgemal kui Eesti, parandades oma asendit nelja koha võrra (2024. aastal 33. koht, 2023. aastal 37. koht). Läti positsioon paranes aastaga aga kuue koha võrra (2024. aastal 40. koht, 2023. aastal 46. koht).

Teadmiste liikumine ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (2024, punktid 0...10)

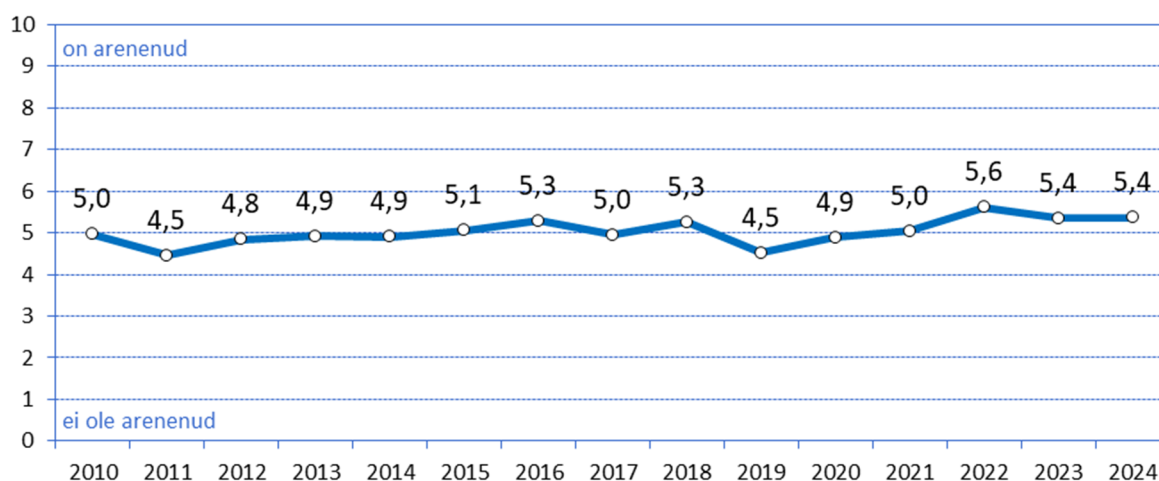

Läänemere riikidest on teadmiste liikumises ettevõtete ja ülikoolide vahel IMD edetabeli kohaselt esikohal Taani ja Rootsi, kus ettevõtete juhid hindasid seda vastavalt 7,9 ja 7,4 punktiga kümnest. Neile järgnevad Soome (6,9 punkti) ja Saksamaa (6,4 punkti).

Ettevõtete ja ülikoolide koostöö on nii ettevõtete arengu kui ka riikide rahvusvahelise konkurentsi kindlustamise oluliseks teguriks. Eesti on seadnud endale eesmärgi panustada teadus- ja arendustegevusse 3% SKT-st, mis põhineb eeldusel, et toimub avaliku sektori (ennekõike ülikoolide) ja eraettevõtete usaldusväärne koostöö. Samas on huvi ühiseid teadus- ja arendusprojekte käivitada tagasihoidlik.

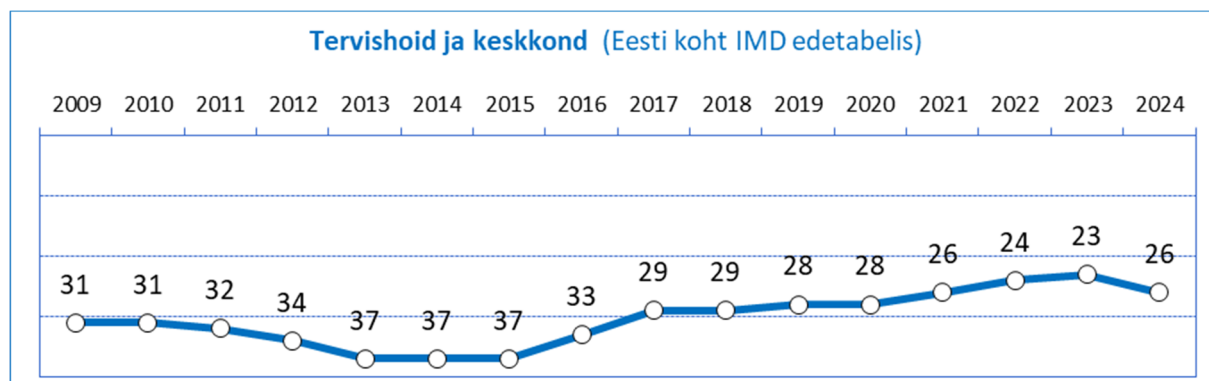
Olukorra parandamiseks käivitas TalTech internetikeskkonna Trialoog, et ülikoolidega saaksid koostööd teha erinevas arengufaasis ning erineva taustaga ettevõtted, keda ühendab soov luua lahendusi, mis tõstaks ettevõtete konkurentsivõimet.

Teadmiste liikumine Eestis ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (punktid 0...10)

3.4.4. Tervishoid ja keskkond

Tervishoiu ja keskkonna komponendi osas on Eesti 67 riigi seas 26. kohal. Eelmise aastaga võrreldes langes Eesti IMD edetabeli pingereas kolme koha võrra.

Nii tervishoid kui ka keskkonnahoid avaldavad riigi konkurentsivõimele olulist mõju. Panustades tööjõu tervisesse ja inimeste heaolutundes, mõjutavad need sellega oluliselt riigi jätkusuutlikkust. Tervishoiu ja keskkonna kategoorias käsitletakse 28 näitajat, nende hulgas on tervishoiu ja selle infrastruktuuri kulud, arstabi ja tervisenäitajad, majandustegevuse energiamahukus, ökoloogiline jalajälg, säästev areng, elukvaliteet jm.

Tervishoiu ja keskkonna tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Madalal tasemel väikelaste suremus (2. koht, see ei muutunud)
- Madal peenosakeste saaste (5. koht, see ei muutunud)
- Suur biokapatsiteet (6. koht, langus üks koht)
- Madal CO₂ emissioon (6. koht, see ei muutunud)
- Avaliku sektori suhteliselt suured kulutused tervishoiule (% kogu tervishoiu kulutustest, 21. koht, see ei muutunud)

Nõrkused

- Suur ökoloogiline jalajälg (58. koht, langus kolm kohta)
- Veekasutuse efektiivsus on madal (46. koht, langus kolm kohta)
- Keskmisest lühem eluiga ja vähem tervelt elatud aastaid (vastavalt 38. koht, tõus kaks kohta ja 38. koht, langus kolm kohta)

Energia tarbimise intensiivsus Eestis väheneb ja ka energia tarbimine ühe ühiku SKP tootmiseks langeb, kuid püsib võrreldes paljude teiste riikidega endiselt kõrge (27. koht, tõus kolm kohta). Põlevkivi on Eestis kasutusel peamise energiaallikana, mis tekitab mitmeid keskkonna probleeme. Eesti energiatööstus ja -tootmine annavad 64% koguheitmest. Viimastel aastatel on põlevkivi kaevandamise mahud taaskord kasvanud. Taastuvate energiaallikate kasutamine on vähesel määral langenud (16. koht, langus neli kohta). Veekasutuse ja CO₂ emissiooni näitajad SKP suhtes küll paranevad, kuid on endiselt kõrged (vastavalt 46. koht, langus kolm kohta ja 34. koht, langus neli kohta). Ohutult käideldud reovee näitajate järgi (reoveest puhastatakse 92%) on Eesti riikide pingereas 20. kohal. Peenosakeste heite kogus õhusaastes on madal (5. koht). Kokkuvõttes on Eesti ökoloogiline jalajälg, ennekõike põlevkivienergeetika tekitatud saaste tõttu, endiselt suur (58. koht). Reostusprobleemide pärssivat mõju majanduse arengule hindavad ettevõtete juhid eelmisest aastast mõnevõrra suuremaks ja Eesti on riikide arvestuses 26. kohal (hinne 6,26 punkti maksimaalsest 10 punktist, langus kolm kohta). Eesti äriühingute hinnangul on säästva arengu tähtsus ettevõtete jaoks kahanenud (hinne 6,75 punkti, 22. koht, langus neli kohta). Keskkonnakaitsealaste seaduste piiravat mõju konkurentsivõimele

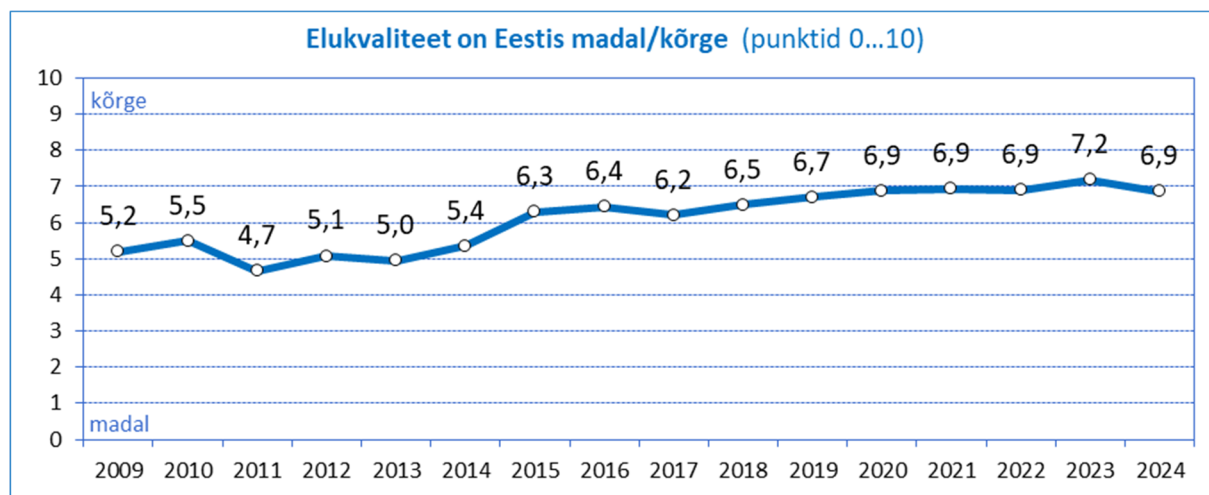
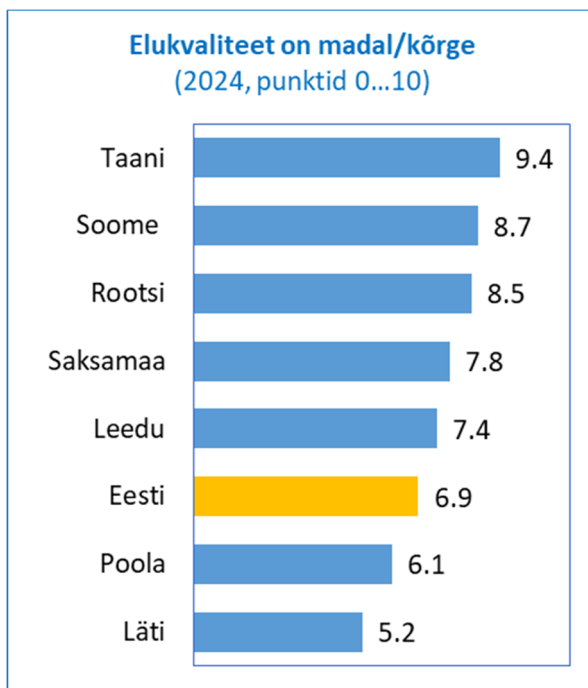
hindavad ettevõtjad eelmise aastaga võrreldes suuremaks (hinne 5,54 punkti), millest lähtuvalt asetub Eesti riikide võrdluses 45. kohale (langus 19 kohta), mis annab teistele riikidele Eesti ees oluliselt suurema konkurentsieelise.

Tervishoiu kogukulud SKP suhtes on teiste riikidega võrreldes endiselt väikesed (39. koht, langus neli kohta). Vaatamata sellele hindasid ettevõtjad tervishoiu infrastruktuuri vastavust ühiskonna vajadustele paremaks kui aasta tagasi ja riikide arvestuses tõusime kuus kohta (31. koht, 6,17 punkti). Väikelaste suremuse näitaja on madal ja püsime riikide võrdluses 2. kohal.

Eestis on oodatav keskmine eluiga sünnimomendil hakanud tõusma ja oli 2022. aasta andmetel 79,2 aastat (48. koht, tõus kaks kohta). Põhjamaadega võrreldes on see ca 3–4 aasta võrra lühem, teistest Balti riikidest ca 3–5 aastat pikem. Keskmine eluiga sünnimomendil on Eestis Statistikaameti andmetel samuti kasvanud ja 2023. aastal oli see 78,98 aastat (meestel 74,5 ja naistel 83,06 aastat). Kuigi tervena elatud aastate näitaja püsis 2023. aastal võrreldes eelneva aastaga pea samal tasemel (69,3 aastat, 38. koht), siis riikide pingereas langes Eesti nelja koha võrra. Eesti näitaja on enamikust Euroopa riikidest madalam, kuid kõrgem kui teistes Balti riikides. Balti riikides on meeste ja naiste oodatava eluea erinevus suurem, kui teistes Euroopa riikides. Inimarenguindeks jäi eelneva aastaga võrreldes samale tasemele ja 30. koht riikide võrdluses ei muutunud.

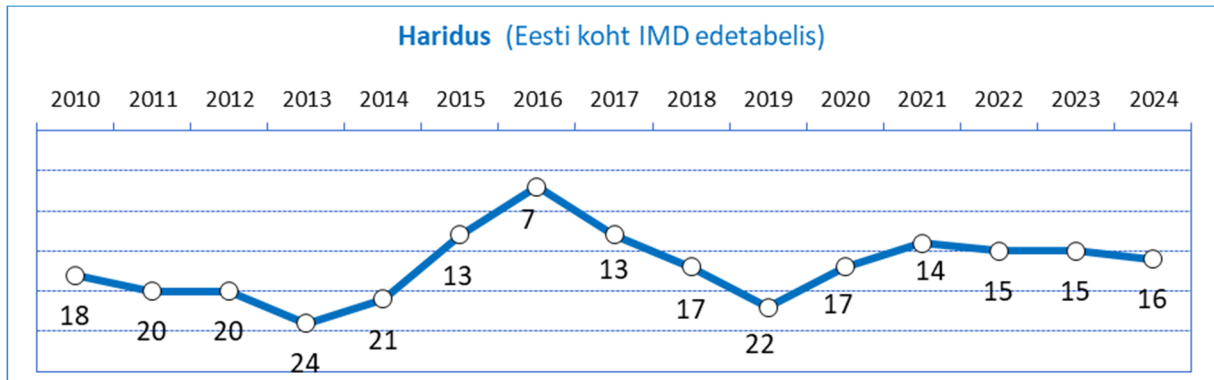
Elukvaliteedinäitaja on ettevõtjate hinnangul olnud viimastel aastatel kõrge, kuid võrreldes eelmise aastaga see näitaja langes, mille tõttu halvenes ka Eesti asend riikide võrdluses (38. koht, hinne 6,87 punkti, langus üheksa kohta).

Läänemere riikidest on elukvaliteedi näitaja kõige kõrgem Taanis (9,36 punkti, üldedetabelis 4. koht), järgneb Soome (8,69 punkti, 6. koht). Balti riikidest ainsana langes elukvaliteedinäitaja Eestis. Leedu on üldedetabelis Eestist 12 koha võrra kõrgemal (26. koht, 7,42 punkti, tõus viis kohta) ja Läti 13 koha võrra madalamal (51. koht, 5,17 punkti, tõus kuus kohta).

3.4.5. Haridus

Hinnangud Eesti haridusele on jätkuvalt kõrged, andes Eestile IMD edetabelis 16. koha, mis kõneleb Eesti haridusvaldkonna positiivsest mõjust Eesti konkurentsivõimele.

Haridus mõjutab märkimisväärselt riigi konkurentsivõimet, mis Eestis puhul on kõige tugevam infrastruktuuri komponent. Hariduse valdkond hõlmab 19 näitajat, sh kulusi haridusele, õpilaste arvu õpetaja kohta, ülikooliharidust, keeleoskust, õpilaste mobiilsust jm.

Hariduse valdkonna tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Head tulemused PISA testides (7. koht, langus kolm kohta).
- Koolides pööratakse suurt tähelepanu reaalinetele ja lugemisele (6. koht, langus kolm kohta)
- Avaliku sektori kulusid haridusele on märkimisväärsed (9. koht, tõus üks koht)
- Põhi- ja keskkaridus vastab konkurentsivõimelise majanduse nõuetele (küsitlus, 12. koht, langus üks koht)
- Kõrgharidusega naiste suur osakaal 25–65 aastastest naistest (17. koht, langus üks koht)
- Inglise keele hea oskustase (18. koht, langus kolm kohta)

Nõrkused

- Suhteliselt suur õpilaste arv õpetaja kohta keskkariduses (42. koht, langus üks koht)
- Vähemalt kolmanda taseme hariduse (kõrghariduse) omandanud 25–34 aastaste inimeste suhteliselt väike osakaal elanike hulgas (34. koht, koht ei muutunud)

Suurem osa haridust puudutavatest indikaatoritest muutusid ühe kuni kolme koha võrra või jäid samaks. Eesti paikneb avaliku sektori hariduskulutuste osakaalu järgi SKP-sse küllaltki kõrgel kohal (5,8% 2022. aasta andmeil, 9. koht), sealjuures kulusi järgi ühe õppuri kohta tõusis Eesti kahe koha võrra kõrgemale (2024. aastal 23. koht, 2023. aastal 25 koht). Avaliku sektori kulusid haridusele ühe elaniku kohta püsisid samal tasemel, ehk 1635 USD (26. koht, koht ei muutunud).

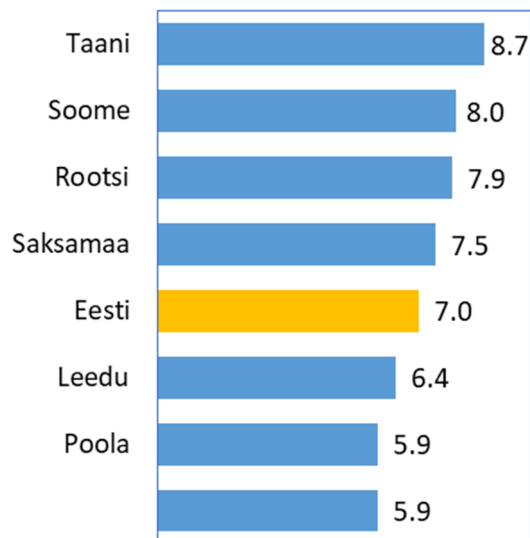
Kõige suurem muutus toimus keskkaridust statsionaarselt omandavate õpilaste osakaalus (vastavas vanusegrupis), millega Eesti langes edetabelis 10 kohta (31. koht). Samal ajal äriühingute poolt antud hinnangud Eesti põhi- ja keskkariduse vastavusele konkurentsivõimelise majanduse nõuetele olid märksa paremad (2024. aastal 12. koht, 2023. aastal 11. koht). PISA testide tulemuste järgi on Eesti jätkuvalt IMD edetabeli eesotsas (7. koht). Koolides pööratakse suurt tähelepanu reaalinetele ja luge-

misele, seda näitab Eesti 6. koht vastavas pingereas. Positiivset mõju avaldavad inglise keele oskustaseme testi (TOEFL) tulemused (18. koht). Eesti hariduse nõrkuseks võib pidada suhteliselt suurt õpilaste arvu õpetaja kohta keskhariiduses, selle indikaatori järgi on Eesti 42. kohal. Eesti pole jätkuvalt kõige atraktiivsem välistudengitele (27. koht, langus kolm kohta). Veidi madalam alamedetabeli koht on Eestil ka tudengite õppima suundumisel välisriikidesse (21. koht, langus kaks kohta). Kõrghariduse indeksi näitajalt (*Times Higher Education* järgi) püsime keskmisel tasemel (29. koht). Ülikoolihariduse vastavusele konkurentsivõimelisele majandusele anti suhteliselt kõrge hinnang (2024. aastal 23. koht, 2023. aastal 21. koht).

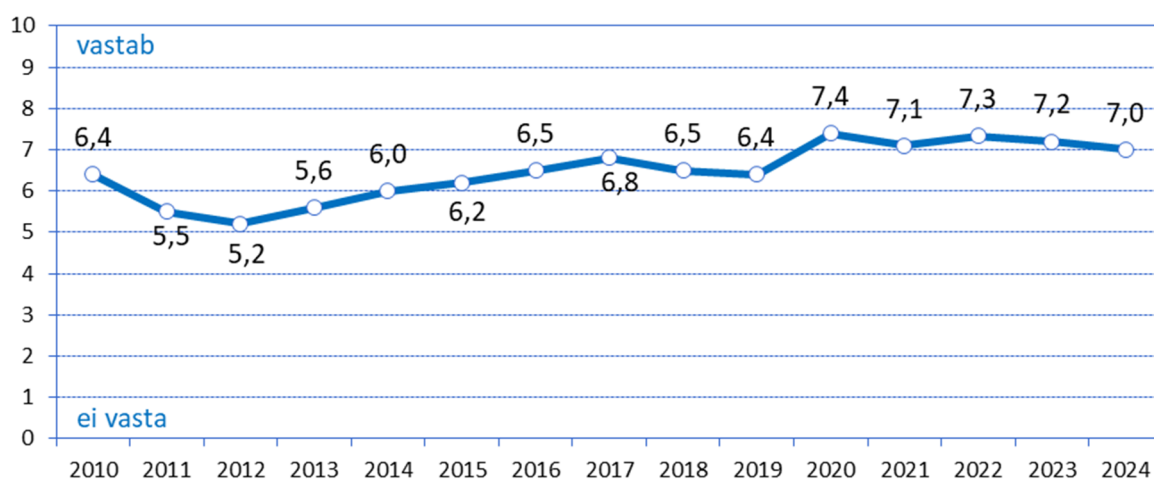
Eesti hariduse üheks heaks näitajaks on kõrgharidusega naiste osakaal Eestis, mis oli 2022. aasta andmetel 53,5% (25–65 aastastest naistest, 17. koht). Selle indikaatori järgi edestasid Läänemere riikidest Eestit vaid Rootsi (8. koht) ja Leedu (12. koht). Samas oli Eesti positsioon kõrghariduse omandanud kuni 34-aastaste elanike osatähtsuse järgi lähiriikidega võrreldes tagasihoidlikum (34. koht); Leedu ja Läti paiknesid vastavalt 19. ja 29. kohal. Ärijuhtide küsitlus näitas, et juhtimisalase hariduse vastavus äriühingute vajadustele vähenes, mistõttu Eesti langes mõnevõrra madalamale positsioonile kui aasta tagasi (2024. aastal 24. koht, 2023. aastal 21. koht).

Ettevõtjate ja teadlaste koostöö stimuleerimiseks on suunatud nii riigi raha kui ka Euroopa Liidu tõukefondide vahendeid ning selleks on rakendatud erinevaid meetmeid: teadus- ja arenduskeskuste (TAK) meede, kompetentsikeskuste arendamise meede, eel- ja rakendusüuringute ning tootearenduse toetused, innovatsiooni- ja arendusosakud. Ülikoolid ning teadus- ja arenduskeskused on loonud koostöövõrgustiku ADAPTER, mille eesmärk on viia teadlased ja ettevõtjad omavahel kokku.

Ülikooliharidus ei vasta/vastab majanduse vajadustele (2024, punktid 0...10)

Ülikooliharidus Eestis ei vasta/vastab majanduse vajadustele (punktid 0...10)

4. EESTI MAJANDUSARENGUT TAKISTAVAD TEGURID

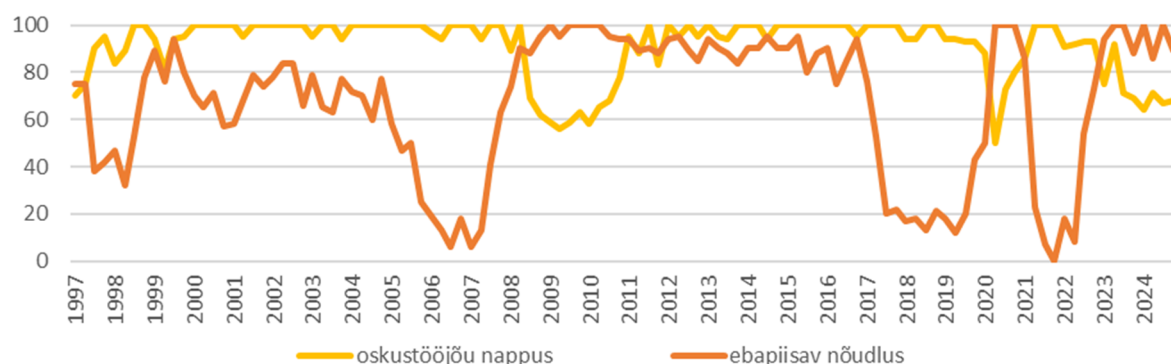
Eesti majandusekspertide⁹ hinnangul on Eesti arengut viimastel aastakümnetel enim takistanud oskustööjõu puudus (tabel 4.1 ja joonis 4.1), mis on leidnud leevendust vaid majanduskriiside tingimustes (2008/2009. aasta majanduskriis, 2020. aasta pandeemia ja 2023/2024. aasta majanduslangus).

2024. aastal olid olulisemateks takistavateks teguriteks ebapiisav nõudlus ja vähene innovaatus. 2021. ja 2022. aastal suurimaks kitsaskohaks olnud oskustööjõu nappus taandus 2023. aastal neljandale ja 2024. aastal 5. kohale. Lisaks eelnimetatutele nähti 2024. aastal oluliste probleemidena ka rahvusvahelise konkurentsivõime vähesust ning nappi usaldust valitsuse majanduspoliitika suhtes.

Tabel 4.1. Eesti ekspertide hinnangud riigi ees seisvatele probleemidele
(2019–2024 detsembri küsitlus, % ekspertidest, kes antud tegurit nimetasid)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes	79	53	21	40	69	79
Ebapiisav nõudlus	43	100	0	73	88	89
Vähene innovaatus	100	60	57	67	63	89
Infrastruktuuri mahajäämus	38	20	36	47	38	37
Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus	64	53	50	67	88	84
Kaubandustõkked ekspordile	29	33	23	47	38	32
Oskustööjõu puudus	93	80	100	93	69	68
Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele	8	27	15	20	38	33
Ebasoodne keskkond välisinvestoritele	8	27	15	47	75	42
Kapitali vähesus	7	7	7	13	13	11
Keskpanga poliitika vähene usaldusväärsus	0	0	15	13	19	5
Võlgade ebaefektiivne haldamine	15	20	23	20	6	11
Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine	31	47	71	53	31	26
Poliitiline ebastabiilsus	50	53	15	20	31	16
Korruptsioon	17	27	15	14	0	16
KOKKU	582	607	463	634	666	638

Joonis 4.1. Oskustööjõu puudust ja ebapiisavat nõudlust nimetanud Eesti ekspertide osakaal (%)

⁹ EKI majandusekspertide paneel. Küsitluste tulemused leiab kvartaalsetest väljaannetest „Konjunktuur“.

Ebapiisav nõudlus on viimase kuue aasta jooksul olnud vaadeldavatest takistavatest teguritest kõige volatiilsem, näiteks 2020. aastal nägid seda probleemina kõik eksperdid, kuid 2021. aastal mitte ükski. Viimasel kolmel aastal on ebapiisava nõudluse probleem olnud oluline ja järjest süvenenud.

Vähene innovaatus on olnud probleemiks kõigil viimasel kuuel aastal. 2019. aastal nägid seda probleemina kõik eksperdid, aastatel 2020–2023 oli see probleemiks ligikaudu kahe kolmandiku ekspertide hinnangul ning 2024. aastal tõusis see taas üheks kõige olulisemaks arengut takistavaks teguriks.

Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus on olnud probleemiks kõigil viimasel kuuel aastal, kuid eriti on see esile tõusnud viimasel kahel aastal. Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika vastu on takistava tegurina taas esile kerkinud samuti kahel viimasel aastal.

Üheks regulaarselt ilmuvatest rahvusvahelistest ülevaadetest, mis annab erinevate riikide tööturgude kitsaskohtadest rohkesti taustainformatsiooni, on IMD poolt koostatav *World Talent Ranking*. 2024. aastal asus Eesti selle reitingu järgi¹⁰ 67 riigi hulgas 20. kohal (vt tabel 4.2), langedes aastaga kolm kohta. Alates 2017. aastast on Eesti parandanud oma positsiooni üheksa koha võrra. IMD reiting tugineb kolmele sambale: haridusse ja tööjõu arendamisse tehtud investeeringud, riigi atraktiivsus tööjõule ja tööturu tegelik olukord. Eesti positsioon paranes I samba osas ja halvenes mõnevõrra II ning III samba osas. Hariduse ja tööjõu arendamiseks tehtavate investeeringute samba osas on Eesti 10. kohal (tõus aastaga kolm kohta), riigi atraktiivsuse osas 21. kohal (langus aastaga kaks kohta) ja tööturu tegeliku olukorra osas 22. kohal (langus aastaga kaks kohta). Viimase kaheksa aastaga on Eesti muutunud nii kohalikule kui ka välistööjõule oluliselt atraktiivsemaks ja siin on Eesti parandanud oma positsiooni 17 koha võrra. Ka lõpptulemus – tööturu tegelik olukord – on nende aastatega jõudsalt paranenud ja Eesti on tõusnud 13 koha võrra.

Tabel 4.2. Eesti positsioon IMD oskustööjõu uuringus aastatel 2017–2024 (koht 67 riigi hulgas)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
KOKKU	29	28	27	19	19	17	17	20
Haridusse tehtud kulutused (I sammas)	14	16	21	10	12	10	13	10
Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II sammas)	38	33	23	19	20	19	19	21
Tööturu olukord (III sammas)	35	31	35	32	29	31	20	22

Haridusse ja täiendkoolitusse tehtud investeeringute osas on Eesti 67 riigi hulgas 10. kohal. Eestis on naised tööturule hästi kaasatud (3. koht), haridusele eraldatud osa on SKP suhtes piisavalt suur (9. koht) ja töötajate täienduskoolitus on hästi korraldatud (15. koht). Samas hariduse teisel tasemel võiks õpilaste arvuga võrrelduna olla enam õppejõude (42. koht) ja tervishoiu infrastruktuur võiks olla parem (31. koht).

Tööturu atraktiivsuse osas on Eesti heal järjel (21. koht), Eesti juriidiline süsteem on õiglane (16. koht) ja hea tööjõu leidmine on ettevõtetele oluline (19. koht). Probleemiks juhtivtööjõu leidmisel on juhtide madalad palgad (48. koht).

¹⁰ IMD World Talent Ranking 2024.

Tööturu olukorra poolest on Eesti 22. kohal. Positiivselt paistab Eesti silma PISA testide heade tulemustega (7. koht); kasvanud on tööhõive määr (11. koht) ning I ja II taseme haridus vastab ühiskonna vajadustele (12. koht). Lõpetanute osakaal haridussüsteemi tehnilistel erialadel ei ole rahvusvahelises võrdluses halb (15. koht). Eesti nõrkuseks on aga kvalifitseeritud tööjõu nappus. Ettevõtjate hinnangul on kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus halb (59. koht) ning viimaste aastatega pole siin paranemist toimunud. Pädevad tippjuhid ei ole piisavalt kergesti saadaval (54. koht) ja tippjuhtide rahvusvaheline kogemus ei ole märkimisväärne (52. koht).

Tabel 4.3. Riikide positsioon IMD oskustööjõu uuringus, 2024

Kokku riigi koht	Riik	Kokku riigi koht	Riik	Kokku riigi koht	Riik
1	Šveits	23	Leedu	45	Puerto Rico
2	Singapur	24	Prantsusmaa	46	Indoneesia
3	Luksemburg	25	Portugal	47	Tai
4	Rootsi	26	Korea	48	Tšiili
5	Taani	27	Suurbritannia	49	Jordaania
6	Island	28	Sloveenia	50	Ungari
7	Norra	29	Küpros	51	Horvaatia
8	Holland	30	Tšehhi	52	Rumeenia
9	Hong Kong	31	Kuveit	53	Slovakkia
10	Austria	32	Saudi Araabia	54	Kolumbia
11	Iirimaa	33	Malaisia	55	Lõuna Aafrika
12	Belgia	34	Hispaania	56	Argentiina
13	Soome	35	Läti	57	Türgi
14	Austraalia	36	Poola	58	India
15	Saksamaa	37	Kasahstan	59	Peruu
16	Israael	38	Hiina	60	Nigeeria
17	AÜE	39	Uus Meremaa	61	Bulgaaria
18	Taiwan	40	Bahrein	62	Mehhiko
19	Kanada	41	Itaalia	63	Filipiinid
20	Eesti	42	Katar	64	Ghana
21	USA	43	Jaapan	65	Venetsueela
22	Botswana	44	Kreeka	66	Brasiilia
				67	Mongoolia

World Talent Ranking edetabelis oli 2024. aastal sarnaselt 2023. aastaga esikohal Šveits. Läänemere riikidest olid edukad Rootsi (2024. aastal neljas koht, 2023. aastal 10. koht) ja Taani (2024. aastal 5. koht, 2023. aastal 7. koht). Soome langes 2024. aastal esikümnest välja ja oli 13. kohal (2023. aastal 6. koht). Leedu oli 23. kohal (koht ei muutunud) ja Läti 35. kohal (2023. aastal 39. koht). Suurriikidest oli Saksamaa 15. kohal, Ameerika Ühendriigid 21. kohal, Prantsusmaa 24. kohal ja Suurbritannia 27. kohal.

5. EESTI POSITSIOON RAHVUSVAHELISTES REITINGUTES

Rahvusvahelised reitingud aitavad võrrelda ühe riigi tulemusi teistega, et hinnata, mida on riigid saavutanud ja mida on vaja paremaks muuta. Samuti näitavad reitingud riikide edusamme teatud eesmärkide saavutamisel. Reitingud võimaldavad saada kiiret ülevaadet riikide tugevustest ja nõrkustest ning arengutasemest ja arengutrendidest.

Lisame valiku [rahvusvaheliste reitinguagentuuride ja analüüsikeskuste](#) hinnanguid, mis iseloomustavad Eesti majandusolukorda 2024. või 2023. aastal, võrreldes teiste riikidega:

- **Rahvusvaheline konkurentsivõime reiting** (IMD)
IMD World Competitiveness Yearbook 2024. 33. koht 67 riigi võrdluses. Võrreldes 2023. aastaga on Eesti langenud seitse kohta.
- **Maaailma talentide reiting** (IMD)
The 2024 IMD World Talent Ranking. 20. koht 67 riigi võrdluses. Edetabel on koostatud vastavalt kolmele tegurile – investeringud ja areng, atraktiivsus ning oskuste ja pädevuste kättesaadavus. Võrreldes aasta varasemaga langes Eesti kolme koha võrra.
- **Digitaalse arengutaseme reiting** (IMD)
IMD World Digital Competitiveness Ranking 2024. 24. koht 67 riigi võrdluses. Võrreldes 2023. aastaga langes Eesti kuue koha võrra. Reiting järjestab riike suutlikkuse ja valmisoleku järgi võtta kasutusele ning uurida digitaaltehnoloogiaid ettevõtluses, valitsemises ja ühiskonnas laiemalt.
- **Globaalne innovatsiooniindeks** (WIPO)
Global Innovation Index. 2024. aastal asub Eesti 133. riigi võrdluses 16. kohal (jäi samale tasemele). Globaalne innovatsiooniindeks on *World Intellectual Property Organization* avaldatav iga-aastane edetabel, mis võrdleb riikide innovatsioonialast suutlikkust ja edukust.
- **Rahvusvaheline inimarengu indeks** (ÜRO)
Global Human Development Index. 2024. aastal 31. koht 193 riigi hulgas. Võrreldes 2021. aastaga langes Eesti ühe koha võrra. Indeks mõõdab riikide sotsiaalset ja majanduslikku arengut, keskendudes elanike oodatavale elueale, hariduse omandamisele kuluva ajale ja rahvamajanduse kogutulule elaniku kohta.
- **Rahvusvaheline majandusvabaduse indeks** (*The Heritage Foundation*)
Index of Economic Freedom. 2024. aastal 7. koht 176 riigi hulgas. Võrreldes möödunud aastaga on Eesti ühe koha võrra langenud. Majandusvabaduse indeksi kaudu hinnatakse riikide kaubandusvabadusi, maksukoormust, kohtute tõhusust, valitsuste kulutusi, ärivabadusi jpt.
- **Rahvusvaheline pikaajaliste väliskohustuste täitmise võimet iseloomustav reiting** (S&P).
Reitinguagentuur *Standard and Poor's* (S&P) langetas 2024 aastal Eesti reitingu ühe astme võrra tasemele A+, reitingu väljavaade on stabiilne. Eesti reitingut toetavad tugevad institutsioonid ning tugev majandus- ja eelarvepoliitika, aga ka kulumine Euroopa Liitu ja NATOsse. Samuti toob agentuur positiivsena välja jätkuvalt madala võlakoormuse. Agentuur prognoosib Eesti majanduse marginaalset kahanemist nõrga välisnõudluse tõttu vaadeldud aastal ja selle pöördumist taas kasvule järgneval aastal. Reitinguagentuur Fitch kinnitas Eesti pikaajalise riigireitingu senisel tasemel A+, reitingu väljavaade on stabiilne. Reitingut toetavad tugev

riigijuhtimine ja institutsioonid koos kuulumisega euroliitu ja euroalasse ning jätkuvalt madal võlakoorumus ja netolaenuandja positsioon. Samas märgib agentuur Fitch, et Eesti majandus on mitu kvartalit järjest olnud languses ja see langus jätkub ka käesoleval aastal. Selle põhjuseks peab agentuur kahanenud tarbimist ja investeeringuid, Venemaa ja Valgevene vastastest sanktsioonidest tingitud kaubavahetuse vähenemist, nõrka Põhjamaade ehitus- ja kinnisvarasektorit ning teise pensionisamba vahendite enneaegset tarbimisse suunamist.

- **Globaalne korruptsioonindeks** (*Global Risk Profile*)

Global Corruption Index. See indeks hindab riikide korruptsiooni ja majanduskuritegevuse taset, millega Eesti oli 2023. aastal 6. kohal, langedes aastaga ühe koha võrra.

- **Rahvusvaheline korruptsioonitajumise indeks** (*Transparency International*)

Corruption Perception Index. Korruptsioonitajumise indeks hindab korruptsiooni taset avalikus sektoris ja poliitika kujundamises ning kuidas seda tajutakse välisekspertide ja äriringkondade poolt. Eesti asus 2024. aastal selles indeksi 177 riigi võrdluses 11. kohal, tõustes aastaga kahe koha võrra.

- **Riikide majandusliku ebavõrdsuse edetabel** (*Global Finance*)

World Inequality Ranking. See edetabel näitab riikide rahvatulu jaotust 50% kõige vaesema elanikkonna ning kõige rikkama 10% ja 1% elanikkonna vahel. Mida väiksemat osa rahvatulust omab vaesem elanikkonna grupp, seda ebavõrdsema varandusliku jaotusega riigiga on tegemist ja vastupidi. 2024. aasta seisuga asub Eesti selles pingereas 169 riigi hulgas 132. kohal.

- **Rahvusvaheline maksude konkurentsivõime indeks** (*Tax Foundation*)

International Tax Competitiveness Index. See indeks püüab mõõta, mil määral riigi maksusüsteem järgib kahte olulist maksupoliitika aspekti: konkurentsivõimet ja neutraalsust. Ameerika mõttekoja *Tax Foundation* avaldatav indeks hõlmab 38 OECD riiki, kelle seas Eesti on (2023. aasta seisuga) juba kümnendat aastat järjest esikohal.

- **Rahvusvaheline soolise lõhe indeks** (WEF)

The Global Gender Gap Index. See indeks mõõdab naiste ja meeste vahelisi erinevusi neljas põhivaldkonnas: võimalused ja osalemine majanduselusel ning poliitiliste otsuste tegemisel, osalemine hariduselusel, tervislik seisund ning oodatav eluiga. 2024. aastal oli Eesti soolise lõhe indeks 0,774 (soolise lõhe puudumisel oleks indeks 1) ja Eesti asetuse selle näitajaga 146 riigi hulgas 29. kohale. Soolise lõhe määr kahanes Eestis aastaga 0,008 indeksipunkti võrra ja Eesti langes riikide edetabelis 2023. aastaga võrreldes seitse kohta.